ב"ה

אין ליכט פון תורה

ספר

דניאל בגוב האריות

בלשון הקודש ואידיש

795

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

תורת

דניאל בגוב האריות

אשר שמע מפי המלאך הנשלח אליו ממרום לשמרהו ממלתעות האריות (דניאל ו' כ"ג), ותלה לו ענינים רבים ונפלאים העומדים ברום עולם הישראלי, ומכילים כר נרחב בפרדס המחקר האלהי. וענינים נעלים ונשגבים האלה כחם עז להשריש אמונת התורה הקדושה עמוק בלבות הקוראים.

השושנים האלה נקבצו בחרדת קודש מגנת ביתן המלך הכבוד ע"י פלא"י.
והזכות שיכת לצמיתות להמדפים הנזכר למטה.

דיא תורה פון

דניאל אין לייבענגרוב

וואס ער האט געלערנט פון דעם מלאך וואס איז געשיקט געווארען פון הימעל אב צו היטען איהם פון דיא ווילדע לייבען. ער האט איהם ענטדעקט פיעל וויכטיגע ערקלערונגען וואס פערגעסמען אגרויסען פלאץ אין דיא יודישע וועלט, אונ פערווארצלען דיא היילינע יודישע אמונה אין דיא לעזערס הארצער.

אני דניאל העברי, חוטר מגזע מלכי ישראל ועבד נאמן לאלהי יעקב, כאשר הושלכתי בפקודת המלך דריוש בבור האריות, ואמרתי כי כרגע יהיה בשרי לברות לשני החיות הטורפות, ולא ישאירו מגויתי גם עצם קטן, מגודל רעבונם אשר היה בוער בקרבן ביקוד אש, והנה מה מאד נפלאתי והשתוממתי למראה עיני, ולבי הנשבר כמעט פג משמחה וגיל, בראותי כי נפתחו ארובות השמים, וכחץ מקשת עף מלאך אחד אל תוך המסגר אשר ישבתי בו יחד עם האריות הרעבות, ופקודתו שמרו שופכי דם ומרצחים אכזרים אלה לבל יעשו לי שמץ רעה, וכה הבריקו קרני אורו בתוך עיני, עדי נפלתי בחיק תרדמה עזה כמות, אך פתאום נגעה בי יד המלאך הזה ויעירני משנתי המתוקה, ויאמר: „שאל נא איש

איך יודישער דניאל, וואס איז א צווייג פון דעם יודישען קייזערליכען ווארצעל. אונ א ערהרליכער קנעכט צו יעקב'ס גאט. וויא איך בין אריין געווארפען געווארען מיט דעם בעפעהל פון דעם קייזער דריוש אין ליבענגרוב, אונ איך האב געדענקט דס אין איין זעקונדע וועט מיין לייב ווערין אויפגעפרעסין צווישען דיא ווילדע טהירעס ציין. אונ זייא וועללען נישט איבער לאסען פון מיין קערפער דעם מינדעסטען קליינעם ביין. מיין צוברעכען הארץ איז בענויא אבגעשטארבען פון גרוס פרייד, וויא איך האב געזעהען ווי די הימלישע פענסטער זענען געעפינט געווארען, אונ וויא א פייל פון בויגען איז צו געפלויגען איין מלאך צו דיא שטייג וואס איך בין אין איהר געזיטצען צוזאממען מיט די הונגעריגע לייבען, אונ דעם ענגעלס בעפעהל האבען דיא בלוטפערגיסערס אונ ווילדע מערדערס געהוטען, דאס זייא זאללען מיר נישט טוהען דאס מינדעסטע בייזעהייט. זיינע ליכטיגע שטראהלען האבען אזו געבלאשטשעט אין מיינע אויגען, ביז איך בין אריין געפאללען אין זעהר א שטארקען שלאף בענויא וויא דר טויט. נאר פלוצלונג האט מיך אנגעריערט דעם ענגעלס האנד אונ האט מיך אויפגעוואכט פון דעם זיסען שלאף אונ האט געזאגט: פרעג גלוסטיגער מאן אלע שווערע פראגעס וואס דיין פערשטאנד

חמודות כל השאלות הקשות אשר בינתך קצרה למצוא עליד תשובות נכוחות וישרות, ואני אאלפך עתה הרבה חכמה ובינה, אלמדך מזמה ודעת עליון, לבעבור תדע לעזק ולסקל את דרך החיים המאושרים, מכל המכשולים וחתחתים המפוזרים בו, ולמה תאבד עתותיך פה בין הפראים חנם? אל תירא איש חמודות ממשובת האריות הרעבות אלה, ושאל ממני את כל העולה על רוחך".

המלאך הזה הרגיע את רוחי הנבהל ממראה האריות האכזריות, ושאלתי מפיו שאלה אחת רמה ונשאה, אשר פעמים רבות דרשו הרבה חכמים תשובה נכונה עליה, מדוע רשעים עריצים המה כילדי שעשועים שבעים כל טוב עלי אדמות, וכה יהל אור ההצלחה על ראשם עדי יהפך הרפש לזהב בכפס,

---

איז צו קליין צוגעפונגען אויף זייא ריכטיגע און וואהרע אנטווארטען, און איך וועלל דיך יעצט לערנען פיעל קלוגהייט און פערשטאנד, איך וועלל דיך לערנען חכמה און גאטליכע ערקלעהרונגען, דאס דוא זאלסט פערשטעהן אבצודריינגען דעם וועג פון דעם גליקליכען לעבען פון אלע שטראכלונגען און דערנער וואס זענען אויף איהם פערשפרייט, צוא וואס זאלסט דוא פערלירען דיינע צייטען דא צווישען דיא ווילדע? דוא זאלסט נישט גלוסטיגער מענש אנגסטען פאר דעם ווילדקייט פון דיא הונגעריגע לייבען, און פרעג פון מיר אללעס וואס וועט דיר נור אויפגיין אויף דיינע געדאנקען".

דער מלאך האט בערוהיגט מיין גייסט וואס ער איז געוועזען דערשראקען פון דיא בייזע לייבענס געזוכט, און איך האב פון זיין מויל געפראגט איינע הויכע און וויכטיגע פראגע וואס פיעל מאהל האבען פיעל חכמים געפאדערט א ריכטיגען אנטווארט אויף איהר. פאר וואס זענען דיא אונפערשעהמטע רשעים ווי שפיעלקינדער אנגעזעטיגט מיט אללעס גוטען אויף דיא וועלט, און זייערע ליכטיגע הצלחה טוהט אזויא לייכטען אויף זייער קאפף, דס די קלאמע ווערט אין זייערע האנד פערקערט צו

יהצדיקים יראי־אלהים יושבים בשפל, והמה כמטרה לחצי הפגעים הרעים, והזהב יֵהָפֵך לרפש וטיט חוצות בידם הנקיה והטהורה מכל עַוְלָה?

המלאך הקשיב את שאלתי היטב, ויאמר:

„עת עלה משה בן עמרם אלינו למרום להוריד את התורה הקדושה ארצה, השכיל אז לבקש ולחנן מלפני אלהי הצבאות ולאמר ברגש:

„אל רחום וחנון! הלא תחפוץ לתת תורה לעם אשר בחרת בו, לא לדור אחד ולא לשני דורות, רק לכל העתידים להולד עד הדור האחרון, ובגלל זאת תפקח נא את עיני עבדך, ויראה את כל הדורות השונים העתידים להקיף את חוג העולם גם תראני את תכונת נפשם ורוחם ודעתם, לבעבור אדע ליסד

גֶאלְד, אוּנ דיא צַדִיקִים דיא גָאנְץ פורְכְטִיגֶע, זִיטְצֶען אין די פִינְסְטֶער, אוּנ זֵיי זֶענֶען ווי א צִיעל צוּ די פַיילֶען פוּן דיא שְׁלֶעכְטֶע בֶּעגֶעגֶענִיסֶען, בִּיז דָם גָאלְד וֶוערְט פֶערְקֶערְט צוּ בְּלָאטֶע אוּנ לֵיים פוּן די גַאסֶען אִין זֵייעֶרֶע הַאנְד וָוס זִיא אִיז רֵיין פוּן יֶעדֶען אוּנְרֶעכְט?

דֶר מַלְאָךְ הָאט גוּט פֶערְנוּמֶען מֵיינֶע פְרַאגֶע אוּנ עֶר הָט גֶעזָאגְט:

„אִין די צַייט וָואס מֹשֶׁה בֶּן עַמְרָם אִיז אַרוֹיפְגֶעגַאנְגֶען צוּ אוּנְז אִין הִימֶעל אַריין, אַרוּנְטֶער צוּ בְּרֶענְגֶען דיא הֵיילִיגֶע תּוֹרָה אוֹיף דיא וֶועלְט, הָאט עֶר רֶעכְט גִיהַאט צוּ בֶּעטְן אוּנ צוּ פֶערְלַאנְגֶען פוּן דֶעם אַלְמֶעכְטִיגֶען גָאט, אוּנ צוּ זָאגֶען מִיט אֵיינֶע עֶנֶערְגִי:

„עֶרְבַּארְמְדִיגֶער אוּנ לֵייטְזֶעלִיגֶער גָאט! דוּא ווילְסְט דָאךְ גֶעבֶּען אַ תּוֹרָה צוּ דֶעם פָאלְק וָוס דוּ הָאסְט אִיהם אוֹיסֶערְוֶויילְט, נִישְׁט אַ תּוֹרָה אוֹיף אֵיין דוֹר, אוּנ נִישְׁט אוֹיף צְוֵויי דוֹרוֹת, נוּר צוּ אַלֶע וָואס זֶענֶען פַאר־בְּרֵיים גֶעבּוֹירֶען צוּ וֶוערִין בִּיז דֶעם לֶעצְטֶען דוֹר. בַּאדוּרְךְ זָאלְסְט דוּא עֶפֶענֶען דיא אוֹיגֶען פוּן דיין קְנֶעכְט, דָאס עֶר זָאל זֶעהֶען אַלֶע פֶערְשִׁידֶענֶע דוֹרוֹת וָואס זֶענֶען פַארְבְּרֵייט אַרוּם צוּ רִינְגְלֶען דיא וֶועלְט. אוֹיךְ זָאלְסְט דוּא מִיר צֵייגֶען זֵייעֶר כַּאַרַאקְטֶער אוּנ זֵייעֶר גֵייסְט אוֹיךְ זֵייעֶר פֶערְשְׁטַאנְד,

את עמודי התורה על אדנים חזקים ויסודות מוצקים, ותהיה מאושרה וראויה לכל באי עולם, וענפיה הרעננים לא יבולו נצח".

תפלת ראש הנביאים זה עלתה לרצון לפני אלהי הרוחות, ולא אחר לגלות את עיניו הבהירות ולהסיר מהן כל ערפלי המחזה, עדי ראה כל הדורות עד אחרית תבל. הראה לו את רוח בני האדם ותכונת נפש היצורים בכל דור ודור, גם הראה לפניו כל החכמות וכל המדעים העתידים לצאת ממחבואן בכל דור ודור, וכל הצדיקים הקטנים עם הגדולים הציג לעיניו בתמונתם וצלמם בכל דור ודור. גם הראה לו מצב חיי הצדיקים רבי העליליה ומצב חיי הרשעים העריצים בכל דור ודור. ובין אלה הראה לו את מצבך אתה עתה בבור האריות. וכראות

איך זאלל וויסען צו גרונדען דיא זיילען פון דיא תורה אויף שטארקען שוועללען אונ ריזענדע פונדאמענטען. זיא זאל זיין נוטצליך אונ וויכטיג פאר אללע וואס קומען אוף דיא וועלט, אונ איהרע זאפטיגע צווייגען זאללען עוויג ניט פוילען".

דאס געבעט פון דעם עלטסטען נביא איז מיט בעוויליגונג אויפ־גענאנגען פאר דעם גאט וואס בעשאפט אללע נשמות, אונ ער האט ניט געזוימט אויפצודעקען זיינע קלאהרע אויגען, אבצוטוהען פון זייא אללע נעבלען פון דעם פארשטעללונג, ביז ער האט געזעהען אלע דורות ביז ענדע וועלט. ער האט איהם געציינט דעם גייסט פון דיא מענשען אונ דיא נאטור פון דיא בעשעפעניסען אין יעדען דור. אויך האט ער פאר איהם געציינט אללע חכמות אונ אללע וויסענשאפטען וואס זענען פארברייט ארויסצוגיין פון זייער בעהעלטעניס אין יעדען דור. אונ אללע גרויסע אונ קליינע צדיקים האט ער פארגעשטעלט פאר זיינע אויגען אין זייער געשטאלט אונ זייער פיזיגנאמי אין יעדען דור. אויך האט ער איהם געוויזען דאס לעבענבעשטאנד פון די צדיקים וואס טוהען פיל וויכטיגע זאכען, אונ דאס לעבענבעשטאנד פון די העלדישע רשעים אין יעדען דור. אונ צווישען זיי האט ער אים געוויזען דיין יעצטיגען בעשטאנד אין לייבען גרוב. אונ ווי משה

משה איש האלהים את המראות הגדולות האלה, לבשה חרדה גדולה את גויתו וכל עצמותיו רחפו מתוגה בדברו מנהמת לבו: „מדוע יהיו הצדיקים מצוקי ארץ הדום לרגלי הרשעים הארורים? מדוע הישרים והתמימים הנוטרים פקודיך כלם בלב טהור ונפש יקרה יאכלו בזעת אפם פת חרבה ולחם יבש במדה ובמשקל, ועיניהם רואות את הרשעים מתענגים על רוב טובה, ובחלונותיהם יאירו קרני ההצלחה?"

והנה במצות שדי עף אליו מיכאל המלאך הגדול, ויאמר: „צדק יהלוך לפני דרכי אלהי הצבאות וכל מעשיו במאזני החכמה ישקלו; אם יראו בני האדם כי רק דרך הצדיקים צלחה והשומרים מצות שדי באמונה לא ידעו רע, ולעומתם דרכי הרשעים מלאות

דער גאטליכער מאן האט דיא פארשטעללונגען געזעהען, האט א גרויס ציטערניש בעקליידעט זיין קערפער, אונ אללע זיינע ביינער האבען געשוידערט פון טרויעריקיים ווי ער האט געשפראכען פון זיין צו רוישט הארץ: „פאר וואס זאללען די צדיקים, דיא פונדאמענטין פון דיא וועלט זיין א פוסבענקעלע צו דיא פערפלוכטע רשעים'ס פיס? פאר וואס זאללען דיא עהרליכע אונ פרומע וואס זייא היטען אב אללע דיינע געזעטצע עססען מיט זייער שווייס טראקקען ברויט פערדארט ברויט מיט דיא צאהל אונ מיט דיא וואג, אונ זייערע אויגען זעהען וויא דיא רשעים פערוויילען זיך אויף פיעל גוטס, אונ אין זייערע פענסטער טוהען לייכטען דיא שטראהלען פון גליק?"

אונ מיט גאטס בעפעהל איז צו איהם צוגעפלויגען דער גרויסער מלאך מיכאל אונ האט געזאגט: „דאס ריכטיגקייט גייט פאר דעם אלמעכטיגען גאטס גאנגע אונ אללע זיינע ווערקע ווערין געוואהגען אויף דיא קלוגע וואגשאהלען! ווען די מענטשען וואלטען געזעהען דאס נאר דר וועג פון די צדיקים איז גליקליך, אונ די וואס היטען עהרליך אב גאטס געזעץ ווייסען נישט פון קיין שלעכטס, אונ געגען זיי זענען די וועגען פון די רשעים פיהל מיט טויט־שטראכלונגען אונ מיט שלעכטע געטצען •

מוקשי מות והתחתים רעים, אז יהיו כל יושבי תבל נחוצים
ואנוסים להיות צדיקים ותמימים לבל תאונה להם כל רעה, ולא
ישיגו בעד צדקתם הרמיה זאת שכר אמת תגמול טוב בעולם
הנפשות, יען לא עשו זאת לכבוד אלהיהם רק למענם, להשיג
בזה מאויי לבם, ולהדוף מפניהם פגעי הזמן הרעים והמרים
האחוזים בעקבות הרשעים, ועתה בראותם כי דרך רשעים צלחה
ודרך צדיקים מלאה מקרים לא טובים, ובכל זאת יעזבו הנבונים
דרך נלוזים ומבלים כל שנותיהם בדרך הצדיקים, הלא המה
מראים בזה לדעת כי רק מגודל אהבתם ליוצרם הגדול והנורא
יקטירו חלבם דמם ולשד עצמותיהם לרצון ולריח ניחוח לאדון
כל הארץ, ולכן כאשר תעזוב נשמתם את גום ותבוא הנה בעולם

דאמאלס וואלטען די גאנצע וועלט מענשען געוועזן גענייט אונ געצוואונגען
צו זיין צדיקים אונ עהרליכע עס זאל זיי קיין שלעכטס טרעפין, אונ זיי
וואלטען נישט בעקומען פאר זייער פאלשען פרומקייט קיין עהרליכען לוין אונ
קיין גוט בעצאהלונג אויף די גייסטליכע וועלט, ווייל זיי האבען דס נישט
געטאן צו ליב זייער גאט נאר צו ליב זיך, צו גרייכען דורך דעם צוא דיא
לוסטיגקייטען פון זייער הארץ, אונ צו פערטרייבען פון זיך די שלעכטע
אונ ביטערע בגעגעניסען פון די צייט וואס זיי האלטען זיך אין די טריט פון
די רשעים. אונ יעצט דורך זייער זעהן דס דר וועג פון דיא רשעים איז
גליקליך אונ דער וועג פון די צדיקים איז פוהל מיט נישט גוטע צופעלע.
אונ פון דעסטוועגן פערלאסען די פאלשטאנדיגע דעם וועג פון די אויס־
געלאסענע אונ זיי פערברענגען זייערע גאנצע יארען אין דעם וועג פון
דיא צדיקים, ציינען זייא דאך מיט דעם צו וויססען דאס נור פון
זייער גרויס ליעבשאפט צו זייער גרויסען אונ פארכטליכען בעשעפער
אפפערן זייא זייער שמאלץ זייער בלוט אונ זייער מארך פון זייערע
ביינער אלס פערגעניגען אונ אפפער צו דעם העררן פון דיא גאנצע
וועלט, אונ דורך דעם ווען זייער נשמה פערלאסט זייער קערפער
אונ זיא קומט אהער אויף דיא גייסטליכע וועלט, נעמט גאט צו

הנפשות, יקדם שדי את פניה בשמחה ורב כבוד, ויאציל לה מהודו והדרת קדשו, יען שמה עלי אדמות כל מעיניה בכבודו".

אז נהרו פני משה כחמה בתקופתה ויוסף לשאול: „מאד כלתה נפשי לדעת מה הוא גמול הישרים ההולכים בדרך תמים, ומתי ישיגו את שכרם בעד מפעלותיהם הנכוחות ומעשיהם הטובים".

ויען מיכאל ויאמר: „בוא ברוך אלהים! ואראך שכר הצדיקים אשר היו בדורות הקודמים וגמולם הטוב בעד צדקותיהם אשר השכילו עשות בארץ".

מיכאל השר הגדול המושל עלינו במרום, אחז בימין משה איש האלהים, והביאהו מהרה לעדן גן הנשמות. בראשונה הכניסהו תוך ההיכל הזהב אשר בו ישב נח בן למך. ההיכל הזה

איהר געזיכט מיט פרייד אונ פיעל עהרע, אונ ער שענקט איהר פון זיין הערליכקייט אונ זיין הייליג שוינהייט, ווייל זיא האט אויף דיא ערד אריין געטוהען אללע איהרע געדאנקען אין זיין עהרע".

דאמאלס האט משהס געזיכט געשיינט ווי דיא זונן אין איהר שטארקייט, אונ ער האט ווייטער געפרעגט: „מיין גייסט גלוסט זעהר צו וויססען וואס איז דער לוין פון דיא ריכטיגע מענשען וואס געהען אין דעם עהרליכען וועג. אויך ווען וועללען זיי בעקוממען זייער לוין פאר זייערע ריכטיגע זאכען אונ זייערע גוטע מעשים?".

מיכאל האט געענטפערט אונ געזאגט: „קום גאטסגעבענשטער אונ איך וועל דיר צייגען דעם שכר פון דיא צדיקים וואס זיא זעננען געוועזען אין דיא פערצייטישע דורות, אונ זייער גוטען לוין פאר זייערע צדקות וואס זייא האבען פערשטאנען צו טוהען אויף דיא וועלט"

מיכאל דער גרויסער הערר וואס רעגיערט אויף אונז אין הימעל, האט אנגענומען דיא רעכטע האנד פון דעם גאטליכען מאן משה, אונ האט איהם שנעלל אריין געבראכט אין דעם גן עדן פון דיא נשמות. ערשטענס האט ער איהם אריין געבראכט אין דעם

בנוי לתלפיות מקרשי זהב טהור, בתבנית התבה אשר עשה בתבונת כפיו לפני רדת המבול הנורא על הארץ. חלונותיו היו תשע מאות וחמשים כמספר שנותיו בארץ, וכלם מאבנים יקרות בעלות צבעים שונים המענגים עין הרואה עד מאד. ובירכתי היכל עומד כסא־אלמוגים מעשה צעצועים, אשר אין כח בפי לתאר לפניך איש חמודות יפיו והדרו. ורצפת ההיכל היא זכוכית בהירה וצחה כבדולח, אשר בעדה נראו מימי הנהר חדקל ומרוצת הדגים והחיות השונות למיניהן המרהיבים עיני החוזים. ובארבע זויות ההיכל מתגוססים עצים יפים ורעננים המשיבים כל נפש בריחם המתוק והנעים מאד. ובכל יום ויום עת השחר

נאלדענעם פאלאס וואס איז איהם אין געזיטצען נח למק׳ס זוהן. דער פאלאס איז וואונדערליך געבויערט פון ריינע גאלדענע ברעטער אין דעם זעלבען פארעם פון דיא תבה וואס ער האט געמאכט מיט זיינע פעהיגע האנד איידער דער שרעקליכער מבול איז געגאנגען אויף דיא ערד, זיינע פענסטער זענגען געוועזען ניינהונדערט אונ פונפציג דיא צאהל פון זיינע יאהרען אויף דיא וועלט. אונ זייא אלע זענען פון טהייערע שטיינער מיט פערשידענע קאלערען וואס זעטטען אן דאס זעהענדיגע אויג מיט זעהר פיעל פערגעניגען. אונ אין דיא זייטען פון פאלאס שטעהט א שטוהל פון קארעללענהאלץ מיט פערצירונגען, וואס אין מיין מויל איז נישט דא קראפטין אבצושילדערין פאר דיר גלוסטוגערמאן זיין שיינהייט אונ הערליכקייט. אונ דיא פאדלאגע פון דעם פאלאס איז ריין לאטהער גלאז וויא קרוסטאהל, וואס דורך איהר ווערט געזעהען דאס וואסער פון טייך חדקל. אונ דאס געלויף פון דיא פיש אונ דיא פערשידענע גאטונגען חיות וואס בעצויבערן דיא זעהענדיגע אויגען. אונ אין דיא פיער ווינקלען פון פאלאס שטעהען שיינע פרוכטביימער וואס דערקוויקען יעדעם גייסט מיט זייער זוססען אונ פיעל פיינעם געשמאק. אונ יעדען טאג אין דיא זעלבע צייט וואס דער מארגענ־

יגיה אורו, נשמעה שמה רננת הכוכבים בשפרירי שחקים ומנגינתם הנפלאה, אשר כל קסת סופר מהיר תיעף ולא תעציר כח לתאר העונג הנמרץ והשמחה הגדולה אשר היא תעורר בלבות השומעים.

וכראות נח את הנביא הנעלה הזה ואת קרן אור פניו, פתח פיו בעליצת נפש גדולה מאד ויאמר: „האח! מה נעים חלקי כי ממעי יצא אדם המעלה הזה העתיד להעשיר את עם ישרון בסגולות התורה הקדושה אשר על ידיהם יקנו להם שם עולם בין צבאות מרום, ויהיו תמיד מאושרים תחת השמש".

ומשה גם הוא לבש גיל ויאמר לנח: „אנא צדיק תמים! הגד לי מדוע לא חגרת שארית כחך, למה לא עמדת בפרץ

שטערין ערשיינט, ווערט דארט געהארכט דאס געזאנג פון דיא שטערין אויף דיא שיינע הימלען אונ זייערע וואונדערליכע מעלאדיע, וואס יעדען פלינקען שרייבערס פעדער וועט פערמודעט ווערין אונ וועט נישט האבען קראפט אבצושילדערין דעם גרויסען תענוג אונ דיא גרויסע פרייד וואס זיא דערוועקט אין דיא הערצער פון דיא הערערס.

אונ וויא נח האט דערזעהען דעם גרויסען נביא אונ דאס הערליכע ליכטיגקייט פון זיין געזיכט, האט ער זיין מויל געעפענט מיט זעהר אגרויס לוסטיגקייט אונ האט געזאגט: „גליקליך! וויא ווים איז מיין טהייל דאס עס איז פון מיינע געדערעם ארוים דער גרויסער מאן וואס איז פארברייט רייך צו מאכען דאס יודישע פאלק מיט דיא צירונגען פון דיא הייליגע תורה, וואס דורך זייא וועלען זייא זיך קויפען אעוויגען נאהמען צווישען דעם הימלישען מיליטער, אונ זייא וועלען שטענדיג זיין גליקליך אונטער דיא זונן".

אונ אויך משה האט זיך אנגעקליידעט מיט פרייד אונ האט געזאגט צו נח: „איך בעט דיך ערהליכער צדיק זאג מיר פאר וואס האסטו דו נישט אנגעגארט דיינע לעצטע קראפטען? פאר וואס ביסט דו נישט העלדיש געשטאנען צו שטעהן מיט דיין גערעכטיגקייט

לתגן בצדקתך על אחיך הרעים והחטאים ולהצילם משטף המבול
הנורא, הלא אלהי הצבאות הוא אל רחום וחנון הוא מאין כמהו,
ומדי שמעו קול מליץ יושר הצועה בכח לשונו השנונה להצדיק
את בניו הממרים את פיו יקשיב ברצון ויאזין את תחנוניו ועוד
ישיב להמליץ גמול טוב בעבורם, כי חפץ חסדים רבים הוא,
ומדוע לא התחזקת להציל אלפי יצורים ממות נורא וכליון גדול
כזה?"

המלאכים הרבים אשר היו סרים למשמעת נח ועמדו נכונים
לשרתו, החלו לשקשק בכנפיהם ולעוף מלמעלה רצוא ושוב,
ואחד הראה להשני פנים מתמיהים על השאלה הגדולה אשר
יצאה מפי ראש הנביאים, ואולם כאשר פער נח את פיו, החשו
כלם כרגע, והשתקקו לשמוע תשובתו, ויאמר:

אויף דיינע שלעכטע זינדיגע ברידער און רעטטען זייא פון דעם
שרעקליכען פערפליצונג פון דעם מבול? דער גאט פון אללע
הערשאפטען איז דאך א גוטער ערבארמדיגער גאט וואס עס גיבט
נישט זיין גלייכען, און ווען ער הערט דיא שטיממע פון א ערליכען
פערטיידיגער וואס ער שטארקט זיך מיט דעם קראפט פון זיינע
שארפע צונג גערעכט צו מאכען זיינע קינדער וואס זענען דער־
געגען זיין געבאט, פערגעסט ער גערן און הארכט זיינע ביטטעס,
און ער בעצאהלט נאך דעם פערטיידיגער א גוטען לוין פאר זייא,
ווייל גאט וויל טוהען פיעל גנאדעס, און פאר וואס האסט דוא
זיך נישט געשטארקט צו רעטטען טויזענדער בעשעפעניססען פון
א שרעקליכען טויט און אזויא א גרויסען אונגליק?"

די פיעל מלאכים וואס זענען געשטאנען צו נח'ס בעדינונג,
האבען אנגעהויבען צו קלאפפען מיט זייערע פליגעל און צו שוועבען
אין דיא הייך הין און צוריק, און איינער האט געצייגט דעם צווייטען
א פערוואונדערט געזיכט אויף דיא גרויסע פראגע וואס איז ארויס
פון דעם עלטסטען נביא'ס מויל, און אזויא וויא נח האט זיין מויל

„תאמין לי איש אלהים, תאמין לי אדם רב פעלים, כי לו נשארו רשעים אלה בחיים ולא נמחו במימי המבול העזים, אז היתה הארץ ומלואה כיער מלא חיות טורפות, וגם אתה ואביך ואחיך לא היו כמו עתה בחירי יה, רק פראים כְּעֵיְרִים לפי תכונת נפשות הדורות הקודמים לכם, וגם זאת לך לדעת, כי לו ראה אדון כל הארץ כי יש בין אנשי דורי חוח ממאיר אחד העתיד להצמיח אחריו גם פרח קטן אחד אז לא עקרהו ממקומו בזרם מימיו, והעיר בקרבי רוח דעת ממרום כי אבקש עליהם רחמים מלפניו וגם לו תארתי לפניך אדם יקר את התועבות

געפינט זענען אלע שטיל געבליבען אונ האבען געגלוסט צו הערין זיין אנטווארט. אונ ער האט געזאגט:

„זאלסט מיר גלייבען נאטליכער מאן, זאלסט מיר גלייבען טיכטיגער ארבייטס־מאן, דאס ווען דיא רשעים וואלטען לעבען געבליבען אונ זייא וואלטען נישט אבגעמעקט געווארען אין דיא שטארקע וואסערין פון מבול, דאמאלס וואלט דיא וועלט מיט אלעם וואס געפונט זיך אין איהר, געוועזען וויא א וואלד פוהל מיט רייצענדע מהירע, אויך דוא אונ דיין פאטער אונ דיינע ברידער וואלטען נישט געוועזען גאטס־אויסערוויילטע וויא יעצט, נור ווילד וויא מוילעזלען לויט דעם גייסטליכען האראקטער פון די פערצייטישע דורות. אויך ברויכסט דו וויססען, דאס ווען דער הערר פון דיא וועלט וואלט געזעהען דאס צווישען דיא מענשין פון מיין דור געפונט זיך איין פערשאלטענער דארן וואס עס איז פארברייט צו וואקסען פון איהם אויך איין קליינע בלוהם, דאמאלס וואלט ער איהם נישט אויסגערססען פון זיין ארט מיט דעם שטראם פון זיינע וואסערין, אונ ער וואלט אין מיר דערוועקט א וויססענ־שאפטליכען געדאנק פון הימעל, דאס איך זאלל פאר איהם בעטין ערבארמקייט אויף זייא. אויך ווען איך וואלט פאר דיר טהייערער מאן פארגעשטעלט דיא פיעל שמוטציגע זאכען וואס דיא

הרבות אשר עשו בני דורי בזדון לבם הערל, אז סמרו שערות ראשך וכסית באצבעותיך את עיניך מגודל הבושה והכלמה, כי על ברכי אדם הנברא בצלם דמות עליון, יולדו פראים מתועבים וטמאי נפש כאלה, אשר התערבו תערובת המשגל בהולכי על ארבע, ושחתו את זרעם בבהמות שדה וחיתו יערות, ובכל עבר ופנה נראו תהלוכות אכזריות גזל חמס עושק ורצח, זה נשא על כתפיו את הכלים אשר פעלם או קנם בזעת אפו, ובא רעהו וגזלם לעיניו בחוקה ואין מוחה. זה ארש לו אשה ובא השני ורצחו נפש ויבוז ממנו את אשת חיקו לעיני השמש ואין מושיע. פעם אחת סבבו חבר מרצחים את ביתי בחרבות מגואלות בדם,

---

מענשען פון מיין דור האבען געטוהען מיט דעם פלייסיגקייט פון זייער אונפערשטאנדליך הארץ, דאמאלס וואלטען דיינע האאר פון קאפף געווען ווי געגעל און מיט דיינע פינגער וואלסט דוא פערשטעלט דיינע אויגען פון גרויסע שאנדע, דאס אויף דיא שויס פון דעם מענש וואס איז בעשאפען געווארען מיט א גאטליך געשטאלט, זאללען געבוירען ווערין אזאלכע אונווירדיגע ווילדע און בעשמוצטע גייסטען וואס זייא האבען זיך פעראונרייניגט מיט דיא וואס גייען אויף פיער, און האבען זייערע נאטור פערדארבען אין דיא בהמות פון פעלד און דיא וואלד טהירע, און אין יעדע זייט און ווינקעל זעננען געזעהען געווארען אכזרישע פירונגען, שטוילען, רויבען, בעטריבען, ערמארדען. דער האט אויף זיינע אקסלען געטראגען דיא זאכען וואס ער האט זייא געמאכט אדער געקויפט מיט דיא שוויים פון זיין געזיכט, איז געקוממען זיין פריינד און האט זייא מיט געוואלד אוועקגערויבט פון איהם פאר זיינע אויגען און קיינער האט ניש גערעדט. דער האט געהייראט א פרויא, איז געקוממען דער צווייטער און האט איהם ערמארדעט און האט גענומען דיא פון אוועקגערויבט זיינע ליעבליכע פרויא, און עס איז קיין רעטטער געווען. איין מאהל האבען א קאמפאניע

ויבקשו להרגני ולבוז כל רכושי, ולולא נפלו עליהם הנחשים בשצף קצפם, והצליחו לספות נפשם השובבה, אז כרתו עד מהרה את גידי צוארי, ודמי הנקי נשפך לעיניהם כמים. ורבות עמלתי ליסרם ולהשיבם מדרכיהם הנלוזים, אך המה בזו לענו עלי ועל תוכחתי וחשבוני לחסר טעם. לכן מגודל חמלתי על הדורות הבאים, נאלצתי לעמוד כאלם מרחוק, ולתת ליד שדי לחתום את עונשם הקשה, כרופא הכורת הבשר המנגע לבל תלך כל הגויה לאבדון. ודע לך בחיר אלהים, כי בנשאך זה עתה על שכמך משרת מושל בישראל, תזהר עד מאד לבל

מערדערס ארומגערינגעלט מיין שטוב מיט פערבלוטיגטע שווערדען און האבען מיך געוואלט טייטען און אוועק רויבען מיין פערמעגען, און ווען עס וואלטען נישט אויף זייא ארויף געפאללען די שלאנגען מיט זייער בייזען צארן און זייא האבען בעגליקט אומצוברענגען זייער ווילדען גייסט, דאמאלס וואלטען זייא שנעלל צו שניטטען די אדערין פון מיין האלז, און מיין אונשולדיג בלוט וואלט פאר זייערע אויגען פערגאסטען געווארען וויא וואססער. און איך האב זיך פיעל געמאטערט צו שטראפען זייא און זייא אוועק צו נעממען פון זייערע אויסגעלאסענע וועגען, אבער זייא האבען געשפעט און געלאכט אוים מיר און אויס מיין שטראף, און זייא האבען מיך גערעכענט אלס פעריקטער. דאדורך פון מיין גרויס מיטלייד אויף די דורות וואס זעננען פארבערייט געוועזען צו קוממען אויף די וועלט: בין איך געצווינגען געוועזען צו שטעהן פון ווייטענס וויא א שטוממער, און לאססען דאס גאטס האנד זאלל אונטער זינגלען זייער שוועהרע שטראף, אזויא וויא דער ארצט שניידט אב דאס קראנקע פלייש כדי דער גאנצער קערפער זאלל נישט פערלוירען געהן, און דוא גאטס אויסערוויילטער ברויכסט וויססען דאס מיט דיין יעצטיגען טראגען אויף דיין אקסעל דעם טיטעל יודישער בעגירער זאלסט דוא זיין זעהר פארזיכטיג דאס דיין אויג זאלל

תהום עינך על הקוצים המכאיבים את השושנים, כי בחמלתך עלידם יהפכו גם הפרחים לקוצים והשושנים לסלונים ממאירים, ואז יסיר בעל הכרם חלילה את השגחתו ממנו".

ויהי כאשר כלה נח לדבר אחז המלאך בידי משה ויביאהו אל היכל אחר החצוב כלו מאבן שוהם אחד, וכל עין בשר לא תעצור כח להביט על יפיו והדרו, ופני משה נהרו בראותו והנה חבל מלאכים מנגנים לפני חנוך בן ירד היושב שמה על כסא רם ונשא מנגינות יקרות ורננים נעלים, אשר לו נגנו אותן באזני החיים עלי אדמות, אז מתו השומעים כרגע מגודל העונג הנפלא. ובראות חנוך איך איש עמום גו ובשר עומד איתן בהיכלו, נגש

זיך נישט ערבארמען אויף די דערנער וואס זיי טוהען וועה די רויזען, וויל מיט דיין ערבארמונג אויף זיי וועלען די בלומען אויך פערקערט ווערין אויף דערנער, אונ די רויזען וועלען ווערין פערפלוכטע דערנער, אונ דאמאלס וועט דער הערר פון גארטען חלילה אבטוהען זיין השגחה פון איהם".

אונ ווי נח האט געענדיגט זיין רעדע, האט דער מלאך אנגענומען משה'ס האנד אונ האט איהם אריין געבראכט אין אן אנדערין פאלאס וואס איז אין גאנצען געקריצט פון איין ברוליאנט; אונ יעדעס מענשליכע אויג בעזיצט נישט די קראפטען צו קוקען אויף זיין הערליכקייט אונ שוינהייט. אונ משה'ס געזיכט האט געשיינט זעהענדיג ווי א קאמפאניע מלאכים שפיעלען פאר חנוך ירד'ס זוהן, וואס זיצט דארט אויף א הויכע געעהרטע שטוהל, מהייערע ליעדער אונ הויכע געזאנגען, וואס ווען מען זאלל זיי שפיעלען אין די אויערין פון די לעבעדיגע אויף די ערד, וואלטען דאמאלס אללע הערערס אין איין זעקונדע געשטארבען דורך דעם גרויסען וואונדערליכען פערגעניגען. אונ ווי חנוך האט געזעהען ווי א מענש וואס איז בעלאסטעט מיט א פליישיגען קערפער שטעהט פעסט אין זיין פאלאס, איז ער צוגעגאנגען צו

אליו בתמהון גדול וישאלהו מי הוא ומה מעשהו שמה ? ומשה ענהו כי הוא בא לקחת התורה בעד אֶחיו הנבערים מדעת קדושים, ולהדריכם לאט לאט בדרך ישרה. אז נתן לו חנוך תודה ויזרוק עליו נטפי מים חיים מהנהר הנפלא השוטף שמה ותאורנה עיניו, ויאמר אל משה: „ראה בני וֶחֱכַם לכלכל את ממשלתך בצדק ובמשפט. השמר לך עד מאד לבל תכעום בעת אשר ראוי לך לרחם, גם לא תרחם בעת אשר ראוי לך לקצוף, תחשוב תמיד את הגויה כמו כלוב חרש ואת הנשמה לעוף נחמד ונעים הסגור בו. וכרועה נאמן אשר יחרף נפשו בכל עת להציל גם שה קטן מפי ארי פרא וזאב טורף, כן תהיה נכון בכל עת

אִיהם מִיט אַ גְרוֹים פֶּערְווּאוּנְדֶערוּנְג, אוּנ הָאט אִיהם גֶעפְרֶעגְט וֶוער עֶר אִיז אוּנ וָואס אִיז דָארְט זַיין טוּהֶען ? אוּנ מֹשֶׁה הָאט אִיהם גֶעעֶנְטְפֶערְט דָאס עֶר אִיז גֶעקוּמֶען נֶעמֶען דִיא תּוֹרָה פַאר זַיינֶע בְּרִידֶער וָואס זֶענֶען לֶעהר פוּן דֶעם פֶערְשְׁטַאנְד פוּן דִיא הַיילִיגֶע, אוּנ זַייא אַנְגֶעוָואהְנֶען לַאנְגְזַאם מִיט דֶעם רִיכְטִיגֶען וֶועג. דַאמָאלְס הָאט אִיהם חֲנוֹךְ אַ דַאנְק גֶעגֶעבֶּען, אוּנ הָאט אוֹיף אִיהם אַ שְׁפְּרִיץ גֶעטְוּהֶען לֶעבֶּענְדִיגְ־וַואסֶער פוּן דֶעם ווּאוּנְדֶערְלִיכֶען טַייךְ וָואס עֶר פְלִיסְט דָארְטֶען, אוּנ זַיינֶע אוֹיגֶען הָאבֶּען אָנְגֶעהוֹיבֶּען צוּ לַייכְטֶען, אוּנ עֶר הָאט גֶעזָאגְט צוּ מֹשֶׁה: „זֶעה מַיין זוּהְן אוּנ פֶערְשְׁטֶעה צוּ פִירֶען דַיין רֶעגִירוּנְג מִיט עֶהְרְלִיכְקַייט אוּנ רִיכְטִיגְקַייט. זָאלְסְט זַיין זֶעהר גֶעוָוארְענְט דָאס דוּא זָאלְסְט נִישְׁט צֶערְנֶען אִין דִיא צַייט וָואס דוּא בְּרוֹיכְסְט זִיךְ צוּ עֶרְבַּארְמֶען, אוֹיךְ זָאלְסְט דוּא דִיךְ נִישְׁט עֶרְבַּארְמֶען אִין דִיא צַייט וָואס עֶס אִיז דִיר פַּאסֶענְד צוּ צֶערְנֶען. דוּא זָאלְסְט אִימֶער רֶעכֶענֶען דֶעם קֶערְפֶּער וִויא אַ עֶרְדֶענֶע שְׁטַייג, אוּנ דִיא זֶעעלֶע פַאר אַ גְלוּסְטִיגֶען זִיסֶען פוֹיגֶעל וָואס עֶר אִיז אִין אִיהם פֶערְשְׁלָאסֶען. אוּנ אַזוֹיא וִויא אַ עֶהְרְלִיכֶער פַּאסְטוּךְ וָואס עֶר שְׁטֶעלְט אַן זַיין לֶעבֶּען צוּ יֶעדֶע צַייט, צוּ רֶעטֶּען אוֹיךְ אַיין קְלֵיין שֶׁעפְּסֶעלֶע פוּן דֶעם מוֹיל פוּן אַ ווִילְדֶען לֵייבּ אוּנ אַ רַייסֶענְדֶער

מצוא לחרף נפשך גם בעד איש אחד מבני ישראל, כי לפעמים יביא איש שפל כזה ברכה רבה לכל העם יותר מן האיש אשר על פני כל עמו יִכָּבֵד והחכמה עטרה על ראשו".

משה הקשיב אמרי נועם אלה בנחת וישאל את חנוך לאמור: „אנא הגד לי קדוש עליון, במה מצאת אתה חן גדול בעיני אלהים יותר מכל בני גילך, כי העלה אותך בחייך למעון קדשו השמימה, וכל חבלי מות ומצרי שאול היו ממך והלאה, הלא בימיך עוד לא היתה התורה בארץ, ולא ידעת לשמור כל פקודיה ומצותיה כי תבא על ידם לעונג גדול ונעלה מבינת אנוש? אנא הגד לעבדך תשובה נכוחה על זאת, אולי אוכל גם

וואלף, אזויא זאלסט דוא זיין פארברייט אין יעדע טרעפענדע צייט, אנצושטעללען דיין לעבען אויך פאר איין מענש פון דעם יודישען הויז, ווייל אפטמאהל ברענגט אזויא א נידריגער מענש מעהר וויכטיגע נוטצען צום גאנצען פאלק, פאר דעם מאן וואס זיין גאנץ פאלק בעעהרט איהם, און דיא חכמה איז א קרוין אויף זיין קאפף".

משה האט דיא זיסע ווערטער פערנוממען מיט פערגעניגען, און ער האט געפרעגט חנוך'ן זאגענדיג: „איך בעט דיך זאג מיר גאטס-היילינער, מיט וואס האסט דוא געפונען אגרויסען חן אין גאטס אויגען, מעהר פאר אללע דיינע פערגליכענטע מענשען, דאס ער האט דיך לעבענדיגערהייט ארויף גענוממען אין זיין היילינ וואהנונג אין הימעל, און אללע טויט-שמערצען און די שטארבליכע וועהען זענען פון דיר ווייט געוועזען, עס איז דאך אין דיינע צייט נאך נישט געוועזען דיא תורה אויף דיא ערד, און דוא האסט נישט געוואוסט צו היטען איהרע געזאטצע און איהרע בעפעהלונגען, דאס דוא זאלסט דורך זייא קוממען צו אגרויס פערגעניגען וואס איז העכער פאר דעם מענשליכען פערשטאנד? איך בעט דיך זאג דיין קנעכט א ריכטיגען אנטווארט אויף דעם, פיללייכט וועלל איך אויך קאננען טוהען וויא דוא און געהן אין

אנכי לעשות כמוך וללכת בעקבותיך , וגם אוכל להדוף את המות האכזרי טמא השם ורב המהומה מפני ומפני אַחַי הנאהבים בכשרונותיהם אשר אלמדם ללכת בדרכיך ?״.

ויען חנוך בן ירד ויאמר : „הלא ידעת בחיר שדי כי אין משא פנים לפני אלהי הצבאות , רק הכל הוא לפי מפעלות האדם ומעשיו בחלד בעוד נשמתו כלואה וסגורה בגויתו , רק אחרי הגיתי ולמדתי כל החכמות וכל המדעים הספונים וכמוסים בכל מסתרי היצירה , נוכחתי לדעת כי תכלית כל הלמודים ויסוד כל המדעים הוא להיות חומל וחונן ולמשוך בכל עת חוט של רחמים על כל חי ועל כל רמש אשר תחת השמים , לחשוב את

דיינע טריט , אויך וועל איך קאָננען אוועק שטויסען פון מיר אונ פון מיינע ליעבע ברידער דעם אַכזרישען טויט , דער שמוטציגער נאָהמען אונ פיעלטומעלדיגער , דורך זייערע פעהיגקייטען וואָס איך וועלל זיא לערנען געהן אין דיינע וועגען ?״.

האט חנוך ירד'ס זוהן געענטפערט אונ געזאָגט : דוא אויס־ערוויילטער פון אַלמעכטיגען גאָט ווייסט דאָך דאָס עס גיבט נישט קיין קאנדשאַפט פאַר דעם גאָט פון אַללע הערשאַפטען , נור אַללעס אין לויט דיא אַרבייט פון מענשען אונ זיינע ווערק אויף דיא וועלט ווען זיין זעעלע איז נאָך פערשפּאַרט אונ פערשלאָסען אין זיין קערפּער , נור נאָכדעם וויא איך האָב אַריין געטראַכט אונ דורכ־געלערנט אַללע חכמות אונ אַללע וויססענשאַפטען וואָס זענגען בעהאַלטען אונ פערשלאָסען אין אַללע בעהעלטעניססען פון דיא וועלטהאַרמאָניע , האָב איך מיך איבערציינגט צו וויססען דאָס דער צוועק פון אַללע קענטעניסען אונ דער פונדאַמענט פון אַללע וויססענ־שאַפטען איז צו זיין אַ ערבארמדיגער אונ אַ ליטזעליגער , אויך צו ציהען אין יעדע צייט אַ פאָדעם פון רחמים אויף יעדען לעבענדיגען אונ אויף יעדען בעשעפעניס וואָס איז אונטער דעם הימעל , צו בעטראַכטען דיא גייסטליכע קראַנקע גראָדע וויא דיא קערפערליכע

חולי הנפש כמו חולי הגו ולחמול על שניהם כאחד, יען כאשר יש מחלות שונות ומומים רבים לגויה, כן יש המון מחלות והרבה מומים לנפשות בני תמותה, וכל בעל נפש תמה נחוץ להביט על שניהם בעיני חמלה וחנינה".

המלאכים המטירו על ראשו גשם פרחים רעננים רגעים אחדים והוא הוסיף לאמר: „אנכי הייתי *) תופר נעלים, וכל תענוגי החיים הבשרים השלכתי הלאה מלפני כאשר ישליך איש נבלי חרש אשר אין חפץ בהם, מעודי לא עשיתי נעלים מעור בהמה הרוגה או שחוטה בידי אדם וחיות טרף, רק מעור בהמה מתה מאליה, ולא עבדתי יותר משני נעלים בכל שבוע, בידעי

קראנקע, אונ צו ערבארמען זיך אויף ביידע גלייך ווייל אזויא וויא עס גיבט פערשידענע קראנקהייטען אונ פיעל פעהלערס צום קערפער, אזויא גיבט פיעל קראנקהייטען אונ פיעל פעהלערם צו דיא זעעלעס פון דיא שטארבליכע קינדער, אונ יעדער וואס ער האט א געזונדטע זעעלע איז געצווינגען צו קוקען אויף ביידע מיט ערבארמדיגע אונ לייטזעליגע אויגען".

יא מלאכים האבען איינינע זעקונדען געמאכט רעגענען אויף זיין קאפף א רעגען פון שמאקפאללענדע בלוהמען, אונ ער האט ווייטער געשפראכען: „איך וואהר א שוסטער אונ אללע קערפערליכע פערגעניגענס האב איך פון מיר אוועק געשטויסען גראדע וויא דער מענש שמייסט פון זיך אוועק דיא ערדענע שארבעלעך וואס זייא ברענגען מעהר קיינע נוטצען נישט. איך האב קיין מאהל נישט געמאכט א שוך פון דיא פעלל פון א בהמה וואס זיא איז געווארען געטייט אדער געקוילעט דורך מענשליכע האנד אונ דורך ווילדע טהירע, אויסער פון דיא פעלל פון א בהמה וואס זיא איז פון דיא נאטור געשטארבען. איך האב איך נישט געארבייט מעהר פון

---

*) פי' מגיד מישרים למרן הב"י ז"ל פ' מקץ

כי מהם אמצא לי לחם יבש ומעט חלב להחיות את נפשי, וביתר עתות היום רבות עמלתי לראות ולהתבונן במפעלות אלהים ולמצוא לי מפתחות המחקר לפתוח בהם דלתות היכל הרזים הסגורות מאד, ובראותי נפלאות שדי וגבורותיו העצומות במערכת היצירה, אז התלקחה בקרבי אהבה עזה כמות לאדון כל הארץ, ובזכרי את שמו הגדול, הרגישו כל עצמותי וכלי גויתי עונג גדול עד מאד, עיני מלאו אור יקרות, קֻבָתִי ידעה שבעה כמו ממעדני מלך, ראשי היה עלז ושמח כחתן ביום חופתו, עורקי וגידי היו כמו מיתרי כנור נעים עת ינגן המנגן עליהם מנגינות עליזות, עדי לא האמנתי כי מחומר מזוהם קֹרצתי ובבטן אשה רֻקמתי.

צוזייא שוך יעדע וואך, ווייל איך האב געוואוקסט דאס פון זייא וועלל איך האבען צו ערנעהרען מיין לעבען מיט טרוקען ברויט אונ א ביססעל מילך, אונ אין דיא רעשט צייטען פון טאג האב איך פיעל געמאטערט צו קוקען אונ אריין צו קלעהרין אין גאטס ארבייט, אונ צו געפונגען פאר מיר דיא שליסלען פון וויססענ־שאפט צו עפענען מיט זייא דיא טירען פון דעם פאלאס פון דיא געהיימניססען וואס זייא זענגען זעהר פערשלאססען. אונ וויא איך האב געזעהען דעם אלמעכטיגען גאטס וואונדער אונ זיינע גרויסע מאכטיגקייטען אין דיא נאטורליכע הארמאניע, דאמאלס האט אין מיר געפלאקערט א שטארקע שטארבליכע ליעבע צו דעם העדר פון דיא גאנצע וועלט, אונ וויא איך האב דערמאנט זיין גרויסען נאהמען, האבען מיינע ביינער אונ דיא גלידער פון מיין קערפער געשפיערט זעהר א גרויס פערגעניגען, מיינע אויגען זענגען פוהל געווארען מיט א טהייערע ליכטיגקייט, מיין מאגען האט געוואוקסט זעט וויא פון קייזערליכע עסענס, מיין קאפף איז געוועזען פריילך אונ לוסטיג וויא א חתן אין זיין חופה־טאג, מיינע נערווען אונ אדערין זענגען געוועזען וויא דיא סטראנגעס פון א זיסע פידעל ווען דער ארטיסטע שפיעלט אויף זייא פריילכע לידער, ביז איך האב

גם עמלתי תמיד עד בלי די, לבער השקר הארור מן הארץ, ולתת להאמת חוסן וחיל עוז ועצמה. לפרוש על כל חי את כנפי ממשלתו. אך היסוד הגדול בכל תהלוכותי הוא היותי תמיד מלא חמלה, עדי במרומים כי מעודי לא הכאבתי זבוב על הכותל, מעודי לא מלאני לבי להרגיז עורקי כל חי, מעודי לא הכבנתי לדבר שמץ רע על בן אדם גם על רע מעללים המשתחוה ליצרו הרע וסר תמיד למשמעתו, ומדי הרגשתי רגשי הכעס והחמה בקרבי אז נפתחו ארובות עיני וגשם דמעות נִתַּך על לחיי, בחשבי כי אך תולעים רעים ומרים התגנבו במוחי להשליכני

נִישְׁט גֶעגְלַייבְּט דָאס אִיךְ בִּין גֶעהוֹיעלְט גֶעוָוארֶען פוּן אַ שְׁמוּטְצִיג מַאטְעֶרְיַאל אוּנ אִיךְ בִּין גֶעוֶועבְּט אִין אַ פְּרוֹיס בּויךְ. אויךְ הָאבּ אִיךְ מִיךְ אִימְמֶער גֶעמַאטֶערְט אוּנ הָאבּ מִיךְ נִישְׁט בֶּענִינֶען גֶעלָאסְט, אוֹיסְצוּוֶעררַייגֶען דֶעם פֶערְפְלוּכְטֶען שֶׁקֶר פוּן דִיא וֶועלְט, אוּנ צוּ גֶעבֶּען דֶעם אֱמֶת קְרַאפְט אוּנ שְׁטַארְקְהֵייט שְׁטָאלְץ אוּנ פֶעהִיגְקֵייט, צוּ פֶערְשְׁפְּרֵייטֶען דִיא פְלִיגֶעל פוּן זַיין רֶעגִירוּנְג אויף אַלֶע בֶּעשֶׁעפֶּענִיסֶען. נוּר דֶער גְרוֹיסֶער פוּנְדַאמֶענְט אִין אַלֶע מֵיינֶע וֶועגֶען אִיז מֵיין זַיין אִימְמֶער פִילל מִיט עֶרְבַּארְמְקֵייט. מֵיין צֵיינֶער אִיז אִין הִימְמֶעל דָאס פוּן מֵיין יוּגֶענְד אָן הָאבּ אִיךְ נִישְׁט וֶוייה גֶעטוּהֶען אַ פְלִיג אויף דִיא וַואנְט. פוּן מֵיין יוּגֶענְד הָאט מֵיין הַארְץ מִיר נִישְׁט עֶרְלוֹיבְּט צוּ דֶערְצִיטֶערִין דִיא נֶערְוֶוען פוּן יֶעדֶעס בֶּעשֶׁעפֶּענִים. פוּן מֵיין יוּגֶענְד אָן הָאבּ אִיךְ מִיךְ נִישְׁט אַנְגֶעשְׁטֶעלְט צוּ רֵיידֶען דָאס מִינְדֶעסְטֶע שְׁלֶעכְטֶע וָוארְט אויף יֶעדֶען מֶענְשׁ, אויךְ נִישְׁט אויף דֶעם שְׁלֶעכְטֶען וָואס בִּיקְט זִיךְ צוּ זַיין בֵּייזֶען יֵצֶר, אוּנ שְׁטֶעהְט אִימְמֶער צוּ זַיין בֶּעדִינוּנְג. אוּנ וֶוען אִיךְ הָאבּ גֶעשְׁפִּירְט אִין מִיר דִיא וֶוערְקוּנְגֶען פוּן צָארְן, דַאמָאלְס הָאבֶּען זִיךְ דִיא פֶענְסְטֶער פוּן מֵיינֶע אוֹיגֶען גֶעעֶפֶענְט, אוּנ אַרֶעגֶען מִיט טְרֶערִין הָאט גֶעפְלוֹסְט אויף מֵיינֶע וַואנְגֶען, מִיט מֵיין רֶעכֶענֶען דָאס נוּר שְׁלֶעכְטֶע בִּיטֶערֶע וֶוערִים הָאבֶּען זִיךְ פֶערְגַנְבְט אִין מֵיין מוֹחַ

כסלם השתלמותי לבור תחתית, ובבכיתי זאת ברח הכעס מחדרי לבי, והחמלה בת שמים ירשה מקומו".

המלאכים אשר עפו ממעל השמיעו יחד מנגינה נפלאה משיבת נפש, ואחרי רגעים אחדים שתקו, בראותם כי חנוך פער פיו ויאמר באזני משה איש האלהים:

„ולכן אתה איש חי רב פעלים, בהיותך עתה רועה צאן קדשים, הלא המה בני ישראל הנחשבים בעיני שדי ככוכבים מאירים בעולם המעשה, השמר לך מאד לבל תתן להכעס מהלכים בקרב נפשך המשכלת, כי הכעס הוא כתאומים להאולת, והחמלה היא כתאומים להדעת, והאיש המכנים בקרבו את הכעס,

---

ארונטער צוא שמייסען מיך פון מיינע בילדונגס־לייטער אין א געפאהרליכען גרוב אריין, אונ מיט דעם קלאגען איז דער צארן אמלאפען געווארען פון דיא קאמערין פון מיין הארץ, אונ דאס ערבארמקייט, דיא הימלישע טאכטער, האט געארבט זיין ארט".

דיא מלאכים וואס האבען אין דיא הייך געשוועבט, האבען געמאכט הערין א וואונדערליכע מעלאדיע וואס דערקוויקט יעדען גייסט, אונ נאך איינינע זעקונדען זענען זייא שטיל געווארען, זעהענדיג דאס חנוך עפענט זיין מויל אונ האט געזאגט אין דיא אויערין פון משה דער געטליכער מאן:

„אונ דאדורך דוא לעבענדיגער מענש גרויסער אויפטוהער, אזויא וויא דוא ביסט יעצט דער פאסטוך פון דיא היילינע שאף, דאס זענען דיא יודישע קינדער וואס זייא זענען גערעכענט אין גאטס אויגען וויא דיא ליכטיגע שטערין אויף דיא ארבייטס־וועלט, זאלסט זיין זעהר געהוטען דאס דוא זאלסט דעם כעס נישט געבען קיינע גאנגע אין דיין פאלשטאנדיגען גייסט, ווייל דער כעס איז וויא א צווילינג צו דעם דומהייט, אונ דאס ערבארמקייט איז וויא א צווילינג צו דעם בילדונג. אונ דער מענש וואס ער לאסט צו זיך אריין דעם כעס, איז גלייך וויא ער ברענגט אריין מיסט אונ

הוא כמכנים רפש ומרמנה בתוך ביתו, ולא תוכל בת מלך, היא החכמה הצרופה בת שמים, להתרועע אתו יחד. ובעבור זאת עלתה בידי לעלות חיים השמימה ולהיות מלאך נעלה בשפרירי מרום, לעמוד לימין אלהי הצבאות, ולשלוט על רבותים אלפי שנאן, כי המה התהוו במדרגתם להיות שרפי מעלה, ואני נולדתי על ברכי התאוה המזוהמה, והעפלתי עלות על סֻלַם החכמה, ונצלתי מהמון אבני נגף וצורי מכשול, קוצים מכאיבים וסלונים ממאירים, אשר השטן צָוָה ברב כחו לפזרם בכל עת תחת רגלי".

ויהי כאשר כלה חנוך את דבריו אלה, ירד עמוד ענן כמראה הקשת בשלל צבעיו, והבדיל עד מהרה בינו ובין משה,

---

בלאטע אין זיין וואהנונג אריין, אונ דיא קיניגליכע טאכטער דאס איז דיא לאטהערע חכמה דיא הימלישע טאכטער, קאן זיך נישט וויללען צוזאממען מיט איהם, אונ צו ליעב דעם האט מיר געלונגען אויף צו געהן לעבענדיגערהייט אין הימעל אריין, אונ צו ווערין א אבער־ענגעל אין דיא הערליכע הימלען, צו שטעהן צו דעם אלמעכטיגען גאטס רעכטע האנד, אונ רעגירען אויף מיליאנען מלאכים, ווייל זייא זעננען גלייך געוואָרען מיט זייער בעשטאנד צו זיין הימלישע ענגלען, אבער איך בין געבוירען געוואָרען אויף דיא קניען פון דיא שמוטציגע תאוה, אונ איך האב מיך געשטארקט ארויף צו געהן אויף דיא וויססענשאפטליכע לייטער, אונ איך בין געראטעט געוואָרען פון פיעל שטראכלונגס־שטיינער אונ געפאהרליכע פעלזענס, בייזע דערנער מיט פערפלוכטע ביימער, וואס דער טייפעל האט זיך געפלייסט מיט זיין גרויסען קראפט צו פער־שפרייטען זייא יעדעס מאהל אונטער מיינע פיס".

וויא חנוך האט זיינע ווארטער געענדיגט, האט ארונטער געניעדערט א וואָלקענדיגע זייל אין דעם געשטאלט פון דעם רעגענ־בויגען מיט זיינע פערשידענע פארבען, אונ האט שנעלל געמאכט

והמלאך אחז בימין משה והובילהו ישר אל היכל אחר המלא מפה אל פה בכל שכיות החמדה המענגות עין רואה. קירותיו מצופות זהב נוצץ ומשובצות ברבבות אלפי אבני אקדח ספיר ויהלום אשר גודל כל אחת הוא כביצת היענה. הרצפה היא כלה מאבן שהם אחת ועליה מפותחות תמונות החיות והעופות הנודעות בדרכיהם הישרים, ועל שני הכסאות אשר בתוך ישב אברהם העברי בימין ושרה אשתו בשמאל, ופניהם נוצצים כשמש וירח בשפרירי שחק. משה עמד מרחוק ושמע אברהם יגלה לשרה תעלומות שדי אשר האדם בעודנו אסור בגויתו לא יוכל להבין אותן. וכראות אברהם את משה, האיר אליו פנים וישאלהו

א אבזאנדערונג צווישען איהם אונ צווישען משה'ן. אונ דער מלאך האט אנגענומען משה'ס רעכטע האנד, אונ האט איהם גלייך געפיערט אין א צווייטען פאלאס, וואס ער איז געוועזען פוהל פון איין זייט ביז דיא צווייטע זייט מיט אללע גלוסטיגע צירונגען וואס זייא געבען פערגעניגען צום זעהענדיגען אויג. זיינע וועגט זענען בעדעקט מיט בלאשין־גאלד אונ בעזעצט מיט מיליאנען ראטהען, רובינען, סאפירען, אונ ברילליאנטען, וואס דיא גרייס פון יעדען איז וויא איין שטרויס־עע. דיא פאדלאגע איז אין גאנצען פון איין דימאנט, אונ אויף איהר איז אויסגעקריצט דיא בילדער פון חיות אונ עופות וואס זענען בעקאנט מיט זייערע פיינע תאראקטארין. אונ אויף צווייא שטוהלען פון מיטטען, איז רעכטס געזיטצען דער יודישער אברהם אונ לינגס זיינע פרויא שרה, אונ זייערע געזיכטער האבען געשיינט וויא די זונן אונ דיא לבנה אויף דיא העררליכע הימלען. משה איז פון ווייטען געשטאנען אונ האט געהערט וויא אברהם ענטדעקט שרה'ן גאטליכע געהיימניסען, וואס ווען דער מענש איז נאך געבונדען אין זיין קערפער, קאן זייא נישט פער שטעהן, אונ וויא אברהם האט דערזעהען משה'ן, האט ער איהם געציינט אליכטיג געזיכט אונ האט איהם געפרעגט וואס ער

מה הוא דורש בהיכלו, ומה הוא שלום בניו עלי אדמות?

ויען משה את אברהם ויאמר: „בניך אשר יצאו על ידי מארץ מצרים, הנם חולים במחלות הנפש אשר נפלו להם בירושה מהמצרים השמים מעיניהם רק בחיי בשרים ותאוות מזוהמות ומתועבות הן מנת חלקם בתבל, ולכן נאלץ אנכי לגהות מזורם ולרפוא מחלותיהם בתורה הגנוזה בערבות, וממך אב נעלה אבקש זה עתה, כי תואל להודיעני תולדתך באר היטב, לבעבור אוכל לספר לבניך הנבערים עוד מדעת קדושים, את תולדות אבידהם הנערץ והנקדש, והענפים יתגאו ויתברכו בשמעם כי צמחו והשתגשגו משורש נחמד ונעים, ויראו כי יעמוד טעמו בם לעולם".

פארערט ביא איהם אין פאלאס, אויה וואס זיינע קינדער מאכען אויף דיא וועלט?

משה האט אברהמ׳ן געענטפערט אונ האט געזאגט: „דיינע קינדער וואס זיא זעננען דורך מיר ארוים פון עגיפטען, זעננען קראנק אויף דיא גייסטליכע קראנקהייטען וואס זעננען זייא געפאללען בירושה פון דיא עגיפטיאנער וואס זייא פערנעממען זייערע געדאנקען נור אין דעם קערפערליכען לעבען אונ דיא שמוטציגע אונווירדיגע תאוות זעננען זייער שטרעבען אויף דיא וועלט, דאדורך בין איך געצווינגען צו ערפינדען זייערע מעדיצינע אונ צו היילען זייערע קראנקהייטען מיט דיא תורה וואס זיא איז בעהאלטען אין דיא הימלען. אונ איך בעט יעצט פון דיר געעהרטער פאטער, דאס דוא זאלסט אזויא גוט זיין מיר צו מאכען וויסען דיינע ביאגראפי זעהר דייטליך, דאס איך זאלל וויססען צו ערציילען דיינע קינדער וואס זעננען נאך לעהר פון די היילינגעם פערשטאנד, די ביאגראפי פון זייערין הויכגעהייליגטען פאטער. דען דיא צווייגען שטאלצירען אונ ווערין בערוהמט ווען זייא הארכען דאס זיי האבען געשפראצט אונ געוואקסען פון א גלוסטיגען אונ זיסען ווארצעל, אונ זייא זעהען דאס זייא זאללען עוויג נישט פערלירען זייער געשמאק".

המלאכים אשר שכנו ממעל לו, החלו לעוף הנה והנה מגודל שמחתם לשמוע תולדות האדם הגדול בענקים זה, ובראותם כי אברהם פער פיו, נדמו כלם כרגע, ויאמר:

„תרח בן נחור אבי, היה אחד מהשרים הגדולים אשר עמדו לימין נמרוד המלך, ומגודל אהבת המלך אליו, לא חסר לנפשו מכל תענוגי החיים, והעניקהו מכל סגולות מלכותו, עדי יצא שמו בכל הארץ לעשיר גדול אשר עפרות זהב לו, ויקח לו לאשה את אמתלאה בת כרנבו, אשר גם היא הביאה לו הון ועושר רב מבית אביה, ובהיות אבי בן שבעים שנה נולדתי אני על ברכיה, ויקרא את שמי אב־רם, כי בהיותו אב לבן נעשה

די מלאכים וואס האבען גערוהט איבער איהם, האבען אנגעהויבען צו שוועבען הין און צוריק פון גרויס פרייד צו הערען די ביאגראפי פון דעם גרויסען העלדישען מאן, און ווי זייא האבען געזעהען ווי אברהם עפענט זיין מויל, זענען זייא אללע אויגענבליק שטילל געבליבען, און ער האט געזאגט:

„מיין פאטער תרח נחור'ס זוהן וואהר איינער פון די גרויסע בעאמטע וואס זענען געשטאנען צו די רעכטע האנד פון דעם קייזער נמרוד, און דורך דעם קייזערס גרויסע ליעבשאפט צו איהם האט ער פון איהם נישט געמינערט פון אללע לעבענדיגע פערגעניגענס, און האט איהם געגעבען פון אללע קייזערליכע אנטיקען, ביז זיין נאהמען איז בעקאנט געווארען אויף די גאנצע וועלט אלס גרויסער מיליאנער וואס פערמוגט גאלד ווי ערד, און ער האט גענומען א פרויא אמתלאה כרנבו'ס טאכטער, וואס זיא האט איהם אויך אריין געבראכט פון איהר פאטערס הויז א גרויס פערמעגען. און ווען מיין פאטער איז אלט געוועזען זיבעציג יאהר בין איך געבוירען געווארען אויף איהר שויס, און ער האט מיך גערופען אב־רם, דאס הייסט הויכער־פאטער, ווייל ווען ער איז געווארען א פאטער פון אזוהן איז ער געווארען הויך איבער אללע

רם על כל השרים, כי בעצם היום ההוא גדלהו המלך וינשאהו להיות עליון ורם על כל שרי המלכות, לכן עשה בלילה ההוא משתה גדול, וכל השרים הגדולים עם הקטנים התאספו בביתו. ויאכלו וישתו בשמחה רבה ועליצת נפש, ויבלו עתותיהם בבנורות ומנגנים שונים עד חצי הלילה. ויהי בצאתם החוצה נשאו מרום עיניהם, ויראו והנה כוכב גדול ומזהיר מאד ירוץ בחפזון גדול ממזרח השמים, ובמרוצתו בלע אל קרבו את ארבעת הכוכבים אשר הפיצו אורם בארבע רוחות העולם. השרים והחרטומים נבהלו עד מאד מהמחזה המוזר הזה ויתמהו, וכלם פתרו ואמרו כי הוא אות נאמן על הילד אשר נולד לתרח אבי, ומורה לדעת

שרים, דעם זעלבען טאג האט איהם דער קייזער גרויס געמאכט אונ האט איהם ערהויבען צו זיין העכער אונ ערהויבענער אויף אללע קייזערליכע בעאמטע, דאדורך האט ער דיא זעלבע נאכט געמאכט א גרויסען באלל, אונ אללע גרויסע אונ קליינע שרים האבען זיך אין זיין הויז פערזאממעלט, אונ האבען געגעססען אונ געטרונקען מיט גרויס פרייד אונ מיט א גייסטליכען מוטה, זייא האבען פערבראכט זייערע צייטען מיט פידלען אונ מיט פערשידענע געזאנגען ביז האלבע נאכט. אונ וויא זייא זענען ארויס אויף דיא גאס, האבען זייא אויפגעהויבען זייערע אויגען צום הימעל אונ האבען דערזעהען דאס א גרויסער אונ זעהר א ליכטיגער שטערין לויפט זעהר שנעלל פון מזרח זייט הימעל, אונ אין זיין לויפען האט ער אין זיך איינגעשלונגען דיא פיער שטערין וואס האבען פערשפרייט זייער ליכטיגקייט אין דיא פיער זייטען פון דיא וועלט. דיא שרים אונ דיא צויבערקונסטלערס זענען זעהר דערשראקען געווארען פון דעם אונבעקאנטען פארשטעללונג אונ זייא האבען זיך זעהר פערוואונדערט, אונ אללע האבען בעשייד אונ געזאגט, אז דאס איז א ריכטיגער בעווייז אויף דעם קינד וואס איז געבוירען געווארען צו מיין פאטער תרח, אונ ער צייגט צו וויססען דאס צר

כי יכבוש בכחו וחכמתו את כל הארץ, והוא עם צאצאיו יכניעו מלכים אדירים איתני תבל המושלים על ארבע רוחות העולם.

השרים והחרטומים הת־פרדו איש מאחיו בעצבון גדול ודאבון נפש וכל איש מהם הלך לביתו, אך לא נמו שנתם ולא יכלו לסגור אשמורות עיניהם, כי פחדו ומאד רהו להעלים פתרון המראה הזה מהמלך, יען לבם היה בטוח עד מאד כי הוא אות מגיד עתידות גדולות, ואם יעלימוהו, אז בהגיע המועד יצוה המלך לשרפם חיים בכבשן והצדק יהיה אתו. וכאשר האיר אור הבקר, התאספו השרים האלה בחצר המלך, וחרצו ביניהם לגלות אוזן המלך ולספר לפניו את פתרון המראה אשר ראו כלם

וועט אנגעטמען מיט זיין קראפט אונ מיט זיין חכמה דיא גאנצע וועלט, אונ ער מיט זיינע קינדער וועללען אונטערטאן מאכען דיא שטארקסטע מלכים דיא וועלט־ריזען וואס רעגירען אויף אללע פיער זייטען פון דיא וועלט.

דיא שרים אונ דיא צויבערקונסטלערס זענען זיך צו גאנגען מיט אגרויס טרויערקייט אונ מיט אפערטרובטען גייסט אונ יעדער איז צו זיך אהיים געגאנגען, אבער זייא זענען נישט געשלאפען אונ האבען נישט געקאנט פערשליסען זייערע ברעמען פון דיא אויגען, ווייל זייא האבען געשראקען אונ זעהר געאנגסט צו פער־הוילען פון קייזער דעם בעשיידונג פון דעם זעהעכסט, דען זייער הארץ איז זעהר זיכער געוועזען אז דאס איז א צייכען וואס זאגט גרויסע צוקונפטען, אונ ווען זייא וועללען איהם פערהוילען דאמאלס ווען דיא צייט וועט קוממען וועט זייא דער קייזער הייסען לעבענדיגערהייט פערברענגען אין קאלכאויפען אונ ער וועט גערעכט זיין. אונ וויא דער טאג האט אנגעהויבען צו לייכטען האבען זיך דיא בעאמטע פערזאממעלט אין קייזערליכען הויף, אונ זייא האבען צווישען זיך בעשלאסען צו ענטדעקען דאס דעם קייזער אונ ער־ציילען איהם דעם בעשיידונג פון דעם זעהעכסט וואס זייא האבען

התיצבו כאיש אחד לפני המלך ויגידו לו את כל המראה אשר הראה אותם אלהים, גם ספרו לו את פתרונם, כי הבן הנולד לתרח יהיה לגוי גדול ועצום מאד, וצאצאיו יכניעו בגבורתם את כל מלכי האדמה תחת רגליהם ויאדימו את חרבותיהם בדם מלכים אדירים. השרים האלה נתנו עצתם לשקול לתרח אבי כסף רב מחירו, ולספות את נפשו בטרם אהיה לאיש. ועצתם זאת מצאה חן בעיני המלך אשר עששו מגודל יראתו ופחדו ממני, ויצו להביא לפניו עד מהרה את תרח אבי, ויאמר אליו המלך: „שמעתי כי נולד לך בן, גם שמעתי כי החרטומים הגדולים ראו אמש במערכת הכוכבים, כי הבן הזה עתיד לשפוך

געזעהען. אללע האבען זיך געשטעלט וויא איין מאן פאר דעם קייזער אונ האבען איהם געזאגט פון דעם זעהעכטס וואס גאט האט זיא געוויזען, אויך האבען זיא איהם דערציילט זייער בעשיידונג, דאס דער זוהן וואס איז געבוירען געווארען ביא תרח וועט זיין אגרויס אונ זעהר א שטארק פאלק, אונ זיינע קינדער וועללען מיט זייער העלדישקייט אונטערטאן מאכען אונטער זייערע פיס אללע מלכים פון דיא וועלט, אונ זיא וועללען רויט מאכען זייערע שווערדען מיט דיא רוזענדע קאניגענם בלוט. דיא שרים האבען זייער עצה געגעבען דאס מען זאלל מיין פאטער תרח אבוועגען פיעל געלד פאר מיר אונ מען זאלל מיך אומברענגען איידער איך וועך א מענש. אונ זייער עצה האט חן געפונען אין דעם קייזערס אויגען וואס האבען געציטערט דורך זיין גרויסע שרעק פאר מיר, אונ ער האט געהייסען מען זאלל פאר איהם שנעלל ברענגען מיין פאטער תרח, אונ דער קייזער האט פאר איהם געזאגט: „איך האב געהערט דאס עס איז דיר איין זוהן געבוירען געווארען, אויך האב איך געהערט דאס דיא גרויסע צויבערקונסטלערם האבען געסטערן ביא נאכט געזעהען אין דעם שטערנאויםשטעללונג, דאס דער זוהן איז פארבייט צו פערגיסען דאס בלוט פון דיא

זם מלכים כמים ולעשות שערוריות נוראות בארץ, לכן נכון נבי לשקול לך מחיר הילד מלא ארמונך כסף וזהב, ואני אצוה להרוג את הילד כרגע בלי מכאוב קל".

ויען תרח אבי ויאמר:

בטרם אענה על בקשתך, מלכי אהובי! תעשה נא עמדי חסד ותשמע את אשר קרה לי עבדך אתמול. בין הקרואים אשר באו על המשתה אשר עשיתי היה אעיון בן מורד, והוא בקש ממני לתת לו את הסוס היקר אשר נתת לי ביום שמתני לראש השרים, והוא חפץ לתת לי מחירו מלא ארוה תבן ובספוא, ועניתי לו, כי נחוץ לי לקחת רשיון על זה ממך מלך יקר, וכל אשר תאמר לי אמהר לעשות. ועתה אדני המלך, תן

מְלָכִים וִויא וַואססֶער אוּנ צוּ מַאכֶען שְׁרֶעקְלִיכֶע מִלְחָמוֹת אוֹיף דִיא וֶועלְט, דַאדוּרְךְ בִּין אִיךְ פָּארְבְּרֵייט אַב צוּ וֶועגֶען דִיר דֶעם וֶוערְט פוּן דֶעם קִינְד דַיין פּוֹלֶען פַּאלַאס מִיט זִילְבֶּער אוּנ גָאלְד, אוּנ אִיךְ וֶועלל הַייסֶען טֵייטֶען דַייז קִינְד אִין אַיין אוֹיגֶענְבְּלִיק אָהן דֶעם מִינְדֶעסְטֶען שְׁמֶערְץ".

הָאט מַיין פָאטֶער תֶּרַח גֶעעֶנְטְפֶערְט אוּנ גֶעזָאגְט:

„בֶּעפוֹיעֶר אִיךְ וֶועל עֶנְטְפֶערְן אוֹיף דַיין פֶערְלַאנְג, לִיעבֶּער קֵייזֶער! זָאלְסְט דוּא מִיט מִיר טוּהֶען אַ גְנָאדֶע אוּנ זָאלְסְט פֶערְנֶעמֶען דָאס וָואס עֶס הָאט מִיר דַיין קְנַאכְט גֶעסְטֶערְין גֶעטְרָאפֶען, צְווִישֶׁען דִיא גֶערוּפֶענֶע גֶעסְט וָואס זֶענֶען גֶעקוּמֶען אוֹיף דֶעם בַּאלל וָואס אִיךְ הָאבּ גֶעמַאכְט, אִיז גֶעוֶועזֶען „אַעְיוֹן" מוֹרֵד'ס זוּהן, אוּנ עֶר הָאט פוּן מִיר פֶערְלַאנְגְט אִיךְ זָאלל אִיהם אַוֶועק גֶעבֶען דֶעם טְהֵייעֶרְן פֶערְד וָואס דוּא הָאסְט אִיהם מִיר גֶעגֶעבֶען אִין דֶעם טָאג וָואס דוּא הָאסְט מִיךְ פַאר אָבֶּער־הֶערד גֶעמַאכְט, אוּנ עֶר הָאט מִיר גֶעוָואלְט גֶעבֶען פַאר אִיהם אַ פוֹללֶע שְׁטַאלל מִיט שְׁטְרוֹיא אוּנ אָבְרִיג. הָאבּ אִיךְ אִיהם גֶעעֶנְטְפֶערְט דָאס אִיךְ בִּין גֶעצְווּנְגֶען צוּ בֶּעקוּמֶען אוֹיף דֶעם אַ עֶרְלוֹיבְּנִיס פוּן דִיר טְהֵייעֶרֶער קֵייזֶער,

לי עצתך הישרה אם אֵאות לבקשתו ואתן לו את הסוס היקר הזה בעד מלא ארוה תבן ומספוא ?"

ויהי כשמוע המלך הדברים הריקים האלה, נמלא חמה וידבר רתת: „השאלה ההיא ראויה לאיש סכל אשר רעיתיו לָעז ולא לאיש תבונות ושר שרים כמוך, כי מה לך מספוא, מה לך תבן, ומה לך ארוה, אם הסוס אין? וגם הנך יודע, כי הסוס הזה אשר נתתי לך אין על עפר כמהו ליופי, ובמלוא ארוה כסף וזהב לא יסולא, ומה גם בתבן ומספוא".

אז ענהו אבי בפנים שוחקים, ויאמר:

„ועתה ישמע נא אדוני המלך את מוצא שפתיו, כי גזעתך

און אַלֶעס וָואס דוא וֶועסט מִיר זָאגֶען וֶועלל איך וִויא אַמְשֻׁנֶעלְלְסְטֶען טוּהֶען. און יֶעצְט הֶערר קֵייזֶער גִיבּ מִיר דֵיין רִיכְטִיגֶע עֵצָה אויב אִיך זָאלל אֵיינְוִוילִּיגֶען צוּ זֵיין פֶערְלַאנְג און גֶעבֶּען אִיהם דֶעם טהַייעֶרֶן פֶערֶד פַאר אַ פוּללֶע שְׁטַאלל מִיט שְׁטְרוֹיא און אָבְרִיג?"

און וִויא דֶער קֵייזֶער הָאט דִיא פּוּסְטֶע וֶוארְטֶער גֶעהֶערְט אִיז עֶר פוּלל גֶעוָוארֶען מִיט צָארְן און הָאט בֵּייז גֶעזָאגְט: „דִיא פְרַאגֶע אִיז פַּאסֶענְד פַאר אַ נַארִישֶׁען מֶענְשׁ וָואס זַיינֶע גֶעדַאנְקֶען וֶוענֶען צוּמִישְׁט, אָבֶער נִישְׁט פַאר אַ וִויסֶענְשַׁאפְטְלִיכֶען מַאן און אַ אָבֶּערְהֶערר וִויא דוּא, וַוייל צוּ וָואס נוּצְט דֶען דִיר שְׁטְרוֹיא אוֹיך וָואס נוּצְט דִיר דֶען אַ שְׁטַאלל וֶוען דָאס פֶערְד אִיז נִישְׁט דָא?" אוֹיך וֵוייסְט דוּא אַז דָאס פֶערְד וָואס אִיך הָאבּ אִיהם דִיר גֶעגֶעבֶּען, גִיבְּט נִישְׁט אוֹיף דִיא וֶועלְט זֵיין שֵׁיינְהַייט, אוֹיךְ מִיט אַ פוּללֶע שְׁטַאלל זִילְבֶּער און גָאלְד קָאן מֶען זֵיין וֶוערְט נִישְׁט בֶּעצָאהלֶען, וִויא נָאךְ מִיט שְׁטְרוֹיא און אָבְרִיג".

דַאמָאלְס הָאט אִיהם מֵיין פָאטֶער גֶעעֶנְטְפֶערְט מִיט אַ שְׁמֵייכֶעלְדִיג גֶעזִיכְט און הָאט גֶעזָאגְט:

„און יֶעצְט זָאלל דֶער הֶערר קֵייזֶער אַזוֹיא גוּט זֵיין און הָארְכֶען וָואס זֵיינֶע לֶעפְּצֶען שְׁפְּרֶאכֶען, דָאס דוּא דֶענְקְסְט מִיר צוּ

לתת לי מלא ארמוני כסף וזהב כי אתן נפש בני לממיתים, למה לי כסף וזהב אם בן אין לי לרשת את עשרי אחרי רדתי שאולה? הלא הזקנה החלה להראות אותותיה על גויתי, והמות הולך ומתקרב אלי לטאטאני מעל עפר האדמה, וביד מי אעזוב את כל רכושי והוני אם תניח חרב על צואר פרי בטני?"

המשל הזה הרתיח את דם המלך כמרקחה ורשפי חמה ושביבי קצף נורא בערו מעיניו, עדי נבעת אבי בראותו פניו כלפידי אש, ולא אחר להרגיע את רוחו הסוער בדברים רכים מחמאה ויאמר:

„הלא נפש עבדו הנאמן ונפש פרי בטנו האהוב גם נפשות כל אנשי ביתו למקטנם ועד גדולם מסורות תמיד ביד המלך

געבען מיין פוללען פאלאס מיט זילבער אונ גאלד אז איך זאלל מיין זוהנם לעבען איבערגעבען צו דיא טויטשלאגערם, צו וואס נוצט מיר דיין זילבער אונ גאלד ווען איך האב נישט קיין זוהן ער זאלל מיין פערמעגען ארבען נאך דעם וויא איך וועלל נידערן אין גרוב אריין? דיא עלטער האט דאך שוין אנגעהויבען צו צייגען איהרע צייכענס אויף מיין קערפער, אונ דער טויט גייט נעהע צו מיר אב צו רייניגען מיך פון דיא ערד, אונ אין וועמאנס האנד וועלל איך מיין גאנץ פערמעגען אונ מיין רייכטהום פערלאססען, ווען דוא לייגסט דיא שווערד אויף מיין קינדס האלז?"

דער משל האט צוקאכט דעם קייזערס בלוט וויא א קעססעל אונ פינקען צארן מיט פלאממען פון א פארכטליכען כעס האבען פון זיינע אויגען געפלאקערט, ביז מיין פאטער איז דערשראקקען געווארען זעהענדיג זיין געזיכט וויא פייערדיגע שטאלקאצען, אונ ער האט זיך נישט געזוימט צו בערוהיגען זיין שטארמדיגען גייסט מיט ווייכע רייד וויא פוטער אונ האט געזאגט:

„זיין עהרליכען קנאכטס לעבען אויך דאס לעבען פון זיין ליעב קינד אונ דאס לעבען פון זיין גאנצען הויזגעזינד פון קליינסטען

לעשות עמהן כטוב בעיניו הרחמניות, לכן כל אשר יחפוץ לעשות יוכל עשות גם בלי רשיון מעבדו הדורש תמיד שלומו ומקטיר חלבו ודמו בעד צפרני אצבעותיו, דלתי ביתי פתוחים בכל עת בעד פקידיו הסרים למשמעתו, והם יכולים לקחת את בני התקי ולהשים כור המות על מתניו, אך לדרוש ממני רשיון על זה ולשקול כסף נמאס בעד חיתו, זאת ממני והלאה".

ויען המלך ויאמר:

„ידעתי בן נחורי ידעתי כי כלכם מסורים בידי החזקה, והנכם נאלצים לסור בכל עת למשמעתי, ולחרף נפשכם בעד כל הגה ומלה קטנה א״שר תצא מפי, אך לבי לא ירשני להרוג את פרי בטנך בלא כסף מחירו, ורק כאשר יהיה קנין כספי אז אך

ביז דעם גרעסטען איז דאך איבערגעגעבען אימער אין קייזערס האנד, צו מאכען מיט זייא וואס עס געפעלט זיינע ערבארמדיגע אויגען, דאדורך אללעס וואס ער פערלאנגט קאן ער דאך טוהען אהן דיא ערלויבנים פון זיין קנאכט וואס ער פאדערט אימער זיין פרידע אונ אפפערט זיין שמאלץ אונ זיין בלוט פאר דיא נעגעל פון זיינע פינגער. דיא טירען פון מיינעם הויז זענען דאך צו יעדע צייט אפפען פאר זייניג בעאמטע וואס זענען געהארכזאם צו איהם, אונ זייא קאננען נעממען מיין אונשולדיגען זוהן אונ אנטוהען דיא שטארבליכע מעסט אויף זיינע פלייצעם, אבער צו פערלאנגען פון מיר א ערלויבנים אויף דעם אונ בעצאהלען אונווירדיג געלד פאר זיין לעבען, דאס איז ווייט פון מיר".

דער קייזער האט געענטפערט אונ געזאגט:

„איך ווייס, נחור׳ס זוהן! איך ווייס דאס איהר אללע זענט איבערגעגעבען אין מיינע שטארקע האנד, אונ איהר זענט געצווינגען צו זיין געהעריג יעדע צייט צו מיין פערלאנג, אונ צו אפפערן אייער לעבען פאר דעם מינדעסטען ווארט אונ זילבע וואס געהט ארויס פון מיין מויל, נור מיין הארץ ערלויבט מיר נישט צו טייטען

אז אוכל לעשות בו כטוב בעיני, ואם תמרה את פי ולא תאות לבקשתי זאת, אז אדע כי אהבתך אותי היא אהבה בלתי זכה וצפורן בנך אהובה לך יותר מכל גויתי אני׳

אבי התחלחל מאד לשמע הדברים האלה, ומעטה ירוקה כסתה את הוד פניו ויאמר:

„יואל נא אדוני המלך לחכות עוד שלשה ימים, ואדבר רכות על לב אשתי ואפצור אותה פעמים רבות עדי תנענע בראשה גם היא ותאמר הן לבקשתך, כי אם אוציא את פרי בטנה להורג בלי רשיונה, אז תמרד בצדק את חיי עבדך האוהב אותך בלב ונפש והיא לא תתן מנוחה ומרגוע לעצמותי הזקנות, ואני נשבע בשם האלילים הקדושים כי אהבתי לך היא זכה

דיין קינד ווען איך בעצאהל נישט זיין ווערט, אונ נור ווען ער וועט זיין מיין געקויפטער דאמאלס נור דאמאלס קאן איך טוהען וויא עס וועט מיר געפעללען, אונ ווען דוא וועסט מיר זיין דערגעגען אונ דוא וועסט נישט בעוויליגט זיין צו מיינע ביטטע וועל איך דאמאלס וויססען דאס דיין ליעבשאפט צו מיר איז נישט א ריין ליעבשאפט, אונ דיין זוהנס נאגעל איז דיר פיעל ליעבער פאר מיין גאנצען קערפער".

מיין פאטער האט זעהר געציטערט הערענדיג דיא ווארטער אונ א גרינע דעק האט פערדעקט זיין געזיכט אונ האט געזאגט:

דער הערר קייזער זאלל אזויא גוט זיין אונ ווארטען נאך דרייא טאג, אונ איך וועלל וויך ריידען אויף מיינע פרוי׳ס הארץ, אונ איך וועל זיא פיעל מאהל בעטין ביז זיא וועט מיט איהר קאפף צו שאקלען אונ זיא וועט זאגען יא צו דיין פערלאנג, ווייל ווען איך וועלל איהר קינד ארויס געבען צום טויט אהן איהר ערלויבניס, וועט זיא דאמאלס פערביטערן דאס לעבען פון דיין קנאכט וואס ער ליעבט דיך מיט הארץ אונ זעלע, אונ זיא וועט נישט קיין רוהע געבען צו מיינע אלטע ביינער. אונ איך

ומהורה, ונכון אנכי בכל עת להשרף חי בעד אחת משערות ראשך ובעיניך ראית כי חרפתי נפשי בעדך ובעד מלכותך, ויצאתי בראש צבאותיך ללחום מלחמותיך הנוראות ולהדוף אויביך מפניך".

המלך, נאות לדברי אבי ויתן לו זמן שלשה ימים, אבי הלך לביתו ויספר באזני אמי את כל דברי המלך, והיא כשמעה בקשת המלך האכזריה, אבדה כמעט כל עשתנותיה ותהי כמשוגעה וסרת טעם מרוב בכיתה ודאבון נפשה על האסון הנורא העומד לספות נפש בנה, אך באחרונה השכילה תת לאבי עצה ישרה, להונות את המלך ולמסור לידו את הילד

שוועהר מיט דעם נאהמען פון דיא הייליגע נאמען דעם מיין ליעבשאפט צו דיר איז קלאהר אונ ריין, אונ איך בין צו יעדע צייט פארברייט פערברענט צו ווערין לעבענדיגערהייט פאר אייגם פון דיינע האאר פון קאפף, אונ דוא האסט מיט דיינע אויגען געזעהען דאס איך האב איינגעשטעלט מיין לעבען פאר דיר אונ פאר דיין קאניגרייך, אונ איך בין ארוים פאר דיין מיליטער צו שטרייטען דיינע שרעקליכע מלחמות אונ אוועק צו שטויסען דיינע פיינד פון דיר".

דער קייזער האט איינגעוויליגט צו מיין פאטערס ווארטער אונ ער האט איהם דרייא טאג צייט געגעבען, מיין פאטער איז צו זיך אהיים געגאנגען אונ ער האט אין מיינע מוטטערס אויערין ערצעהלט אללע ווארטער פון קייזער, אונ וויא זיא האט דערהערט דעם קייזערס אכזרישע ביטטע, האט זיא בענויא פערלוירען אללע איהרע געדאנקען אונ זיא איז געווארען וויא א פערוקטע אונ אהנזינענדיגע פון איהר פיעל וויינען אונ איהר גייסטליכען טרויער אויף דעם גרויסען מארד וואס ער שטעהט אומצובריינגען איהר זוהן, נור צום ענדע האט זיא פערשטאנען צו געבען מיין פאטער א ריכטיגע עצה, צו נעגארען דעם קייזער אונ צו געבען צו זיינע האנד דאס יונגע קינד וואס מיין פאטערס דיענסט האט צו איהם

הרך הנולד על ברכי שפחתו ביום אשר נולדתי אני

ויהי ביום השלישי, והנה שליח המלך דפק על דלתי אבי ויאמר בשם המלך: „דע שר יקר ונכבד! אם לא תתן לי את חיי בנך במחיר אשר תשית עלי, אז אצוה להרוג את כל אשר בהיכלך האנשים ונשים וטף, וגם אתה תשא עונך".

ולא אחר אבי לתת ביד השליח את בן השפחה, וילך ויתיצב יחד עם השליח לפני המלך, והמלך שמח שמחה גדולה עד מאד על הילד, ויצו לשקול לאבי ארגז מלא זהב טהור מחירו, ואחרי כן לקח את הילד בידיו וינפץ את גלגלתו על רצפת שיש אשר בהיכלו וימת כרגע מתבוסס בדמו הנקי, ויצו

געבוירען אין דעם זעלבען טאג וואס איך בין געבוירען געוואָרין.

אונ ווי עס איז געוועזען דער דריטער טאג, האט דעם קייזערס שליח אנגעקלאפט אויף מיין פאטערס טירען אונ האט מיט דעם קייזערס נאהמען געזאגט: „זאלסט וויסען טהייערער אונ געעהרטער הערר! ווען דוא גיבסט מיר נישט דיין זוהנ'ס לעבען פאר דעם פרייז וואס דוא וועסט שטעללען, וועל איך דאמאלס הייסען מען זאלל אויסטייטען אללע פון דיין פאלאס, מאננער אונ פרויען אויך קינדער, אונ אויך דוא וועסט ליידען פאר דיינע זינד".

מיין פאטער האט זיך נישט געפוילט צו געבען אין דעם שליח'ס האנד דיא דיענסטס זוהן, אונ ער איז געגאנגען אונ האט זיך צוזאממען מיט דעם שליח געשטעלט פאר דעם קייזער, אונ דער קייזער האט זיך געפרייד זעהר אגרויסע פרייד אויף דעם קינד, אונ האט געהייסען אבוועגען פאר מיין פאטער א־קאסטען ריין גאלד פאר זיין פרייז, אונ נאכדעם האט ער דאס קינד גענוממען מיט זיינע האנד אונ האט זיין שארבען פון קאפף צו שמעטערט אויף דיא מארמארשטיינערנע פאדלאגע פון זיין פאלאס, אונ ער איז אין איין סעקונדע געשטארבען פערגעצט אין זיין אונ־שולדיג בלוט, אונ ער האט געהייסען זיינע בעאמטע וואס שטעהען

להפקידים הנצבים על ימינו לבשל את בשר הילד ולתתו אכלה לפני האלילים והפקידים מהרו לעשות מצותו, ולא הפילו מדבריו צרורי ארצה.

ואבי חש וימהר להסתיר אותי ואת אמי במערה אחת אשר היתה נעלמה מעיני כל איש, ושם היינו עשר שנים, עדי שכח המלך את כל המקרה ההיא וזכרה נכחד מרעיוניו, ואז עזבתי את המערה ויצאתי לאור העולם, ולמדתי הרבה חכמה ודעת מפי נח ושם בנו, עדי התעוררתי מתרדמת הבערות והכרתי כי יש אדון רם ונשא במרום אשר ברצונו נבראו כל היצורים, ועיני השגחתו משוטטות בכל תעלומה, ובעת ההיא עבדו כל יושבי

בייא זיינע רעכטע האנד מען זאלל דעם קינדס קערפער אבקאכען אונ דערלאנגען איהם אלס שפייזע פאר דיא אבגאטטער, אונ דיא בעאמטע האבען שנעלל געטוהען זיין געבאט, אונ האבען נישט געלאסט פאללען דאס מינדעסטע פון זיינע ווארטער.

אונ מיין פאטער האט זיך געפלייסט אונ געאיילט צוא בעהאלטען מיך מיט מיינע מוטטער אין א הייל וואס זיא איז פערהוילען געוועזען פון דיא מענשליכע אויגען, אונ מיר זענען דארט צעהן יאהר געוועזען, ביז דער קייזער האט פערגעססען דיא גאנצע געשיכטע אונ איהר געדעכעניס איז אבגעמעקט געווארען פון זיינע געדאנקען, דאמאלס האב איך פערלאסט דיא הייל אונ איך בין מיר ארוים אויף דיא ליכטיגע וועלט, אונ איך האב געלערנט פיעל קלוגהייט אונ וויססענשאפט פון נח אונ פון זיין זוהן שם'ס מויל, ביז איך האב מיך ערוואכטעט פון דעם לעדרען שלאף אונ איך האב ערקאנט דאס עס גיבט א הויכער געעהרטער הערר אין הימעל, וואס מיט זיין וויללען זענען אללע בעשעפעניססען בעשאפען געווארען, אונ דיא אויגען פון זיינע השגחה שוועבען ארום אין יעדען געהיימניס, אונ אין דיא צייט האבען אללע וועלטבעזיטצערס פון דעם קליינסטען ביז דעם גרעסטען געדינט צו

הארץ למקטנם ועד גדולם לאלילים שתים החצובים מעץ ואבן והיו בעיניהם העצומות כאלהים, וגם המלך ושריו כלם, ובניהם גם תרח אבי, הלכו כעורים אחרי הבלי הפסילים האלה, ויאמינו בכל לבם ובכל נפשם בעצבים ההם, ולאבי אשר היה ראש שרי המלך היו שנים עשר פסילים שונים, אשר עבד בכל חודש וחודש לפסל אחר, והקריב לו זבח ונסכים הרבה ברגשי קודש, ורק נח ובניו בלבד הכירו את אלהי האלהים למושל ושליט יחיד בעולם, והבינו כי זולתו הבל, ואנכי בשבתי בבית נח, בערה בלבי תשוקה עזה עד מאד ללמוד תושיה ולהתבשם בפרדם החכמה העליונה, עדי נפקחו עיני החשכות וראיתי, כי הפסילים האלה הבל ועובדיהם הבל הבלים, ועד מהרה הקדשתי את כל

פֶערשִׁידֶענֶע אָבְּגֶעטֶער וָואס זֶענֶען גֶעמַאכְט פוּן הָאלְץ אוּנ שְׁטֵיין, אוּנ זֵייא זֶענֶען אִין זֵייעֶרֶע פִינְסְטֶערֶע אוֹיגֶען גֶעוֶועזֶען וִויא מֶאכְטִיגֶע גֶעטֶער, אוֹיךְ דֶער קֵייזֶער מִיט אַלֶע זֵיינֶע בֶּעאַמְטֶע אוּנ צְווִישֶׁען וִויא אוֹיךְ מַיין פָאטֶער תֶּרַח זֶענֶען גֶעגַאנְגֶען וִויא בְּלִינְדֶע נָאךְ דִיא נַארִישֶׁע בִּילְדֶער, אוּנ זֵייא הָאבֶּען גֶעגְלֵייבְּט מִיט זֵייעֶר גַאנְץ הַארְץ אוּנ זֶעלֶע אִין דִיא אָבְּגֶעטֶער. אוּנ מַיין פָאטֶער וָואס עֶר אִיז גֶעוֶועזֶען דֶער עֶלְטֶסְטֶער פוּן דִיא קֵייזֶערְלִיכֶע הֶערֶען הָאט גֶעהַאט צְוֶועלְף פֶערשִׁידֶענֶע בִּילְדֶער, וָואס יֶעדֶען חוֹדֶשׁ הָאט עֶר גֶעדִינְט צוּ אַ אַנְדֶער בִּילְד, אוּנ הָאט אִיהם פַאר אִיהם גֶעבְּרֶענְגְט אַ אָפְּפֶער אוּנ פִיעל גֶעטְרַאנְקֶען מִיט הֵיילִיגֶע גֶעוִויסֶען, נוּר נֹחַ מִיט זֵיינֶע זֶאהְנֶע אַלֵיין הָאבֶּען עֶרְקַאנְט דֶעם אֶיבֶּער-גָאט אַלְס רֶעגִירֶער אוּנ אֵיינְצִיגֶער גֶעוֶועלְטִיגֶער אוֹיף דִיא וֶועלְט, אוּנ זֵייא הָאבֶּען פֶערְשְׁטַאנֶען דָאס אוֹיסֶער אִיהם אִיז נַארְהֵייט. אוּנ אִיךְ זִיצֶענְדִיג אִין נֹחַ'ס הוֹיז, הָאט אִין מַיין הַארְצֶען גֶעפְלַאקֶערְט זֶעהר אַ שְׁטַארְקֶע לוּסְט צוּ לֶערְנֶען וִויסֶענְשַׁאפְטֶען אוּנ צוּ בֶּעשְׁמֶעקֶען זִיךְ אִין דֶעם גָארְטֶען פוּן דִיא גָאטְלִיכֶע חָכְמָה, בִּיז מַיינֶע פִינְסְטֶערֶע אוֹיגֶען זֶענֶען גֶעעֶפְנֶעט גֶעוָוארֶען אוּנ אִיךְ הָאבּ גֶעזֶעהֶען, דָאס דִיא אָבְּגֶעטֶער זֶענֶען

כחותי ושארית אוני לאלהי העברים, וכל אשר הוספתי להתבונן במפלאות היצירה, הכרתי יותר קדושת ואמתת אלהי הצבאות הנעלה הנשא והמרומם מבינת בן תמותה.

ויהי בהיותי בן חמשים שנה, עזבתי את בית נח הצדיק והלכתי לראות את שלום אבי, אולי אוכל להוכיח על פניו משוגת אמונתו באלילים, והוא היה אז עוד השר הגדול מכל שרי המלך נמרוד, והמון תענוגיו עם כבודו הרב החשיכו את עיניו ולא ראה מגרעות באלה האלילים, כי הבל ותהו המה, ומהבילים רבבות אלפי בני אדם הראוים לעלות מעלה מעלה על כלם

נאריש, און דיא וואס דיענען צו זייא זעננען נאך מעהר דום, און וויא אמשנעללסטען האב איך אללע מיינע קראפטען געהיילינט אויך מיין לעצטען מאכט צו דעם גאט פון דיא יודען, און וואס איך האב געמעהרט אריין צו קלעהרין אין דיא וואונדער פון דיא נאטור, האב איך מעהר ערקאנט דאס היילינקייט און דיא וואהרהייט פון דעם גאט וואס איז איבער אללע הערשאפטען, וואס ער איז העכער און געהויבענער אויך גרעססער פון דעם שטערבליכען מענשענס פערשטאנד.

און וויא איך בין אלט געווארען פונפציג יאהר האב איך פערלאסט דעם צדיק נח'ס הויז און איך בין געגאנגען זעהען מיין פאטערס בעשטאנד, פיליכט וועלל איך איהם קאננען איבערצייגען דעם גרייז פון זיין גלויבען אין דיא אבגאטטער, און ער איז דאמאלס נאך געוועזען דער גרעסטער הערר פון דיא הערין פון דעם קייזער נמרוד, און זיינע פיעל פערגעניגענס מיט זיינע גרויסע עהרע, האבען זיינע אויגען פערדונקעלט און האט נישט קיינע פעהלערס געזעהען אין דיא אבגאטטער דאס זייא זעננען פוסט און נאריש, און זייא פערנאהרען צעהנער טויזענדער מענשען וואס זייא בעזיטצען פעהיגקייטען ארויף צו געהן העכער העכער אויף דיא פילאזאפישע לייטער און ארויס צו ברענגען דאס ליכטיגקייט פון דיא

הדעת ולהוציא את אור החכמות הטמון באלפי היצורים, ומה מאד דאבה נפשי ודמעות רבות הרטיבו את לחיי, בראותי, כי בהיכל אבי עודם עומדים שנים עשר פסילים הנעלים בעיניו וקדושים לאמי גם היא, והם נכונים בכל עת למות בעדם, עדי התלקחה בקרבי אש קצף נורא על אבי המכלה גם אחרית ימיו בהבלי האלילים ותעתועי הפסילים הנמבזים והשפלים, ולא ידאג להבין לנפשו צדה לדרך אל מות, ואז נשבעתי בשם אלהי העברים, כי בעוד שלשת ימים אשבר לרסיסים את כל הפסילים, ואבקש תחבולות שונות להאיר את עיני אבי החשכות, לבעבור יכיר את אדון כל הארץ, ולא יוסיף תת כבוד אלהים למעשה אנוש, והלכתי מהרה אל החצר החצונה וראיתי, והנה אבי

חכמות וואס איז בעהאלטען אין דיא טויזענדער בעשעפעניססען, אונ וויא שטארק האט מיין גייסט געטרויערט אונ פיעל טרערין האבען בעפייכטעט מיינע וואנגען, וויא איך האב געזעהען דאס אין מיין פאטערס פאלאס שטעהען נאך דיא צוועלף אבגאטטער וואס זייא זענגען הויך אין זיינע אויגען אונ אויך הייליג ביא מיינע מוטטער, אונ זייא זענגען צו יעדע צייט פארברייט געטויט צו ווערין פאר זייא, ביז עס האט אין מיר אנגעהויבען צו פלאקערן א שרעקליכער צארן אויף מיין פאטער וואס ער פערברענגט אויך זיינע לעצטע טאג מיט דיא דוממע אבגאטטער אונ מיט דיא פערבלאנדזיעטע אונווירדיגע אונ נידריגע בילדער, אונ ער זארגט נישט אנצוגרייטען שפייז פאר זיינע זעעלע אויף דעם אונשטארבליכען וועג. דאמאלס האב איך געשוואהרען ביא דעם נאהמען פון יודישען גאט, דאס נאך דרייא טאג וועלל איך דיא אללע אבגאטטער צוברעכען אויף שטיקקער, אונ איך וועלל זוכען פערשידענע מיטלען צו בעלייכטען מיין פאטערס פינסטערע אויגען, דאס ער זאלל ערקאננען דעם הערר פון דיא גאנצע וועלט, אונ ער זאלל מעהר נישט געבען א גאטליכע עהרע צו א מענשליכע ארבייט. אונ איך בין שנעלל

יושב בחצר על כסא כבודו ושרים רבים ונכבדים יושבים מימינו ומשמאלו, לבושים בגדי זהב מרהיבי עין, ולא יכולתי להתאפק ולחכות עד יקרא אבי אותי לגשת אליו כדת ונגשתי אליו, ומה מאד התאבלה נפשי בשמעי ברגעים אלה שבועת אבי באזני השרים בשם האליל, ופתחתי את פי בלי מגור ופחד ושאלתיו: אדוני אבי! הורני ואדע מי הוא הפועל הראשון אשר ברא כל אלפי היצורים? איה מקום משכן האלהים אשר ברא שמים וארץ וכל אשר בהם?

ויען אבי ויאמר: „האלהים אשר ברא את כל הנבראים השונים עומד אתנו בבית, ובכחו הנעלם והנראה כאין הכל נוצר".

געגאנגען אין דעם פארהויף און האב געזעהען, דאס מיין פאטער זיצט זיך אין הויף אויף א עהרע־שטוהל און פיעל געעהרטע הערען זיטצען רעכטס און לינגסט, געקליידעט אין גאלדענע קליידער וואס בעצויבערן דאס אויג, און איך האב מיך נישט געקאנט איינהאלטען און ווארטען ביז מיין פאטער וועט מיך צו רופען איך זאלל צו געהן צו איהם אזויא וויא דער דרך־ארץ איז, און איך בין צו איהם צו געגאנגען, און וויא האט מיין גייסט געטרויערט הערענדיג אין דיא זעקונדען וויא מיין פאטער שוועהרט אין דיא הערענס אויערן בייא דעם אבגאטס נאהמען, און איך האב מיין מויל געעפינט אהן אנגס און שרעק און האב איהם געפרעגט: „הערר פאטער! לערן מיך איך זאלל וויסען ווער איז דאס דער ערשטער ווערקמייסטער וואס ער האט בעשאפען אללע טויזענדער בעשעפעניסען? וויא איז דאס ארט וואס דארט רוהט דער גאט וואס האט בעשאפען הימעל און ערד און אללעס וואס געפינט זיך אין זייא?"

מיין פאטער האט געענטפערט און געזאגט: „דער גאט וואס האט אללע פערשידענע בעשעפעניסען בעשאפען, שטעהט מיט אונז אין צימער. און מיט זיין פערהוילטען קראפט וואס ער זעהט

ואני בשמעי תשובתו זאת אשר העירה צחוק גדול בקרבי, בקשתיו, כי יראני בביתו את אלוה זה, והוא לא אחר ללכת עמדי ולבוא אל חדרו אשר בחצר הפנימית, וראיתי והנה הוא מלא פסילים רבים ואלילים שונים, אשר תאר פניהם הנוראים מעורר אימה וזועה בלב המביטים עליהם. פסל זה אוחז תבנית השמש בידו, ופסל השני אוחז את תבנית הארץ בין שניו הגדולות, ועליהם עמד פסל אחד בעל שני ראשים הרוכב על ארי פרא ותנין נורא בידו, ואבי שלח אצבע ויאמר: „ראה בני את האלהים האלה אשר עשו בחכמה גדולה את כל המעשים הרבים והעצומים, ידיהם ידים נעלמות, עיניהם עינים נעלמות,

---

זיך אוים וויא גאָרנישט, איז אַלְלעס בעשאַפען געוואָרען"·

אונ איך הערענדיג זיין אַנטוואָרט וואס ער האט אין מיר דערוועקט אַגרוים געלעכטער, האב איך איהם געבעטין, דאס ער זאלל מיר אין זיין הויז צייגען דעם גאָט, אונ ער האט זיך נישט געזוימט צו געהן מיט מיר אונ צו קוממען אין זיין צימער וואס איז אין אינוועניגען הויף, אונ איך האב געזעהען דאס ער איז פולל מיט פיעל אָבגאַטטער אונ פערשידענע בילדער, וואס דער געשטאַלט פון זייערע שרעקליכע געזיכטער דערוועקט אַשרעק אונ אַשאַדערנים אין הארץ פון דיא וואס קוקען אויף זייא. דער אָבגאָט האלט דיא זונן אין זיינע האַנד, אונ דער צווייטער אָבגאָט האלט דעם ערדקוגעל צווישען זיינע גרויסע ציין, אונ איבער זייא איז געשטאַנען איין אָבגאָט מיט צווייא קאָפף אונ ער רייט אויף אַווילדען לייב אונ אַשרעקליכער שלאַנג אין זיינע האַנד, אונ מיין פאטער האט אויסגעשטרעקט זיין פינגער אונ האט געזאגט: „זעה מיין זוהן דיא גאטטער וואס זייא האבען מיט אַגרוים קלוגשאפט געמאכט דיא אַללע פיעלע אונ שטאַרקע ווערק, זייערע האַנד פערבאָרגענע האַנד, זייערע אויגען פערבאָרגענע אויגען, אונ זייער רעגירונג איז אימער פערשפרייט אויף יעדען לעבענדיגען

וממשלתם פרושה תמיד על כל חי ועל כל יציר הנמצא בשמים ובארץ בימים וכל הנהרות, ורק הכהנים הקדושים המה רואים את הנפש החיה השוכנת בפסילים אלה, ואזניהם השונות מאזנינו שומעות את הקול היוצא חרישי מפיהם".

ובעת דבר אבי דברי הבל אלה, התעוררו בקרבו רגשי קודש ויפול מלא קומתו ארצה וישתחוה לפני האלילים ביראה ופחד, ומנהמת לבו אמר: „אלילים קדושים! אלילים גדולים! פִּתחו נא בידיכם הנעלמות את אוצרות מרום, ותריקו לי ולכל אנשי ביתי ברכה וישע חיים וכל טוב, לבעבור אוכל לעבדכם ברב עונג ועליצת נפש, גם תפקחו עיני בני העומד לפניכם ויראה קדושתכם ולבבו לא יסור מכם כל ימיו"

און אויף יֶעדֶען בֶּעשֶׁעפֶּענִים וָואס גֶעפִינְט זִיךְ אִין הִימֶעל און אויף דִיא עֶרְד אִין דִיא מֶעעֶרִין און אִין אַלֶע טַייכֶען, און נור דִיא הַיילִיגֶע גֵייסְטְלִיכֶע זֶעהֶען דֶעם לֶעבֶּענְדִיגֶען גֵייסְט וָואס רוּהְט אִין דִיא גֶאטֶער, און זֵייעֶרֶע אויעֶרִין וָואס זֶענֶען אַנְדֶערְשׁ פוּן אוּנְזֶערֶע אויעֶרִין הֶערִין דִיא שְׁטִימֶע וָואס גֶעהְט שְׁטִילְל אַרוֹיס פוּן זֵייעֶר מוֹיל".

און אִין דִיא צַייט וָואס מַיין פָאטֶער הָאט גֶעשְׁפְּרָאכֶען דִיא נארישֶׁע וֶוערְטֶער, הָאבֶּען זִיךְ אִין אִיהם דֶערְוֶועקְט הֵיילִיגֶע גֶעדַאנְקֶען, און אִיז מִיט אֵיינְמָאהל אַנִידֶער גֶעפַאלֶען אויף דִיא עֶרְד און הָאט זִיךְ גֶעבִּיקְט פַאר דִיא אָבְּגֶאטֶער מִיט אַנְגְס און שְׁרֶעק, און פוּן דֶעם בְּרִימְמוּנְג פוּן זַיין הַארְץ הָאט עֶר גֶעזָאגְט: „גְרוֹיסֶע גֶאטֶער! עֶפֶענְט אַזוֹיא גוּט מִיט אִיהרֶע פֶערְהוֹילְטֶע הֶאנְד דִיא אוֹצְרוֹת פוּן הִימֶעל, און אִיהר זָאלְט לִיפֶערְן צוּ מִיר און צוּ אַלֶע מֶענְשֶׁען פוּן מַיין הוֹיז גְלִיק און הִילְף לֶעבֶּען און אַלֶעס גוּטֶעס, אִיךְ זָאלל אַייךְ קָאנֶען דִיעֶנֶען מִיט פִיעל פֶערְגֶענִיגֶען און אַ פְרֵיילִיכֶען מוּטְה, אויךְ זָאלְט אִיהר עֶפֶענֶען דִיא אוֹיגֶען פוּן מַיין זוּהְן וָואס עֶר שְׁטֶעהְט פַאר אַייךְ דָאס עֶר זָאלל זֶעהֶען אַייעֶר

אני שמתי עיני על אבי השוכב סרוח על הרצפה כמו משתגע אשר עורקי מוחו נתקו ממקומם, ומאד חרה אפי עליו בראותי כי בקומו נשק את כל פסל ופסל באימה וכבוד גדול מאד, ואני עזבתי אותו והלכתי אל חדר אמי ואמרתי לה: „הנה זה עתה הראני אבי את האלילים הרבים אשר בחדרו וקדושתם בעיניו גדולה היא עד מאד, לכן אמי אהובתי קחי נא בעדי גדי אחד ועשי מבשרו מטעמים טובים, ואני אביאם בידי לפני האלילים האלה למנחה. והיה באכלם אותם אמצא חן בעיניהם".

ואמי הקשיבה בקשתי ברצון, ותמהר לעשות מטעמים טובים מבשר גדי רך, ואני הבאתי את המטעמים האלה לפני

היילינקייט, אונ זיין הארץ זאלל נישט ווערין אבגעטוהען פון איך אין זיינעם גאנצען לעבען".

איך האב מיינע אויגען געגעבען אויף מיין פאטער וואס ליגט אויסגעצויגען אויף דיא פאדלאגע אזויא וויא א פעריקטער וואס דיא נערוועז פון זיין מוח זעננען אוועקגערוקט פון זייער ארט, אונ מיין פערדרוס איז אויף איהם זעהר גרויס געוועזען זעהענדיג דאס וויא ער איז אויפגעשטאנען האט ער יעדען אבגאט געקושט מיט שרעק אונ מיט זעהר אגרויסע עהרע, אונ איך האב איהם פערלאסט אונ בין מיר געגאנגען אין מיינע מוטטערס צימער אריין אונ האב איהר געזאגט: „ווירקליך יעצט האט מיין פאטער מיר געצייגט דיא אללע פיעלע אבגאטטער וואס אין זיין צימער, אונ זייער היילינקייט איז זעהר גרויס אין זיינע אויגען, דארורך ליעבע מוטטער נעם גוטיגסט פאר מיר איין קאזעלע אונ מאך פון זיין פלייש גוטע שפייזע אונ איך וועלל זייא אייגענהאנדיג ברענגען פאר דיא אבגאטטער אלס אפפער, אונ ווי זיי וועללען דיא שפייזע עססען וועלל איך אין זייערע אויגען געפונען חן".

אונ מיינע מוטטער האט גערן פערנוממען מיין געבעט, אונ זיא האט שנעלל געמאכט גוטע שפייזע פון דעם פלייש פון א יונגעם

האלילים, וראיתי והנה גם אליל אחד לא ישלח יד ולא יפתח פה שאכול מהמטעמים אשר הבאתי, ואמרתי אולי לא ישרו המטעמים האלה בעיניהם, ובקשתי את אמי שנית, כי תעשה מטעמים יותר טובים וגדולים מהקודמים, ותמהר לעשות מטעמים חדשים מבשר שלשה גדיים יקרים, ותתן אותם בידי, ואני הבאתים מהרה לפני האלילים, וישבתי אצלם כל היום, ונוכחתי יותר לדעת, כי האלילים האלה הנה הנם כמו האבנים אשר בהרצפה, אשר כמו באלה לא נמצא רוח חיים, ואז נכמרו רחומי יותר על רבבות אלפי בני דורי, ומה גם על אבי ואמי, ההולכים אחרי ההבל הזה בעינים עצומות, וקראתי אז מנהמת

קאזעלע, און איך האב די שפייזע געבראכט פאר די אבגאטטער, און איך האב געזעהען דאס אויך איין אבגאט שטרעקט נישט אויס זיין האנד און עפענט נישט זיין מויל צו עססען פון די שפייזעס וואס איך האב געבראכט, און איך האב געטראכט פיליכט געפעללען נישט די שפייזעס אין זייערע אויגען, האב איך מיינע מוטטער דאס צווייטע מאהל געבעטין דאס זיא זאלל מאכען בעססערע שפייזעס און גרעססערע פון די פאריגע, און זיא האט זיך געאיילט צו מאכען פרישע שפייזע פון דעם פלייש פון דרייא טהייערע קאזעלעך און זיא האט זייא געגעבען אין מיינע האנד, איך האב זייא געבראכט שנעלל פאר די אבגאטטער, און בין ביי זייא געזעסען איין גאנצען טאג, און האב מיך איבער־ציינט צו וויססען, דאס די אבגאטטער זענען ווירקליך וויא די געפלאסטערטע שטיינער פון די פאדלאגע, וואס אין דיעזע גראדע וויא אין דיעזע געפונט זיך נישט קיין לעבהאפטיגען גייסט, און דאמאלס האט זיך אין מיר מעהר דערוועקט מיין ערבארמקייט אויף די צעהנטויזענדער מענשען פון מיין דור, וויא נאך אויף מיינעם פאטער און מוטטער, וואס זייא געהען נאך דעם נארישקייט מיט פערמאכטע אויגען, און איך האב דאמאלס גערופען פון דעם

לבי הכואב: „הוי על שנות אבי ואמי! אבוי על בני דורי! רוח שגעון התגנב בקוץ ממאיר בקרבם, להאמין באלילי הבל ופסילי תהו, המחוטבים מעץ רקב ואבן חול, אשר אין בהם גם הכשרונות הנמצאים בפרעושים וזוחלי עפר. איך הועבו עיני השרים, ואיך נחשכו עפעפי הרוזנים מראות, כי האל הנאמן היושב בשפרירי מרום ישחק עליהם, בתתם כבוד אלהים לעצים ואבנים הקרוצים וחצובים בידי בני תמותה, ועשוים בכלי מחצב אשר החרשים עושים בהם מצבות זכרון על קברי המתים?"

ואז לבשה אותי רוח אלהים, ומהרתי לקחת שני קרדומות בידי, ושברתי לרסיסים את כל הצלמים והפסילים אשר עמדו

בְּרוּסמוּנג פוּן מֵיין שְׁמֶערְצְלִיכֶען הַארְץ: „וֶועה צוּ דִיא יָאהרֶען פוּן מֵיין פָּאטֶער אוּנ מוּטטֶער! וֶועה צוּ דִיא קִינְדֶער פוּן מֵיין דוֹר! אַ פֶערִיקְטֶער גֵייסְט הָאט. זִיךְ פֶערְגַנְבְט וִויא אַ פֶערְפְלוּכְטֶער דָארְן אִין זֵייא, צוּ גְלֵייבֶען אִין דִיא נַארִישֶׁע אָבְּגֶעטטֶער אוּנ דִיא פּוּסְטֶע בִּילְדֶער, וָואס וֶוענֶען גֶעמַאכְט פוּן פֶערְפוּילְט הָאלְץ אוּנ זַאמְד־שְׁטֵיינֶער, וָואס עֶס גֶעפִינְט זִיךְ נִישְׁט אִין זֵייא אוֹיךְ דִיא פֶעהִיגְקֵייטֶען וָואס גֶעפוּנֶען זִיךְ אִין דִיא פְלֵייא אוּנ דִיא וָואס קְרִיכֶען אוֹיף דִיא עֶרְד. וִויא אַזוֹיא זֶענֶען פֶערְוָואלְקֶענְט גֶעוָוארֶען דִיא הֶערְרֶענְס אוֹיגֶען? אוֹיךְ וִויא אַזוֹיא זֶענֶען פֶערְפִינְסְטֶערְט גֶעוָוארֶען דִיא בְּרֶעהמֶען פוּן דִיא גְרֶאפִין נִיכְט צוּ זֶעהֶען דָאס דֶער רִיכְטִיגֶער גָאט וָואס זִיצְט אִין דִיא שֵׁיינֶע הִימְלֶען טוּהְט אוֹיס זֵייא לַאכֶען, מִיט זֵייעֶר גֶעבֶּען אַ גֶעטְלִיכֶע עֶהרֶע צוּ הֶעלְצֶער אוּנ שְׁטֵיינֶער וָואס זֶענֶען גֶעהוֹילְט אוּנ גֶעהַאקְט דוּרְךְ דִיא שְׁטֶארְבְּלִיכֶע מֶענְשֶׁענְס הָאנְד, אוּנ זֶענֶען גֶעמַאכְט מִיט דִיא זֶעלְבֶּע כֵּלִים וָואס דִיא מֵייסְטֶערְס מַאכֶען מִיט זֵייא מַצֵבוֹת אוֹיף דִיא קְבָרִים פוּן דִיא טוֹיטֶע?"

דַאמָאלְס הָאט מִיךְ אָנְגֶעקְלֵיידֶעט אַ גֶעטְלִיכֶער גֵייסְט, אוּנ אִיךְ הָאבּ זִיךְ גֶעהַיילְט צוּ נֶעממֶען אִין מֵיינֶע הָאנְד צְווֵייא הֶעק, אוּנ אִיךְ הָאבּ צוּבְּרָאכֶען אוֹיף שְׁטִיקְקֶער דִיא אַלֶע אָבְּגֶעטטֶער אוּנ

בחדרי אבי, רק את האליל הגדול השארתי ולא הנפתי עליו גרזן, ונתתי בידיו את הקרדומות האלה, ויצאתי מן החדר עלז ושמח.

ויהי כאשר בא אבי החדרה לקול מהלומות הקרדומות ומפץ שברי הצלמים, והנה פלצות גדולה אחזתו, ואימה חשכה נפלה עליו, ידיו רעדו מאין הפוגות, רגליו התנועעו בלי מרגוע, עיניו התחלחלו בחוריהן הממולאים בדמעות, בראותו הפסילים מפוזרים ומונחים כשברי חרש על הרצפה ואין בהם מתום, והקרדומות שלופים בידי האליל הגדול, ולולא ראה אבי את המטעמים הראשונים והאחרונים אשר השארתים שמה, אז האמין

אללע בילדער וואס זענען געשטאנען אין מיין פאטערס צימער, נור דעם גרויסען אבגאט האב איך איבערגעלאזט און איך האב אויף איהם נישט אויפגעהויבען דיא האק, און איך האב אין זיינע האנד דיא העק געגעבען, און איך בין מיר ארויס געגאנגען פון צימער לוסטיג און פריילך.

און וויא מיין פאטער איז אריין געקומען אין צימער הערענדיג דיא קלאפף פון דיא העק און דאס שפאלטונג פון דיא צובראכענע בילדער, האט איהם אנגעהאפט אגרויס ציטערניס, און א שרעקליך פינסטערניס איז אויף איהם געפאללען, זיינע האנד האבען געציטערט אהן אויפהערונג, זיינע פיס האבען זיך געשאקעלט אהן רוהע, זיינע אויגען האבען זיך געווארפען אין זייערע לעכער וואס זענען פולל מיט טרעהרן, וויא ער האט געזעהען דיא אבגאטער זענען צושפרייט און ליגען וויא צובראכענע שארבעלעך אויף דיא פאדלאגע און עס איז אין זייא נישט דא איין גאנצעס, און דיא העק זענען אויסגעשטרעקט אין דיא האנד פון דעם גרויסען אב־גאט. און ווען מיין פאטער זאלל נישט זעהען דיא ערשטע און לעצטע שפייזעס וואס איך האב זייא דארט איבערגעלאזט, וואלט ער דאמאלס געגלייבט דאס דער גרויסער אבגאט האט זייא דאס

כי האליל הגדול הזה עשה בהם שפטים מטעם כמוס עמדו, אך בראותו את המטעמים האלה, הבין, כי אך ידי היתה במעל הזה, ולכן התלקחה אש נקם בכל עורקיו, וכלביא רץ אל הבית אשר ישבתי בו אז, ובראותי את פניו הבוערים כלפידים יראתי כי בא להרגני, וכה דבר אלי בקצף נורא: „איך העז העזת פרעוש קטן, לשלוח יד באלילים הקדושים בעיני רבבות אלפי חכמים ונבונים מלכים ונסיכים? הלא חִיַּבְתָּ ראשך למלכנו הנעלה, העובד את האלילים האלה בכל לבו ונפשו? מי יצילך עתה מחרבו המרוטה, ומי יושיעך מאש הכבשן?"

ואנכי עניתי לו בלשון רכה אשר התרוצצה בפי ביראה

געריכטעט דורך א אורזאכע וואס איז ביי איהם אין געהיים, נור זעהענדיג דיא שפייזע, האט ער פערשטאנען, דאס נור מיינע האנד איז אין דעם פעלשונג געוועזען, דאדורך האט אנגעהויבען צו פלאקערן א פייערדיגע ראכע אין אללע זיינע נערווען, אונ וויא א לעמפערט איז ער געלאפען אין דעם צימער וואס איך בין דאמאלס געזיטצען, אונ וויא איך האב געזעהען זיין געזיכט פלאקערט וויא שטאלקאצען, האב איך געשראקען דאס ער איז געקוממען מיך טייטען, אונ ער האט אזויא געשפראכען מיט א שרעקליכען צארן: „וויא אזויא האסט דוא קליינער ווארם געהאט דעם שטאלץ אוים צו שטרעקין א האנד צו דיא אבגאטטער וואס זייא זענען הייליג אין דיא אויגען פון טויזענדער חכמים אונ פילאזאפען קאניגע אויך גראפין? דוא האסט דיין קאפף בעשולדיגט צו אונזער געעהרטען קייזער, וואס ער דיענט דיא זעלבע גאטטער מיט זיין הארץ אונ זעעלע! ווער וועט דיך יעצט ארוים רעטטין פון זיינע שארפע שווערד? אונ ווער וועט דיר ארויסהעלפין פון דעם פייער פון קאלכאויפען?"

אונ איך האב איהם געענטפערט מיט א ווייכע צונג וואס זיא האט אין מיין מויל געציטערט פון שרעק אונ אנגם: „מאך

ואימה: „שַׁבֵּךְ נא אבי יקירי את כעסך הנורא, ודע, כי לֹא יד בנך היתה במעל הזה, ולא אצבעות פרי בטנך נגעו בהם לרעה, אך בהביאי המטעמים לפני האלילים הקדושים האלה, שלחו כלם את ידיהם לקחת מהם לאכול, וכראות האליל הגדול את עזותם ופחזותם לקחת מהמטעמים בטרם יקח הוא מהם, חרה אפו עליהם עד מאד, וילך ויקח בחפזון גדול את הקרדומות בידו וישברם לרסיסים, ומקול בכיתם אחזני כמעט השבץ, ויראתי פן אהיה גם אני בנופלים, הגד נא לי אבי בידי מי מצאת את הקרדומות?"

ואבי שחק ובכה יחד על תשובתי הבדויה הזאת הנאמרה בערמה להוציא אור האמת מחשכת הבערות, ויוסף דבר אלי

גוטיגסט שטילל טהייערער פאטער דיין שרעקליכען צארן, אונ זאלסט וויססען דאס נישט דיין זוהנ'ס האנד שטעקט אין דעם פעלשונג, אונ נישט דיא פינגער פון דיין קינד האבען אנגערירט אין זייא צום שלעכטען, נור וויא איך האב דיא שפייזען געבראכט פאר דיא היילינע גאטטער, האבען זייא אללע אויסגעשטרעקט זייערע האנד צו נעממען פון זייא צום עססען, אונ וויא דער גרויסער אבגאט האט געזעהען זייער שטאלץ אונ זייער אונגעלאססענהייט צו נעממען פון דיא שפייזען איידער ער נעמט פון זייא, האט זיין צארן זעהר געפייערט אויף זייא, אונ ער איז געגאנגען אונ האט שנעלל גענוממען דיא העק אין זיינע האנד אונ האט זייא אויף שטיקקער צובראכען, אונ דורך זייער געוויין האט מיך בענויא אנגעחאפט דיא קרעמפפען, אונ איך האב געשראקען פיליכט וועלל איך אויך זיין צווישען דיא געפאללענע. זאג מיר פאטער אין וועהמאנס האנד האסט דוא דיא העק געפונגען?"

אונ מיין פאטער האט צוזאממען געלאכט אונ געוויינט אויף מיין אויסגעטראכטען אנטווארט וואס ער איז פלייסיג מיט פאלשקייט געזאגט געווארען ארויס צו ציהען דיא ליכטיגקייט פון אמת פון

בהמה עזה: „היש באלילים האלה נפש פועלת כי יעשו ככל אשר אמרת? איך העזת שנית להונות את צור ילדך בלשון שקר ולהפיח כזב, כי האליל הגדול שבר וינפץ לרסיסים את האלילים הקטנים העומדים בצלו זה הרבה שנים ושלום ביניהם? אתה רק אתה לבדך שברתם, ובערמה נתת הקרדומות בידי האליל הגדול להתעות אותי בשקר ותרמית, אתה נבראת לחלל את כבודי בארץ, ונאלץ אנכי להמיתך בחרב או בקרדומות האלה הנתונים בידי האליל הגדול בטרם יודע הדבר למלך".

ואני עניתי לו בנחת ובלב אמיץ, ואמרתי: „אם נתת תודה במו פיך, כי האלילים האלה אינם רק גולמים שפלים בלא נפש

דעם פינסטערן נארישקייט, אונ ער האט ווייטער געשפראכען צו מיר מיט א שטארקען צארן: „צו עס געפונט זיך דען אין דיא גאטטער א לעבהאפטיגער גייסט דאס זייא זאללען מאכען אללעס וואס דוא האסט געזאגט? וויא אזויא ביסט דוא שוין דאס צווייטע מאהל אזויא פערשייט צו גענארען מיט א פאלשע צונג דעם וואס האט דיך געבוירען אונ צו ריידען ליגענד, דאס דער גרויסער אבגאט האט צובראכען אונ צושמעטערט אויף שטיקקער דיא קליינערע אב־גאטטער וואס זייא שטעהען שוין אין זיין שאטטען פיעל יאהרען אונ עס איז צווישען זייא שלום? נור דוא נור דוא זעלבסט האסט זייא צובראכען, אונ מיט פאלשקייט האסט דוא דיא העק אריין געשטעקט אין דעם עלסטען אבגאטס האנד צו גענארען מיך מיט ליגענד אונ פאלשקייט! דוא ביסט בעשאפען געווארען אויף דיא וועלט צו פערשוואכען מיין עהרע, אונ איך בין געצווינגען צו טייטען דיך מיט א שווערד אדער מיט דיא זעלבע העק וואס זייא זענען געגעבען געווארען אין דעם עלסטען אבגאטס האנד איידער דער קייזער וועט פון דעם געוואהר ווערין".

אונ איך האב איהם לאנגזאם מיט א פעסטע הארץ געענטפערט אונ געזאגט: „ווען דוא האסט מיט דיין אייגען מויל מודה געוועזען,

ורוח, ואין בהם כח לעשות שמץ דבר, איך מלאך לבך לתת
למו כבוד אלהים ולעבדם ברגשי קודש? האם יעמידו לך רוח
והצלה בעת צרה? אם יכרו אזן קשבת לתפלתך לפניהם? האם
יהיה אחד מהם לך למגן וצנה בפני שונאיך? הלא הבושה תכסה
כענן חושך פני ראש שרי המלך כמוך, אשר יחליף וימיר כבוד
אלהי הצבאות ואדון שמים וארץ, בתבנית אלילי עץ ואבן, עצבי
זהב וכסף, אשר לא יראו ולא יאזינו, לא ילכו ולא יעשו מאומה?
הגד לי נכוחה, היש כח לאלילך הגדול להניע אצבע ולגרש את
הזבוב העומד על אפו להקיא גללי צואתו? הלא ידעת אבי
יקירי בגלל מה הביא שדי את מי המבול להשחית את כל ברוא·

דאס דוא אבגאטטער זעננען נישט מעהר וויא דיא נידריגע
שקעלעטין אהן א זעלע און אהן א גייסט, און עס איז נישט אין
זייא קיין קראפט צו טוהען דיא מינדעסטע זאך, וויא אזויא האט
דיך דיין הארץ ערלויבט צו געבען זייא א געטליכע עהרע און צו
דיענען זייא מיט היילינע געוויססען? צו זייא וועללען דיר צו
שטעללען א הילף און א רעטטונג אין דיא שלעכטע צייט? צו זייא
וועללען גראבען א הערענדיג אויער צו דיין געבעט פאר זייא? צו
איינער פון זייא וועט זיין צו דיר וויא א שיטץ און א פאנצער
פאר דיינע פיינד? דיא שאנדע בעדעקט דאך וויא א פינסטערער
וואלקען דאס געזיכט פון א עלטסטען איבער דעם קייזערס הערען
וויא דוא, וואס ער טוישט און וועקסעלט איבער דעם כבוד פון
דעם גאט וואס איז איבער אללע הערשאפטען און דער הערר פון
דיא הימלען און דיא ערד, מיט דיא בילדער פון האלצענע און
שטיינערנע אבגאטטער, גאלדענע און זילבערנע סאמבא-ען וואס
זעהען נישט און הערין נישט, געהען נישט און טוהען נישט דאס
מינדעסטע? זאג מיר ריכטיג, צו דיין גרויסער אבגאט האט קראפטען
צו שאקלען מיט א פינגער און צו פערזאגען דיא פליג וואס שטעהט
אויף זיין נאז אויס צו שפייען זיין אונרייניקייט? דוא ווייסט דאך

חלד ! יען עבדו לעץ ואבן כמוך , ועזבו את מצות אדון התולדה , ואתה הקשה את ערפך ותעבוד עד זקנה ושיבה למעשה ידי בן תמותה , ולא תבין כי תעורר בזה חרון אף אלהי האלהים , אשר יראה בעיניו הבהירות כל סתום וכל חתום ? לכן אבי מחמדי חוסה נא על נפשך המשכלת ועזוב מהרה את ההבל הזה בעוד מועד , בטרם ישפוך אלהים את חמתו בצדק ובמשפט עליך ועלינו , קבץ נא רעיוניך וחקור היטב בפלאי יה , אז תוכח לדעת כי אין אלהים זולת אלהי העברים הנערץ והנקדש השוכן ברקיע עוז ומנהיג את כל היצירה כלה בדברו".

ויהי בדברי את הדברים הנכונים האלה באזני אבי , בא

טהייערער פאטער פאר וואס האט דער אלמעכטיגער גאט געבראכט דעם מבול צו פערניכטען אללע בעשעפעניססען פון דיא וועלט ? ווייל זייא האבען געדינט צו האלץ אונ שטיין וויא דוא , אונ זייא האבען פערלאסט דעם געבאט פון דעם הערר פון דיא נאטור , אונ דוא מאכסט הארט דיין נאקען אונ דיענסט ביז דיין עלטער צו א שטערבליכען מענשענס ארבייט , אונ דוא פערשטעהסט נישט דאס דוא וועסט מיט דעם דערוועקען דעם צארן פון דעם גאט איבער אללע נאטטער , וואס ער זעהט מיט זיינע קלארע אויגען יעדען געהיים אונ יעדעס פערבארגענים ? דאדורך גלוסטיגער פאטער ערבארם דיך אויף דיינע קלוגע זעעלע אונ פערלאס שנעלל דאס נארישקייט קוים דוא האסט נאך צייט , איידער גאט וועט מיט ריכטיגקייט אונ עהרליכקייט אויסגיססען זיין צארן אויף דיר אונ אויף אונז . נעם צוזאממען דיינע געדאנקען אונ קלעהר גוט אריין אין נאטטעס־וואונדער , דאמאלס וועסט דוא דיך איבערצייגען אונ וויססען דאס עס גיבט נישט קיין גאט אויסער דער יודישער גאט דער שטארקער אונ געהייליגטער וואס רוהט אין זיין שטארקען הימעל אונ פירט מיט זייןווארט דיא גאנצע נאטור".

אונ וויא איך האב דיא עהרליכע ווארטער געשפראכען אין

אחד מפקידי המלך הביתה ויקרא את אבי אל מקום אספת השרים כי יתן עצה נחוצה בעניני המלכות. ואני לא התמהמהתי ומהרתי ללכת אל החדר אשר האלילים הנשברים שוכבים שמה, ולקחתי הקרדום ושברתי גם את האליל הגדול אשר השארתיו. ויהי כבוא אבי שנית החדרה וראה את אשר הוספתי לעשות, לא יכול להתאפק וילך אל המלך נמרוד בחיל ורעדה, ויספר באזניו את המעל הגדול אשר מעלתי בזדון לאליליו הקדושים. שרי המלך הבהילו והביאו אותי בחפזון גדול לפני המלך בעת שבתו על כסא מלכותו, ובין השרים אשר ישבו סביבו הכרתי את פני אבי הזועפים עד למאד, והמלך דבר אלי רתת איך לא יראתי לשלוח יד ולשבור את האלילים הקדושים, ואני עניתי

מיין פאטערס אוועקן, איז אריין געקומען אין צימער איינער פון קייזערס דינערס אונ האט גערופען מיין פאטער אויף דעם ארט פון דיא מיניסטארען־צוזאמענקונפט, דאס ער זאל געבען א נייטיגע עצה אין דעם קייזערליכען פאליטיק, אונ איך האב מיך נישט אויפגעהאלטען צו געהן שנעלל אין דעם צימער וואס דיא צובראכענע אבגעטטער ליגען דארט, אונ האב גענומען דיא האק אונ האב אויך צובראכען דעם גרויסען אבגאט וואס איך האב איהם איבערגעלאסט, אונ וויא מיין פאטער איז דאס צווייטע מאהל אריין געקומען אין צימער אונ האט דערזעהען וואס איך האב נאך צו געטוהען, האט ער זיך נישט געקאנט איינהאלטען אונ מיט ציטערניס אונ אנגס איז ער געגאנגען צום קייזער, אונ האט אין זיינע אויערן ערצעהלט דאס גרויסע פעלשונג וואס איך האב געפעלשט פלייסיג צו זיינע היילגע אבגעטטער, דיא קייזערליכע הערין זענען דער־שראקען געווארען אונ האבען מיך שנעלל געבראכט פאר דעם קייזער אין דיא צייט וואס ער איז זיך געזעצען אויף זיינע קייזערליכע שטוהל, אונ צווישען דיא הערען וואס זענען ארום איהם געזעצען האב איך דערקאנט מיין פאטערס צארנדיגע געזיכט, אונ

לו בשאט נפש כי לא אני רק האליל הגדול שבר בחמתו את האלילים הקטנים ממנו על אשר מהרו לחטוף מהמטעמים אשר הבאתי פעמים לפניהם ולא חכו עליו. והמלך גער בי ויבעט ברגליו באמרו, כי אפס כח באלילים לעשות זאת.

אז מצאתי און לי לדבר גבוהה: „אם האלילים האלה חסרי כח ונעדרי חיל המה, מדוע תעבדו אותם ברגשי קודש כאלהים, הלא טוב לכם לעבוד במקומם את אלהי השמים והארץ אשר ברצונו הגיחה הבריאה כלה מרחם התכלית וידו הנעלמה מעין בשר תמשול תמיד על כל היקום? שומו שמים! הלא עון מלך אדיר כמוך גדול הוא מנשוא יען לא תמהר לגרש מארצך את

דער קייזער האט צו מיר זעהר בייז געשפּראָכען, וויא אַזוֹיא איך האָב נישט געשראָקען אוים צו שטרעקען אַ האַנד אונ צוּבּרעכען דיא היילינע אָבּגאָטטער? אונ איך האָב איהם מיט אַ שטאָלצען גייסט געענטפערט, דאס נישט איך נור דער גרויסער אָבּגאָט האט מיט זיין צאָרן צוּבּראָכען דיא קליינע אָבּגאָטטער, ווייל זייא האָבען פריהער געחאַפּט פון דיא שפּייזע וואס איך האָב פאר זייא צווייא מאָהל געבּראַכט אונ האָבען נישט געוואַרט אויף איהם. אונ דער קייזער האט מיך אַנגעשריגען אונ האט מיט זיינע פיס געקאָפּעט זאָגענדיג, דאס עס איז אין דיא אָבּגאָטטער נישט דאַ קיין קראַפט צו טוהען דאס.

דאַמאָלס האָב איך מיך קראַפטיג געפונען צו ריידען מיט שטאָלץ: „ווען דיא אָבּגאָטטער זענען אָהנע קראַפטונג אונ אָהנע מאַכטונג, פאר וואס דיענט איהר זייא מיט היילינע געוויסען וויא גאָטטער, עס איז דאָך אייך ליעבער צו דיענען אויף זייער אָרט דעם גאָט פון הימעל אונ ערד, וואס מיט זיין ווילען איז דיא גאַנצע נאַטור פון געהיים אַרוֹיס, אונ זיינע האַנד וואס זייא איז פערהוילען פון דעם מענשליכען אויג רעגיערט עוויג אויף דעם גאַנצען בּעשטאַנד? זיים וויסט הימלען! דיא זינד פון אַ העלדישע

חשכת האמונה הכוזבת ההיא ולא תציל בבחן חיי ועתות אלפי עבדיך לבל יבלו מבחר שנותיהם בתהו? הלא שמעת מלך יקר, כי המבול עשה שמות בארץ באשמת הרעים ובעון החטאים, אשר זדו לעשות כמעשיך אתה, ויעבדו אלילי הבל ועצבי כזב? איעצך מלכי, כי לא תנום ולא תישן עדי תמהר להסיר אמונת האלילים בעוד מועד, בטרם יפתחו ארובות השמים וחרון אף ירד בעולם, השמר לך פן תהיה מדינתך בגלל זאת כמטרה לחצי הפגעים הרעים והמרים, אשר יחפוץ אלהי האמת לשלחם עליה, הדורות אשר יבואו אחריך יהללוך וישימו אותך על נס,

---

קייזער וויא דוא איז דאך צו גרויס צו דערטראגען, ווייל דוא פלייסט זיך נישט צו פערטרייבען פון דיינעם לאנד דיא פינסטערניס פון דיא פאלשע רעליגיע, אונ דוא רעטעסט נישט מיט דיין קראפט דאס לעבען אונ דיא צייטען פון דיינע טויזענדער קנאכט, דאס זייא זאללען נישט פערברענגען זייערע בעסטע יאהרען מיט פוסטקייט? דוא טהייערער קייזער האסט דאך זיכער געהערט, דאס דער מבול האט גרויסע חורבות געמאכט אויף דיא וועלט דורך דיא שולד פון דיא שלעכטע מענשען, אונ דיא זינד פון דיא פערדארבענע חאראקטארען, וואס זייא האבען זיך געפלייסט צו טוהען וויא דיינע זאכען אונ האבען געדינט נארישע אבגאטטער אונ פאלשע בילדער? איך ראטהע דיר קייזער דאס דוא זאלסט נישט רוהען אונ שלאפען ביז דוא וועסט זיך היילען צו פערניכטען דאס נארישע גלויבען אין דיא אבגאטטער קוים עס איז נאך דא צייט, איידער די הימלישע פענסטער וועלען געעפינט ווערין אונ דער בייזער צארן וועט נידערן אויף דיא ערד, זאלסט זיין פארזיכטיג דאס דיין לאנד זאלל נישט דורך דעם זיין וויא א ציעל צו דיא פיילען פון דיא שלעכטע אונ ביטערע צוקונפטען, וואס דער וואהרער גאט וויל זייא אויף איהר שיקען דיא דורות וואס זייא וועלען נאך דיר קומען וועלען דאך לויבען אונ זייא וועלען דיך אויף א פאהן

אם תצליח לבער האלילים עם העצבים מן הארץ. גם דע בחכמתך, כי לא איש חי הרגתי, ושמץ דם לא שפכתי בחדר אבי, הלא רק פסלי עץ ואבן שברתי, אלילי הבל ותהו, אשר על ידיהם יאבדו רבבות אלפי חכמים את עתותיהם, ואת שמם ישאירו לדראון עולם, לחרפה ולכלמה, לכל הדורות הבאים, וצאצאיהם יבושו בזכרם, כי על ברכי הורים פתאים כאלה נולדו, הורים עורים מוכי סנורים, אשר לא ראו ולא הבינו תכלית שדי וישתחוו למעשה ידיהם".

האמונה באלילים אשר נשרשה עמוק בלב המלך נמרוד, הרתיחה את כל דמו אשר בעורקיו כאש מתלקחת עלי, כקבר פתח את

טראגען, ווען דיר וועט לונגען אוים צו רייניגען דיא גאטטער מיט דיא סאמבאלען פון דיא וועלט. אויך זאלסט דוא מיט דיין פערשטאנד וויססען, דאס איך האב נישט קיין לעבענדיגען ערמארדעט, אונ איין טראפפען בלוט האב איך אין מיין פאטערס צימער נישט פערגאסען, נור האלצענע אונ שטיינערנע בילדער האב איך צובראכען, נארישע אונ פוסטע אבגאטטער, וואס דורך זייא פערלירען צעהנטויזענדער חכמים זייערע צייטען, אונ זייא לאססען איבער זייער נאהמען מיט א עוויגע שאנדע, בעשמוצט אונ פערשעהמט, צו אללע צוקונפטיגע דורות, אונ זייערע קינדער וועללען זיך שעהמען ווען זייא וועללען דערמאנען, דאס אויף דיא נארישע עלטערנס שוים זענען זייא געבוירען, בלינדע פאטערס, געשלאגען מיט א פערבלענדונג, וואס האבען נישט געזעהען אונ נישט פערשטאנען דעם אלמעכטיגען גאטס צוועק, אונ האבען זיך געבוקט צו זייערע אייגענע ארבייט".

דאס גלויבען אין דיא אבגאטטער וואס דאס איז זעהר טיעף איינגעווארצעלט געווארען אין דעם הארץ פון קייזער נמרוד, האט דאס גאנצע בלוט אין זיינע אדערין צוקאכט אויף מיר וויא א פלאקערדיגעס פייער, ער האט זיין מויל וויא א קבר געעפינט

פיו, ועד מהרה חרץ משפטי, להשליכני בבית האסורים הקשה. עבדיו מהרו לעשות רצונו, וכרגע הביאוני ביתה האסורים. שמה ישבתי עלז ושמח, ולמדתי את כל התורות אשר שמעתי מפי נח. ויהי בחצי הלילה, נגלה אלי מלאך אחד ויאמר: „אל תירא אברם ואל תחת מיד בן תמותה אשר ימיו חרוצים, איםת בשר ודם לא תבעתך כי הוא כמוץ נדף לפני סופה, אנכי מגן לך בכל שנות חייך, וגערתי בשטן לבל יתן לנגוע בך לרעה".

ובימי שבתי כה בבית הסהר, קרא המלך אליו את חכמיו ושופטיו, ויתיעצו יחד מה לעשות עמדי, אך באחרונה חרצו

אויף מיר, אונ האט מיך שנעלל פערארטהיילט, מען זאלל מיך אריין ווארפען אין א שווערען קערקער. זיינע קנעכט האבען זיך שנעלל געפליסט צו טוהען זיין וויללען, אונ אין איין זעקונדע האבען זיא מיך אין קערקער געבראכט, דארט בין איך מיר פרייליך אונ לוסטיג געזעסען, אונ האב געלערנט דיא אללע תורות וואס איך האב פון נח'ס מויל געהערט, אונ ווי עס איז האלבע נאכט געווארען, האט זיך צו מיר בעוויזען איין ענגעל אונ האט געזאגט: „אברם זאלסט נישט אנגסטען אונ זאלסט נישט פארכטען פאר דיא האנד פון דעם שטערבליכען מענש וואס זיינע טאג זענען געצעהלט, דיא שרעק פון בלוט אונ פלייש זאלל דיך נישט דערשרעקען ווייל ער איז ווי א פערשטויסענע פלעווע פון דעם שטארמווינד. איך שיטץ אויף דיר אין דיינעם גאנצען לעבען. אונ איך האב שוין אנגעשריגען דעם טייפעל דאס ער זאלל נישט לאססען דיך אנרירען צום שלעכטען"

אונ אין דיא טאג וואס איך בין מיר אזוי געזעסען אין קערקער, האט דער קייזער גערופען זיינע קלוגע אויך זיינע ריכטערס, אונ זיא האבען צוזאממען אראטה געהאלטען וואס עס איז מיט מיר צו טוהען, נור צום ענדע האבען זיא אויף מיר א ביטערן ווירדאק ארויס געגעבען, מען זאלל אנצינדען אגרויס פייער

עלי משפט מר, להבעיר בערה גדולה שלשה ימים ושלשה לילות בכבשן הגדול אשר בעיר כשדים ולהשליכני בתוכו.

הפקידים הבהילוני פתאום והוציאוני מבית כלאי, והובילוני בחרפה ערום ביום הולדי אל מקום הכבשן, אלפי בני אדם אנשים ונשים וטף, באו אל המקום ההוא, ורבים עמדו על הגגות ועל המעקות ועל המגדלים, לראות אחרית האיש אשר מָעַל וישבר האלילים הקדושים. ויהי כאשר ראוני החרטומים אשר עמדו שמה אצל המלך, צעקו כלם מנהמת לבם ויאמרו: „הלא זה הוא האיש אשר ביום הולדתו בבית תרח ראינו מלחמת הכוכבים במרום, ומהרנו לגלות ביום המחרת את אזן המלך, ועתה הלא נוכחנו לדעת ועינינו הרואות, כי תרח אביו החליף

אין קאַלְכְאוֹיפֶען אין דיא שְׁטָאדְט כַּשְׂדִים דְרַייא טָאג אוּנ דְרַייא נֶאכְט אוּנ מִיךְ אַריין וַוארְפֶען אִין אִיהם.

דיא פָּאלִיצַייא הָאבֶּען מִיךְ פְּלוֹצְלִינְג דֶערְשְׁרָאקֶען אוּנ הָאבֶּען מִיךְ אַרוֹיס גֶענוּמֶען פוּן מַיין קֶערְקֶער אוּנ הָאבֶּען מִיךְ גֶעפִיהרְט מִיט שַׁאנְדֶע נַאקֶעט וִויא דֶעם טָאג וָואס אִיךְ בִּין גֶעבּוֹירֶען, צוּ דֶעם אָרְט פוּן קַאלְכְאוֹיפֶען. טויזֶענְדֶער מֶענְשֶׁען מֶאננֶער אוּנ פְרוֹיעֶן אוּיךְ קִינְדֶער זֶענֶען גֶעקוּמֶען צוּ דֶעם אָרְט, אוּנ פִיעל זֶענֶען גֶעשְׁטַאנֶען אוֹיף דִיא דַאכֶער אוּנ אוֹיף דִיא גַאנְקֶעס אוּנ אוֹיף דִיא טָארְמֶען צוּ זֶעהֶען דֶעם סוֹף פוּן דֶעם מֶענְשׁ וָואס הָאט גֶעפֶעלְשְׁט אוּנ צוּבְּרָאכֶען דִיא הֵיילִיגֶע אָבְּגֶעטֶער, אוּנ וִויא דִיא צוֹיבֶּער־קוּנְסְטְלֶערְס וָואס זֶענֶען דָארְט בַּייא דֶעם קֵייזֶער גֶעשְׁטַאנֶען הָאבֶּען מִיךְ דֶערְזֶעהֶען, הָאבֶּען אַלֶע אָנְגֶעהוֹיבֶּען צוּ שְׁרַייעֶן מִיט דֶעם בְּרוּמֶען פוּן זֵייעֶר הַארְץ אוּנ הָאבֶּען גֶעזָאגְט: „דָאס אִיז דָאךְ דֶער זֶעלְבֶּער מֶענְשׁ וָואס אִין דֶעם טָאג וָואס עֶר אִיז גֶעבּוֹירֶען גֶעוָוארֶען אִין תֶּרַח'ס הוֹיז הָאבֶּען מִיר גֶעזֶעהֶען אוֹיף דֶעם הִימֶעל דִיא שְׁטְרֵייט פוּן דִיא שְׁטֶערְן. אוּנ מִיר הָאבֶּען זִיךְ גֶעאַיילְט צוּ ענטְדֶעקֶען דָאס אוֹיף דֶעם מָארְגֶענְדִיגֶען טָאג צוּם קֵייזֶער, אוּנ יֶעצְט

אותו בילד אחר, ויקח תמורתו הון עתק, שומו שמים! הלא אך ילד נקי הרגנו תחתיו!".

והמלך חרד חרדה גדולה לשמע השערוריה הזאת, ויצו בחרון אפו להביא לפניו מהרה את תרח אבי, ולא ארכו הרגעים והנה אבי עומד לפני המלך, ומדבר באזניו דברים קשים לאמר: „הכעד בנך נתתי כופר נפש או בעד ילד זנונים? אם לא תגיד עתה האמת תהיה אחריתך מרה עד מאד, ואם לא תכחד מאומה, חי ראשי! כי אעמיד לך רוח והצלה".

ואבי הודה עלי פשעו ויאמר: „מה יכולתי עשות אב החמלה צדתני כצפור ברשתה, ומאד נכמרו רחומי על בנ

זענען מיר איבערצייגט געוואָרען צו וויסען און אונזערע אויגען זעהען, דאס זיין פאטער תרח האט איהם אויסגעטוישט מיט א פרעמד קינד, און האט פאר איהם גענומען אגרויס פערמעגען. דיא הימלען װערין וויסט! מיר האבען דאך אויף זיין ארט געטייט א אונשולדיג קינד!"

דער קייזער האט געציטערט אגרויס ציטערניש הערענדיג דעם איבערראשונג, און האט מיט זיין צארן געהייסען מען זאלל פאר איהם שנעלל ברענגען מיין פאטער תרח, און נישט אין לאנגע מינוטען איז שוין מיין פאטער געשטאנען פאר דעם קייזער, און ער האט אין זיינע אויערין געשפראכען הארטע ווארטער: „צו פאר דיין זוהנ'ס לעבען האב איך בעצאהלט אדער פאר א אונ־עהרליך קינד? ווען דוא וועסט מיר יעצט נישט זאגען דיא וואהרהייט וועט דיינע ענדע זעהר ביטטער זיין, און ווען דוא וועסט מיר נישט זאגען דיא מינדעסטע ליגענד, שווערע איך ביי מיינעם קאפף דאס איך וועלל דיר צו שטעללען א בעשערמונג און א רעטטונג".

און מיין פאטער האט מודה געוועזען אויף זיין זינד און האט געזאגט: „וואס קאן איך דען טוהען ווען דאס ערבארמקייט

האהוב, ונתתי תמורתו את בני הנולד לי על ברכי שפחתי, להרגיע את רוחך ולהסיר מלבך הפחד והמורא אשר עוררו החרטומים בקרבך? ועתה בראותי כי בני זה שבר את האלילים ונפשו תתעב את דתנו, גליתי את אזנך בסור־פי ולא חסתי על חייו ועל עצב אמו האוהבת אותו עד מאד?"

המלך שאל אותו, מי נתן לו העצה הזאת להחליף אותי בבן השפחה, ויאמר כי הרן אחי היה היועץ, ויצו המלך להשליך אותי יחד עם הרן אחי תוך כבשן האש. והפקידים מהרו והפשיטו את הבגדים מעלי ומעל הרן אחי, ויאסרו את ידינו ורגלינו

האט מיך וויא א פויגעל געפאנגען אין איהר נעטץ, אונ מיין ערבארמקייט האט זיך זעהר ערווארעמט אויף מיין זוהנ'ס לעבען, אונ איך האב אויף זיין ארט געגעבען מיין זוהן וואס מיינע דיענסט האט צו מיר געבוירען, צו בערוהיגען דיין גייסט אונ אבצוטוהען פון דיין הארץ דיא שרעק אונ דעם אנגם וואס דיא צויבער־קונסטלערס האבען אין דיין הארץ דערוועקט? אונ יעצט וויא איך האב געזעהען דאס דער זוהן מיינער האט דיא אבגאטטער צו־בראכען, אונ זיין גייסט פעראונווירדיגט אונזערע רעליגיע, האב איך מיט מיין מויל ענטדעקט דיין אויער, אונ האט גישט חס געהאט אויף זיין לעבען אונ אויף דעם טרויערקייט פון זיינע מוטטער וואס זיא ליעבט איהם זעהר?"

דער קייזער האט איהם געפראגט, ווער עס האט איהם דעם ראטה געגעבען דאס ער זאלל מיך אויסטוישען אויף דיא דיענסטס קינד. אונ ער האט געזאגט דאס מיין ברודער הרן האט איהם דעם ראטה געגעבען. האט דער קייזער געהייסען מען זאלל מיך צוזאממען מיט מיין ברודער הרן אריין ווארפען אין פייערדיגען קאלכאויפען. אונ דיא פאליציא האבען זיך געהיילט אונ האבן פון מיר אונ פון מיין ברודער הרן אויסגעטוהען דיא קליידער, אונ האבען אונזערע הענד אונ פיס געבונדען מיט גראבע שטריק.

בחבלים עבותים, והשליכונו יחד תוך הכבשן הבוער. הרן אשר עבדו גם הוא את האלילים, נשרף כרגע, וגויתו נהפכה עד מהרה לאפר, וממנו יצאה לשון אש, ותשרוף שנים עשר פקידים אשר השליכו אותי תוך הכבשן, ואחרי כן שרפה האש את החבלים אשר היו על ידי ועל רגלי, ובכל עור בשרי לא נגעה לרעה, ועבדי המלך ושריו ראו בעיניהם, והנה אנכי הולך שָׁלֵו ושאנן בתוך הכבשן שלשה ימים ושלשה לילות, בכל מקום אשר דרכה כף רגלי, ברחה האש מפני, והשביבים נסוגו אחור. וירוצו הפקידים כאלים מוכים בתמהון, ויגידו למלך לאמר: „עינינו רואות והנה אברם בן תרח הולך וישוח בתוך הכבשן הבוער כמו בגן, ונפשו צהלה!".

און האבען אונז צוזאממען אריין געווארפען אין דעם ברענענדיגען קאלכאויפען. הרן וויל ער האט אויך געדיענט דיא אבגאטטער איז ער אין איין זעקונדע פערברענט געווארען, און זיין קערפער איז זעהר שנעלל פערקעהרט געווארען אויף אש, און פון איהם איז ארויס א פייערדיגע צונג, און האט פערברענט צוועלף זעלנער וואס האבען מיך אריין געווארפען אין קאלכאויפען. נאכדעם האט דאס פייער פערברענט דיא שטריק וואס זיינען געוועזען אויף מיינע הענד און פיס, און דאס פייער האט נישט אנגערירט צו שלעכטין אין דיא גאנצע הויט פון מיין לייב. און דעם קייזערס קנעכט אויך זיינע הערען האבען מיט זייערע אויגען געזעהען, וויא איך געה מיר רוהיג און לאנגזאם אין קאלכאויפען דרייא טאג און דרייא נאכט, אויף יעדען ארט וואס מיין פוס האט געטרעטין, איז דאס פייער אטלאפען, און דיא פינקען האבען זיך צוריק אבגעריקט. דיא דיענערס זיינען געלאפען וויא הירשען דערשלאגען מיט א פערוואונדערונג, און האבען דעם קייזער געזאגט: „אונזערע אויגען זעהען דאס אברם תרח'ס זוהן געהט און שפאצירט זיך אין ברענענדיגען אויפען וויא אין גארטען און זיין גייסט איז פריילך!"

ויתמה המלך עד מאד על מוצא שפתם, וימהר לשלוח רבים משריו הגדולים והנאמנים לראות אם כנים דבריהם. וישיבו למלך דבר: „בעינינו ראינו את אברם הולך ערום בעליצת נפש בתוך האש, וגם אחד מחלקי גויתו לא היה לברות לשני הלהבה הנוראה". ויפג לב המלך, וישא את רגליו וירץ מהרה אל הכבשן, וירא, והנה אנכי הולך סמוך ובטוח בתוך הכבשן, ועורי אשר על בשרי הוא יפה כעור הילד השוכב שקט ושאנן בערשו. ויצו את עבדיו לשלוח יד חרוצים ולכבות עד מהרה את האש, ולהוציא אותי חי מתוך הכבשן, והפקידים לא יכלו לעשות מצותו, כי האש היתה גדולה ונוראה עד מאד. אז גער

דער קייזער האט זיך זעהר פערוואונדערט אויף זייער געשיכטע, אונ האט זיך געהיילט צו שיקקען פיעל פון זיינע גרויסע אונ טרייע העררען, צו זעהען אויב זייערע ווערטער זענען ריכטיג. אונ זייא האבען דעם קייזער בענאכריכט: „מיר האבען מיט אונזערע אויגען געזעהען וויא אברם געהט נאקעט אין פייער מיט א פרייליכען מוטה, אונ אויך איין אבר פון זיין קערפער איז נישט אויפגעפרעססען געווארען דורך דיא ציין פון דעם שרעקליכען פלאם". דעם קייזערס הארץ איז בענויא אוועק פון זיין ארט, אונ האט געהויבען זיינע פים אונ איז שנעלל געלאפען צום קאלכ־אויפען, אונ האט געזעהען דאס איך געה מיר זיכער פעסט אין קאלכאויפען, אונ דיא הויט וואס איז אויף מיין לייב, איז שיין וויא דיא הויט פון דעם קינד וואס ליגט זיך רוהיג שטילל אין זיינע וויעג. ער האט זיינע קנעכט בעפוילען דאס זייא זאללען שטרעקען א פלייסיגע האנד אונ פערלעשען וויא אמשנעללסטען דאס פייער, אונ ארויס רעטטען מיך פון קאלכאויפען לעבענדיג, אונ דיא דיענערס האבען זיין בעפעהל נישט געקאנט טוהען, ווייל דאס פייער איז זעהר גרויס אונ שרעקליך געוועזען. דאמאלס האט דער קייזער אויף זייא געשריגען מיט זיין צארן, אונ זייא זענען

בהם המלך בשצף קצפו, ויגשו שנית להשקיע את האש, והנה פרצה הלהבה החוצה, ותשרוף את עור פניהם, וימותו שמונה מהם לעיני המלך במכאובים נוראים.

אז נגש המלך אל פתח הכבשן, ויקרא אלי בקול גדול: „שמע נא אברם בחיר אלהי השמים! עזוב נא את האש וצא אלי החוצה!".

ואנכי בשמעי תהלת אלהי השמים יוצאת מפי המלך העובד מנעוריו עצבים ואלילים, בכיתי מרוב שמחה, וששתי עד מאד, יען על ידי נקדש שם אלהי הצבאות בשער בת רבים, ויצאתי מתוך הכבשן כאיש היוצא עלז ושמח מגן פרוים,

---

דאס צווייטע מאהל צו געגאנגען פערלעשען דאס פייער, איז דער פלאם ארויס פון אויפען, און האט פערברענט די הויט פון זייער געזיכט, און אכט פון זיא זענען פאר דעם קייזערס אויגען געשטארבען מיט שרעקליכע שמערצען.

דאמאלס איז דער קייזער צו געגאנגען צו דיא טיער פון אויפען, און האט צו מיר גערופען מיט א גרויסע שטימע: „זאלסט הארכען גוטיגסט אברם דער אויסערוויילטער פון דעם גאט פון הימעל! פערלאס גוטיגסט דעם פייער און געה ארויס אין דרויסען צו מיר!"

און וויא איך האב געהערט וויא דער לויב פון דעם גאט פון דיא הימלען געהט ארויס פון דעם קייזערס מויל וואס ער דיענט פון זיין יוגענד אן אבגעטטער און בילדער, האב איך פון גרויס פרייד געוויינט און בין געווארען זעהר לוסטיג, ווייל דורך מיר איז געהייליגט געווארען דער נאהמען פון דעם גאט פון אללע הערר־שאפטען אויף א פובליטשנע ארט, און איך בין ארויס געגאנגען פון קאלכאויפען גראדע וויא א מענש געהט ארויס לוסטיג און פריילך פון א בלוהמענגארטען, און איך בין מיר העלדיש צו געגאנגען צום קייזער, און ער האט מיך מיט גרויס וואונדער געפרעגט, צו

והלכתי מעדנות אל המלך. וישאלני בתמהון גדול, אם עצמותי ברזל ובשרי נחושה, כי לא שלטה בי האש, והלהבה הנוראה לא נגעה גם בצפורן אצבעי הקטנה? ועניתי לו רכות: „האלהים אשר בשמים, הוא שלח מלאכו לפני דגן עלי מפני האש, יען הכרתי והוכחתי לדעתי הבל האלילים המתעתעים, ואולי יאבה אלהי הצבאות זה לרמות את יצוריו מדרך עקלתון זה ולהורותם דעת עליון" ויוסף המלך לשאלני איה הרן אחי? ואני אמרתי לו בצחוק: „האלילים אשר עבד להם לא עצרו כח לגרש מפניו את האש, והנה שורף". אז נפל המלך ושריו ארצה, וישתחו כלם לפני ברתת וחלחלה, ואני דברתי באזניהם קשות: „לא

מײַנע בײנער זענגען אײַזען אונ אויב מײַן פֿלײש איז קופּפֿער דאס עס האט אין מיר ניכט רעגיערט דאס פֿײער אונ דער שרעקליכער פֿלאם האט ניכט אָנגעריערט דעם נאָגעל פֿון מײַן קלײנעם פֿינגער? אונ איך האב איהם װײך געענטפֿערט: „דער גאט װאס איז אין הימעל ער האט געשיקט זײַן מלאך פֿאר מיר צו שיטצען אויף מיר פֿון דעם פֿײער, װײל איך האב ערקאנט אונ איך בין איבערצײגט געװארען צו װיסען דאס נארהײט פֿון דיא אָבגאָטטער װאס זיא פֿערבלאָנדזשען מענשען, אונ פֿילײכט װעט דער גאט פֿון דיא הערשאַפֿטען װעללען אװעק נײגען זײַנע בעשעפֿעניסען פֿון דעם קרוממען װעג אונ זיא לערנען דיא גאָטליכע חכמה".

אונ דער קײזער האט מיך װײטער געפֿראגט װיא איז מײַן ברודער הרן? אונ איך האב איהם מיט געלעכטער געזאגט: „דיא אָבגאָטטער װאס ער האט צו זיא געדיענט האבען קײנע קראפֿט געהאט צו פֿערטרײבען פֿון איהם דעם פֿײער אונ ער איז פֿערברענט געװארען". דאמאלס איז דער קײזער מיט זײַנע הערען געפֿאללען אויף דיא ערד. אונ זיא אללע האבען זיך פֿאר מיר געבוקט מיט ציטערנים אונ שױדערנים, אונ איך האב אין זײערע אױערען װעדר שארף געשפּראכען: „איהר זאלט אײך ניכט ביקען

תשתחוו לבן תמותה, ולא תכרעו ברך לגוש עפר כמוני, גם לא תוסיפו להשתחוות לפני אלילי עץ ואבן כסף וזהב, רק תנו כבוד אלוה לאדון כל הארץ, אשר ברצונו ברא הכל, וידו החזקה הנעלמת מעין בשר היא תמשול תמיד בכל"

המלך הרוה מלא כף נחת מדברי, וכבדני במתנות יקרות, וינשק את פני תרח אבי לעיני, והודה לו על אשר השכיל להחליף אותי בילד אחר ולא נתן אותי למיתים, גם נתן לי המלך בעצם היום ההוא שנים מעבדיו היקרים, אשר שם האחד עוני, ושם השני אליעזר. וגם שרי המלך הקטנים עם הגדולים, הרבו להביא אליו מתנות יקרות והמון כלי כסף וזהב, ורבים צירו את תמונתי, בתבנית, איש אלהים יושב שלשה ימים ושלשה

צוּ אַ שְׁטִיק עֶרְד וִויא אִיךְ בִּין, אוֹיךְ זָאלְט אִיהר מֶעהר זִיךְ נִישְׁט בִּיקֶען צוּ דִיא הָאלְצֶענֶע אוּנ שְׁטֵיינֶערְנֶע זִילְבֶּערְנֶע אוּנ גָאלְדֶענֶע אָבְּגָאטְטֶער, נוּר אִיהר זָאלְט גֶעבֶּען אַ גֶאטְלִיכֶע עֶהרֶע צוּ דֶעם הֶערר פוּן דִיא גַאנְצֶע וֶועלְט, וָואס מִיט זַיין ווילֶען הָאט עֶר אַלֶעם בֶּעשַׁאפֶען, אוּנ זַיינֶע שְׁטַארְקֶע הַאנְד וָואס זִיא אִיז פֶערְהוילֶען פוּן דֶעם מֶענְשְׁלִיכֶען אוֹיג, זִיא רֶעגִיעֶרְט אִימְמֶער אוֹיף אַלֶעם".

דֶער קֵייזֶער הָאט זִיךְ אָנְגֶעזֶעטֶעט מִיט פִיעל צוּפְרִידֶענְהֵייט אוּנ הָאט מִיךְ בֶּעעֶהרְט מִיט טְהֵייעֶרֶע פְּרֶעזֶענְטֶער, אוּנ הָאט פַאר מַיינֶע אוֹיגֶען גֶעקוּשְׁט דָאס גֶעזִיכְט פוּן מַיין פָאטֶער תֶּרַח, אוּנ הָאט אִיהם גֶעדַאנְקְט וַוייל עֶר הָאט גֶעקְלוּגְט אוֹיסְצוּטוֹישֶׁען מִיךְ מִיט אַ אַנְדֶערְן קִינְד, אוּנ הָאט מִיךְ נִישְׁט גֶעגֶעבֶּען צוּ דִיא טֵייטֶערְס. אוֹיךְ הָאט עֶר מִיר דֶעם זֶעלְבֶּען טָאג גֶעגֶעבֶּען צְוֵויא פוּן זַיינֶע קְנֶעכְט, אֵיינֶער הֵייסְט „עוֹנִי" אוּנ דֶער צְוֵוייטֶער „אֱלִיעֶזֶר". אוֹיךְ דֶעם קֵייזֶערְס גְרוֹיסֶע אוּנ קְלֵיינֶע הֶערֶען הָאבֶּען מִיר גֶעבְּרֶענְגְט פִיעל טְהֵייעֶרֶע פְּרֶעזֶענְטֶער אוּנ פִיעל זִילְבֶּערְנֶע אוּנ גָאלְדֶענֶע אַנְטִיקֶען, אוּנ פִיעל הָאבֶּען מַיין גֶעזִיכְט גֶעמָאהלְט אִין

לילות בתוך כבשן האש ויוצא משם בשלום בלי כויה אחת. וביום המחרת שבתי לבית אבי עם שלש מאות איש אשר דבקו בי וסרו למשמעתי, ובהיכל אבי הגדול נאספו יום יום אלפי בני אדם, והוכחתי להם אמונת אלהי השמים ויקרת תפארתו, עדי עזבו את עצביהם וסרו מאליליהם, ויעבדו אתי יחד את אלהי האמת והצדק, אבי היש וההוה".

כל הדברים האלה דבר אברהם באזני משה איש האלהים, וישבע עונג גדול בשמעו אותם יוצאים כפנינים מפי ראש המאמינים, בשבתו על כסא רם ונשא בעדן הנשמות, וכראותו כי

א געשטאלט פון א געטליכען מאן וואס זיצט דריא טאג אונ דרייא נאכט אין דעם פייערדיגען קאלכאויפען אונ ער געהט פון איהם ארויס בשלום אהן איין בראנד, אונ צו מארגענס בין איך צוריק אין מיין פאטערס הויז מיט דרייהונדערט מאן וואס האבען זיך אין מיר בעהעפט אונ זענען מיר געוועזען געהארכזאם. אונ אין מיינעם פאטערס גרויסען פאלאס האבען זיך טאגליך פערזאמעלט טויזענדער מענשען, אונ איך האב זייא ערקלעהרט דעם גלויבען אין דעם גאט פון דיא הימלען אונ זיין טהייער שוינהייט, ביז זייא האבען פערלאסט זייערע בילדער אונ זענען אוועק פון זייערע אבגאטטער, אונ האבען מיט מיר צוזאממען געדיענט דעם ריכטיגען אונ וואהרען גאט, דער פאטער פון יעדע זאך וואס געפונט זיך".

דיא אללע ווערטער האט אברהם געשפראכען אין דיא אויערען פון משה דער געטליכער מאן, אונ ער האט זיך אנגעזעטיגט מיט גרויס פערגעניגען הערענדיג וויא זייא געהען ארויס וויא פערלען פון דעם מויל פון דעם עלטסטען פון דיא גלויבערס ווען ער איז זיך געזעצען אויף א הויכע בעעהרטע שטוהל אין גן עדן פון דיא נשמות, אונ וויא ער האט געזעהען זיינע לעפצען פון מויל פערשלאסען, האט ער איהם ווידער געבעטען דאס ער

סגר דלתי פיו, הפציר בו עד מאד כי יוסיף לספר לו יתר תולדתו, והוא נאות לבקשתו ויאמר:

„ובהיותי בן שתים וחמשים שנה, שנתים אחר קדשתי את שם אלהים באש הכבשן, נפלה תרדמה עזה על המלך נמרוד בשבתו בהיכלו אשר בבבל הבירה, ויחלום והנה הוא עומד עם חילו הרב והעצום נגד הכבשן ערוכים בכל כלי קרב, ואיש כתמונתי וצלמי יוצא ברעם ורעש מתוך הכבשן, ויתיצב לפני המלך בחרב שלופה, עדי נבעת המלך מפני פניו, הבוערים כלפידים, וינס חיש מהר על נפשו, ובמרוצתו השליך האיש ההוא ביצה אחת גדולה על ראש המלך ונהפכה בהבקעה לנהר גדול רחב ידים, וכל חילו עם מרכבותיהם וכלי מלחמתם טבעו

זאלל איהם ווייטער ערצעהלען זיינע ביאגראפיע, אונ ער איז איינגעווילליגט געווארען צו זיינע ביטטע אונ האט געזאגט:

„אונ ווִיא איך בין אַלט געוואָרען צוויא אונפופציג יאהר, צוויא יאהר נאכדעם וויא איך האב נאמען געהייליגט דורך דעם פייער פון קאלכאויפען, איז א שטארקער שלאף געפאללען אויף דעם קייזער נמרוד ווען ער איז געזעסען אין זיין פאלאס וואס איז אין זיין הויפטשטאדט בבל, אונ עס האט איהם געטרוימט דאס ער שטעהט מיט זיין פיעל אונ שטארק מיליטער געגען דעם קאלכ־אויפען געלאדענט מיט דעם גאנצען געוועהר, אונ איין מענש אין מיין געשטאלט אונ מיינע פיזיגנאמי געהט ארויס פון קאלכאויפען מיט שטארם אונ ראשונג, אונ ער האט זיך געגען קייזער געשטעלט מיט א אויסגעצויגענע שווערד, ביז דער קייזער איז דערשראקקען געווארען פאר זיין געזיכט וואס האט געפלאקערט וויא שטאל־קאטצען, אונ ער איז זעהר שנעלל אטלאפען מיט זיין לעבען, אונ אין זיין לויפען האט דער מענש געווארפען א גרויס איי אויף דעם קייזערס קאפף, אונ וויא דאס איי האט זיך צושפאלטען, איז עס פערקערט געווארען צו א גרויסען ברייטען טייך, אונ זיין גאנצע

כאבן במימיו העמוקים, ורק המלך עם שלשה אנשיו נמלטו בחפזון נמרץ, ובמנוסתו נתן המלך את עיניו על פני האנשים האלה אשר אתו, וירא והנה המה לבושים כלם מכלול ובגדי מלכות כמהו, וכאשר הביט המלך אחור, ראה והנה הביצה תמימה ושלמה כבראשונה וכל שבר אין בה, ואפרוח קטן יגיח מתוכה, וממהר לעוף ולהתיצב על ראש המלך, וינקר בחרטומו את עיניו ויכהו בעורון.

המלך הקיץ משנתו בחרון אף, ואימתו גדולה עד מאד, ובמצותו הובאו כל חכמיו לפניו, ויספר להם את חלומו בזרם דמעות ועצבון גדול. ויען אחד מחכמיו ואנוקי שמו, ויאמר:

מיליטער מיט זייערע רייטוועגען און זייערע קרינס־אבען זענען אין זייערע טיפע וואססערען איינגעזינקען געווארען וויא א שטיין, נור דער קייזער מיט זיינע דרייא מענשען זענען זעהר שנעלל אטלאפען געווארען, און אין זיין אטלויפען האט דער קייזער געבליקט מיט זיינע אויגען אויף דעם געזיכט פון דיא מענשען וואס זענען מיט איהם, האט ער געזעהען דאס זייא געהען אללע געקליידעט אין רייכע קייזערליכע קליידער וויא ער, און וויא דער קייזער האט אונטערזיך געקוקט, האט ער געזעהען אז דאס איי איז גאנץ גראדע וויא פריהער, און עס איז נישט אין איהם דעם מינדעסטין בראך, און א קליין פייגעלע קרוכט פון איהר ארויס, און עס היילט זיך צו פליהען און צו שטעללען זיך אויף דעם קייזערס קאפף, און מיט איהר שנאבעל האט זיא אויסגעשטאכען זיינע אויגען און האט איהם בלינד געמאכט.

דער קייזער האט זיך אויפגעחאפט פון זיין שלאף מיט צארן, און זיין שרעק איז זעהר גרויס געוועזען, און מיט זיין בעפעהל זענען אללע זיינע חכמים געברענגט געווארען פאר איהם, און ער האט פאר זייא ערצעהלט זיין חלום מיט א שטראם טרערין און גרויס טרויעריקייט. און איינער פון זיינע חכמים וואס זיין נאהמען

„החלום הנורא הזה יגלה עתידות אברם בן תרח שר צבאך, מלכותך האדירה תפול באחרית הימים ביד יוצאי חלציו, וכל צבאותיך יטבעו בנחלי דם אשר ישפוך באין מציל, ואתה תכרות ברית עם שלשה מלכי ארץ להלחם נגדו ולהחליש גבורתו הנפלאה, ואז יגיח אפרוח אחד מזרעו, וינקר את עיניך, ויחשיך את עולמך עד עולם, והנה זה כחמשים ושתים שנה מעת אשר השכילו חכמיך להזהירך מפני תגרת יד אברם זה בעודנו ילד קטן, אך תרח בחוירך מעל בך אז מעל גדול אשר לא יכופר לעולם, ועצתי עתה, כי תמהר לבקש תחבולות לספות נפש אברם בעוד יש לאל ידך, ותעזוב את חמלתך היתרה בעת

איז „אנוקי" האט געענטפערט און געזאגט: „דער שרעקליכער חלום וועט ענטדעקען דיא צוקונפטען פון אברם דער זוהן פון דיין מארשאל תרח, דיין שטארק קאניגרייך וועט ענדע טאג אריין פאללען אין דיא האנד פון זיינע קינדער, און דיין גאנץ מיליטער וועללען איינזינקען אין דיא טייבען בלוט וואס ער וועט פערגיססען אהן רעטטונג, און דו וועסט שליססען א פערבינדונג מיט דרייא קאניגע פון דיא וועלט צו שטרייטען געגען איהם און צו פער־שוואכען זיין וואונדערליכען מאכט, דאמאלס וועט ארויס קריכען א קליין פייגעלע פון זיינע קינדער, און ער וועט אויסשטאכען דיינע אויגען, און וועט דיין וועלט פינסטער מאכען אויף עוויג, און עס איז שוין צוויאונפופציג יאהר פון דיא צייט וואס דיינע קלוגע האבען פערשטאנען צוא ווארנען דיך פאר דיא שרעק פון דעם זעלבען אברם'ס האנד ווען ער איז נאך א קליין קינד געוועזען, נור דיין אויסערוויילטער תרח האט דאמאלס אין דיר געפעלשט אגרויס פעלשונג וואס עס וועט אימער נישט פערגעבען ווערין. און מיין יעצטיגער ראטה איז דאס דוא זאלסט זיך היילען צוא זוכען מיטלען צו טייטען דעם אברם קוים דוא האסט נאך קראפטען, און זאלסט פערלאססען דיין איבריג מיטלייד אין דיא צייט וואס

כזאת, אשר אתה וכל צבאותיך צפוים אלי הרג ואבדון, כי המלך המראה חמלתו בעת אשר נחוץ הוא להראות כעסו, הוא יותר אכזרי לעמו מהמלך אשר יתאכזר בעת אשר נחוץ הוא להראות חמלתו, ואתה מלכי יקירי! תפרוש כנפי חמלתך על אברם זה, אשר נולד על ברכי השטן להכחיד חלילה את שמך ושם מלכותך עם שם אורחיך מן העולם, רמוס ברגליך ביצת צפעוני בטרם תחממנה השמש ויצא ממנה שרף מעופף".

כל השרים והעבדים וכל החכמים אשר עמדו אז לפני המלך, ושמעו את הפתרון הנורא והמבהיל הזה, אחזתם רעדה גדולה, וקול בוכים התפרץ מלבם הכואב, עדי נפל המלך ארצה באין אונים ויתעלף, וכאשר הקימוהו הרופאים על רגליו וישב

דוא מיט דיין גאנץ מיליטער זענען פארברייט צום טויט אונ פערלירונג, ווייל דער קייזער וואס צייגט זיין ערבארמקייט אין דיא צייט וואס ער ברויכט צייגען זיין צארן, איז מעהר אכזר צו זיין פאלק פון דעם קייזער וואס איז א אכזר אין דיא צייט וואס ער ברויכט צייגען זיין ערבארמקייט. אונ דוא טהייערער קייזער! דוא זאלסט פערשפרייטען דיינע ערבארמדיגע פליגעל אויף דעם אברם, וואס ער איז אויף דעם טייפעלס שויס געבוירען אויס צו מעקען, חלילה דיין נאהמען אונ דעם נאהמען פון דיין קאניגרייך מיט דעם נאהמען פון דיינע בורגערס פון דיא וועלט. טרעט מיט דיינע פיס דאס שלאנגען איי איידער דיא זונן טוהט עס אויסברייהען אונ עס געהט פון איהם ארויס א פליהענדער שלאנג".

אללע הערען אונ קנעכט אויף אללע קלוגע וואס זענען דאמאלס געשטאנגען פאר דעם קייזער, אונ האבען געהערט דעם שרעקליכען אונ פארכטליכען פתרון, האט זייא אנגעטאפט א גרויס ציטערניס, אונ פון זייער בעשמערצט הארץ איז ארויס א קלאגענדיגע שטיממע, ביז דער קייזער איז אויף דיא ערד געפאללען אהן קראפטען אונ איז פערחלשט געווארען. אונ וויא דיא ארצטע האבען

לאיתנו, צוה את עבדיו לתפוש אותי חי ולהעמידני לפניו למען יראה בעיניו את מיתתי, כי ירא פן יונוהו עבדיו ויחליפוני פעם שנית באיש אחר. אולם אליעזר עבדי הנאמן אשר המלך נתן אותו לי במתנה, הוא שמע אז את המשפט המר אשר חרץ עלי המלך, וימהר להודיעני זאת בטרם באו עבדי המלך לתפשני, וברחתי אני ואליעזר אל בית נח, שמה מצאנו לנו מקום נאמן להסתר מעיני המרגלים אשר חפשו אותי ימים רבים, ותרח אבי בא יום יום אלי בלאט לראות את שלומי, כי מעת ראה בעיניו את הרוח וההצלה אשר העמיד לי אלהי מרום בהיותי ערום בתוך הכבשן הבוער, האמין בכל לבו ונפשו באלהי הצבאות,

---

איהם אויף זיינע פיס געשטעלט אונ איז צוריק צו זיינע קראפטען, האט ער בעפוילען זיינע קנאכט צו חאפען מיך לעבענדיג אונ שטעללען מיך פאר איהם דאס ער זאלל זעהען מיין טויט מיט זיינע אויגען, ווייל ער האט געשראקען דאס זיינע קנאכט זאללען איהם נישט אבנארען אויסצוטוישען מיך דאס צווייטע מאהל מיט א צווייטען מענש, נור מיין עהרליכער קנאכט אליעזר וואס דער קייזער האט איהם מיר אוועק געגעבען אלס פרעזענט, ער האט גראדע דאמאלס געהערט דעם ביטערן פסק וואס דער קייזער האט אויף מיר ארויס געגעבען, אונ ער האט מיר דאס שנעלל בענאכ־ריכטעט איידער דעם קייזערס קנאכט זענען געקוממען מיך הער־טירען, אונ איך מיט אליעזר זענען אנטלאפען אין נח'ס וואהנונג אריין, דארט האבען מיר געפונען פאר אונז א זיכער ארט צו בעהאלטען זיך פון דיא געהיים פאליציים אויגען וואס זייא האבען מיך פיעל טאג געזוכט, אונ מיין פאטער תרח איז צו מיר טאגליך געקוממען אין געהיים זעהען מיין בעשטאנד, ווייל פון דיא צייט וואס ער האט מיט זיינע אויגען געזעהען דעם רעטטונג אונ בעשערמונג וואס דער הויכער גאט האט מיר צו געשטעלט ווען איך בין געוועזען נאקעט אין דעם ברענענדיגען קאלכאויפען, האט ער

והאלילים היו שנואים בעיניו אשר היו מעוננות זמן רב בעגני הבל ורעות רוח, ויעצתי לו אז לאמר:

„שמעני אבי וטוב לנו, הלא ידעת כי המלך וכל אנשיו מבקשים להרגני לעיני השמש, למה נתמהמה עוד בארץ הזאת בין פראים אלה, אשר עוד טחו עיניהם מראות גדולת אלהי העולם? תאמין לי כי לרגלי כבודך בבית המלכות תמות בלא עתך, ואחריתך תהיה מרה כלענה, יען שרים רבים ורוזנים עריצים מביטים עליך בעיני נחשים, וקנאתם עליך בוערת בקרבם כאש הכבשן, לכן שמעני נא אבי יקירי, הטה אזניך לעצתי הנכונה, ויחד נמהר ונלך בעוד מועד ארצה כנען, ארץ אשר יד

מיט זיין הארץ אונ גייסט געגלייבט אין דעם גאט פון אללע הערשאפטען, אונ דיא אבגאטטער זענגען פערפיינה געוועזען אין זיינע אויגען וואס זענגען אלאנגע צייט פערוואלקענט געוועזען מיט דיא נארישע אונ פוסטע וואלקענס, אונ איך האב איהם דאמאלס מיין ראטה געגעבען אונ האב געזאגט:

„הער מיך צו פאטער וועט אונז גוט זיין, דוא ווייסט דאך דאס דער קייזער מיט אללע זיינע מענשען ווילען מיך טייטען געגען דיא זונן, צו וואס זאללען מיר זיך נאך פערזוימען אין דעם לאנד צווישען דיא ווילדע מענשען, וואס זייערע אויגען זענגען נאך פערשמיערט ניכט צוא זעהען דיא גרויסהייט פון דעם גאט פון דיא וועלט? זאלסט מיר גלייבען דאס דורך דיין עהרע אין קייזערליכען הויף וועסט דוא פאר דיין צייט שטארבען, אונ דיין ענדע וועט זיין ביטטער וויא ווערמוט, ווייל פיעל גראפין אונ העלדישע בארדגען קוקען אויף דיר מיט שלאנגען אויגען אונ זייער קנאה אויף דיר ברענט אין זייא וויא דער פייער פון קאלכאויפען, דאדורך זאלסט דוא מיך טהייערער פאטער צוא הערין, נייג דיין אויער צו מיין ריכטיגען ראטה, אונ מיר צואמען וועללען זיך היילען אונ געהן קוים מיר האבען נאך צייט נאך דעם לאנד כנען, אלאנד וואס

נמרוד החזקה והמגואלה בדם נקי לא תשלוט שמה, ואלהי השמים אשר הצילני מלהבות אש, הוא יסך עליו ועליך באברת חמלתו, וישליך הם על כל שטן לבל יגע בנו לרעה".

עצתי זאת הכתה לאט לאט שורש עמוק בלב אבי, והלכנו יחד ארצה כנען, ואת רעיונינו ומחשבותינו טהרנו מטומאת האלילים, ופנינו מקום לרעיונות קדושים ונעלים, להתבונן בפלאי היצירה ולהתחקות על שרשי עץ הדעת, והקטרתי את כל חלבי ודמי על מזבח אהבתי לאל קונה שמים וארץ, במות שנאתי את הכבוד הכוזב, עד מאד געלה נפשי בתענוגי הבשר, סגולות מלכים ושרים היו כאין ואפס בעיני וכל מגמתי היה להציל

נִמרוד'ס שְׁטאַרקֶע האַנד וָואס זיא איז בֶּעשְׁמוּצט מִיט אוּנְשוּלְדִיג בְּלוּט גֶעוֶועלְטִיגְט נִישְׁט דָארְט, אוּנ דֶער גָאט פוּן הִימֶעל וָואס הָאט מִיךְ גֶערֶעטֶעט פוּן דִיא פְלַאמֶען פַייעֶר, עֶר וֶועט אוֹיף מִיר אוּנ אוֹיף דִיר שִׁיטְצֶען מִיט זַיינֶעם עֶרְבַּארְמֶדִיגֶען פְלִיגֶעל, אוּנ עֶר וֶועט וַוארְפֶען אַ שְׁוַויינֶענִים אוֹיף יֶעדֶען טַייפֶעל דָאס עֶר זָאלל אוּנְז נִישְׁט אָנְרִירֶען צוּם שְׁלֶעכְטֶען".

דֶער רַאטְה הָאט לַאנְגְזַאם אַרַיין גֶעשְׁלָאגֶען אַ וָוארְצֶעל מִיךְ אִין מַיין פָאטֶערְס הַארְץ, אוּנ מִיר בֵּיידֶע זֶענֶען גֶעגַאנְגֶען נָאךְ דֶעם לַאנְד כְּנַעַן, אוּנ מִיר הָאבֶּען אוּנְזֶערֶע גֶעדַאנְקֶען גֶערֵיינִיגְט פוּן דִיא אָבְּגֶעטְטֶערְס אוּנְוִוירְדִיגְקַייט, אוּנ מִיר הָאבֶּען גֶעמַאכְט אַ אָרְט פַאר הַיילִיגֶע אוּנ הוֹיכֶע גֶעדַאנְקֶען, אַרַיין צוּ קְלֶעהְרֶען אִין דִיא וואוּנְדֶער פוּן דִיא נַאטוּר, אוּנ צוּ טִיפֶען זִיךְ אוֹיף דִיא וָוארְצֶלֶען פוּן דֶעם וִויסֶענְשַׁאפְטְלִיכֶען בּוֹים, אוּנ אִיךְ הָאבּ גֶעאָפְּפֶערְט מַיין גַאנְץ שְׁמַאלְץ אוּנ בְּלוּט אוֹיף דֶעם מִזְבֵּחַ פוּן מַיין לִיעבְּשַׁאפְט צוּא דֶעם גָאט וָואס הָאט גֶעקוֹיפְט הִימֶעל אוּנ עֶרְד, דִיא פַאלְשֶׁע עֶהְרֶע הָאבּ אִיךְ פַיינְד גֶעהַאט וִויא דֶעם טוֹיט, מַיין גַייסְט הָאט זֶעהר פֶערְמַאוּסְט דִיא קֶערְפֶּערְלִיכֶע פֶערְגֶענִיגֶענְס, דִיא טְהַייעֶרְקַייטֶען פוּן דִיא מְלָכִים אוּנ גְרֶאפִין זֶענֶען אִין מַיינֶע אוֹיגֶען גֶעוֶועזֶען וִויא

את העורים מחשבת האלילים, ולהטותם אל האמונה הישרה, אמונת שדי, הרודה בכל היצורים ברב חמלה וחנינה, וממרום ישקיף להחיות גם נפשות התולעים הנרמסים תחת רגלי בני אדם. וגם שרה אשתי הלכה בדרך הישר זה, ושנינו חפשנו ומצאנו תחבולות ועצות שונות, להטות אלפי עובדי אלילים לאמונת אלהים, וגם ראו בעיניהם הרבה פעמים את הישועות הרבות אשר הפליא עשות לנו, עדי שמו כתר מלכות בראשי והקדישו את שמי בכל הארץ, ואני לא נתתי להגאוה הארורה להתגנב באחד מחדרי לבבי, והייתי נכון בכל עת למות על קדושת שם אלהי, והייתי איתן בכל הנסיונות אשר נסה אלהים אותי, עדי

גארנישט, אונ מיין גאנץ שטרעבען איז געוועזען צו רעטטין דיא בלינדע פון דעם פינסטערניס פון דיא אבגאטטער. אונ זייא צוא ברענגען צו דעם ריכטיגען גלויבען, דאס גלויבען פון אלמעכטיגען גאט, וואס רעגיערט אויף אללע בעשעפעניססען מיט פיעל ערבארמקייט אונ גנאדע, אונ ער קוקט פון הימעל צו ערנעהרען אויך דעם לעבהאפט פון דיא ווארם וואס זייא ווערין צו טרעטען אונטער דיא מענשענס פיס, אונ אויך מיינע פרויא שרה איז אין דעם ריכטיגען וועג געגאנגען, אונ מירביידע האבען געזוכט אויך געפוננען מיטלען אונ פערשידענע עצות, צו נייגען טויזענדער געמצענדיגערם צום דעם געטליכען גלויבען. אונ זייא האבען אויך פיעל מאהל געזעהען מיט זייערע אויגען דיא פיעל הילפע וואס ער האט געטוהען וואונדערליך צוא אונז, ביז מען האט א קייזערליכע קרוין ארויף געלייגט אויף מיין קאפף. אונ זייא האבען מיין נאהמען פערהייליגט אויף דיא גאנצע וועלט, אונ איך האב דעם פערפלוכטען שטאלץ נישט געלאסט ער זאלל זיך פערגנבענען אין איינעם פון מיין הארצענס קאממערין, אונ איך בין צו יעדע צייט פארברייט געוועזען געמייט צו ווערין פאר דעם הייליגקייט פון מיין גאטס נאהמען אונ איך בין פעסט געוועזען ביי אללע פרובעם וואס גאט

בקשתי להקריב לפניו את יצחק בני יחידי לו לעולה, ואחרי מלאתי את משלחתי בארץ, לקחני אלהים לעולם הנשמות זה, להשיב לי את גמולי, ולשלם משכורתי.

ואתה משה בן עמרם, שורק נחמד מצאצאי, קח נא ממני את תודתי על אשר השכלת לעזוב את היכל המלך פרעה, אשר בקש להוריש לך את כסא מלכותו ולתת את כתר ממשלתו על ראשך, ואת חלציך אזרת בעוז וחיל, לכבס נפשות צאצאי מכתמי טומאות מצרים, ולהורישם תורה יקרה ומאד נעלה, אשר היא כנחל נובע חכמה ודעת עליון, תבונה ויראת שדי, לבעבור יעצרו כח ויעלו על ידה מעלה מעלה על סלם העליון, ולהיות

האט מיך פרוביערט, ביז איך האב פאר איהם געוואלט אפפערן מיין איינציגען זוהן אלס אפפער. און נאכדעם וויא איך האב ערפיעלט דיא זאך וואס איך בין צו ליעב איהם אויף דיא וועלט געשיקט געווארען, האט מיך גאט גענוממען אויף דיא זעליגע וועלט, צו געבען מיר מיין לוין און בעצאהלען מיין שכר.

און דוא משה עמרם'ס זוהן, גלוסטיגע צווייג פון מיינע קינדער, נעם גוטיגסט פון מיר מיין דאנק ווייל דוא האסט פערשטאנגען צו פערלאססען דעם פאלאס פון דעם קייזער פרעה, וואס ער האט דיר געוואלט מאכען ארבען זיינע קייזערליכע שטוהל און אויף דיין קאפף געבען דיא קרוין פון זיין רעגירונג, און דוא האסט אונטערגעגארטילט דיינע גלידער מיט מוטה און שטארקייט, אוים צו וואשען דיא זעלעם פון מיינע קינדער פון דיא עגיפטישע און־ווירדיגע פלעקען, און זייא מאכען ארבען א טהייערע און זעהר א געהויבענע תורה, וואס זיא איז וויא א טייך וואס פלוסט קלוגהייט און א גאטליך פערשטאנד, ערפארשטונגען און דיא פארכט פאר דעם אלמעכטיגען גאט, דאס זייא זאללען בעזיטצען קראפטין און זאללען דורך איהר אויפגעהן העכער אויף דיא גאטליכע לייטער, און צו זיין צווישען דיא ווילדע פעלקער וואס דיענען דיא

בין העמים הפראים עובדי האלילים כיונה יפה ונאיה בין עורבים שחורים ואכזרים, ולהוליד על ברכיו נביאים וחוזים צדיקים וישרים, האוחזים בידיהם מפתחות שערי היצירה, חזק ואמץ משה אהובי! כי ה' עמך.

כאשר כלה אברהם לדבר את הדברים האלה, ירד ענן והבדיל בינו ובין משה, והמלאך טהר ואחז בימינו ויביאהו אל היכל אחר, אשר כל לשון וכל שפה תיעף לתאר את יפיו והדרו, וכאשר יגיע המועד ונשמתך דניאל איש חמודות תבא שמה ותראה את יפי ההיכל הזה, אז תודה כי כל היכלי המלכים האדירים וארמנות הנסיכים חם כארות סוסים נגדו. בו יושב יוסף בן יעקב על כסא זהב המשובץ בכל אבני חן, ופניו מאירים

אבגאסטער, וויא א שיינע הערליכע טויב צווישען שווארצע בייזע קרוהען. אונ געבירען אויף זיינע שוים נביאים אונ גייסטליכע צדיקים אונ פראמע, וואס זייא האלטען אין זייערע האנד דיא שליסלען פון דיא נאטורוואונדערליכע טויערין. שטארק אונ פעסטיג דיך ליעבער משה! דען גאט איז מיט דיר.

וויא אברהם האט געענדיגט צו ריידען זיינע ווארטער, איז ארונטער א וואלקען אונ האט געמאכט א צווישענשייד צווישען איהם אונ צווישען משה'ן, אונ דער מלאך האט זיך געהיילט אונ האט אנגעהאפט זיינע רעכטע האנד אונ האט איהם געבראכט אין א אנדערן פאלאס אריין, וואס יעדע צונג אונ יעדע לעפץ וועט פערמידעט ווערין אבצושילדערן זיין שוינהייט אונ הערליכקייט, אונ ווען עס וועט קומען דיא צייט אונ דיינע זעעלע, גלוסטיגער דניאל! וועט אהין קומען, אונ זיא וועט זעהען דאס שוינהייט פון דעם פאלאס, וועסט דוא דאמאלס מודה זיין דאס אללע פאלאסען פון דיא שטארקסטע קאניגע אונ דיא פאלאסען פון דיא מאנארכען זענגען געגען איהם וויא דיא שטאללען פון דיא פערד. אין איהם זיצט יוסף יעקב'ס זוהן אויף איינע גאלדענע שטוהל בעזעצט מיט

כהילל בן שחר, ומשה השתומם על יפיו עד מאד וישאלהו אם יתן לו רשיון לשאול מפיו שאלות אחדות, ואחרי נתן לו רשיוו, פער משה את פיו ברב כבוד ויאמר:

„מדוע שנאת את אחיך בני אביך הישר באדם, ובקשת תמיד להבאיש את ריחם בעלילות שונות בעיני אביהם?"

ויען יוסף ויאמר: „לא משנאתי אותם ספרתי באזני אבי עלילות אחי, רק מאהבתי אותם אהבה עזה, אהבה זכה וטהורה, ודמיתי כי אבי הגדול בענקים יהיה רופא נאמן לרפוא את מחלות נפשם, פעמים רבות חפצתי עד מאד לסגור את דלתי פי, מבלי הגד לאבי שמץ דבר מתהלוכותיהם אשר לא ישרו

אללע מהייערע שטייגער, אונ זיין געזיכט לייכט וויא דער ליכטיגער מארגענשטערן. אונ משה האט זיך זעהר פערוואונדערט אויף זיין שוינהיים אונ האט איהם געפראגט אויב ער גיבט איהם א ערלויבניס צו פראגען איינינע פראגען פון זיין מויל, אונ וויא ער האט איהם ערלויבט, האט משה זיין מונד געעפינט מיט פיעל עהרע אונ געזאגט:

„פאר וואס האסט דוא פיינד געהאט דיינע ברידער דיא קינדער פון דיין עהרליכען פאטער, אונ דוא האסט אימער געזוכט צו פערניכטען זייער געשמאק מיט פערשידענע בלבולים אין זייער פאטערס אויגען?"

יוסף האט געענטפערט אונ געזאגט: „נישט פון מיין פיינד־שאפט צו זיא האב איך ערצעהלט אין מיין פאטערס אויערן מיינע ברידערס מעשים, נור דורך מיין ליעבשאפט צו זייא, א שטארקע ליעבע, א ריינע אונ קלאהרע ליעבע, אונ איך האב גערעכענט דאס מיין פאטער וואס ער איז גרויס צווישען דיא העלדען, ער וועט זיין א עהרליכער ארצט צו היילען דיא קראנקהייטען פון זייער גייסט. פיעל מאהל האב איך זעהר גערן געוואלט פערשליסען דיא לעפצען פון מיין מויל, דאס איך זאלל נישט זאגען מיין פאטער דאס מינדעסטע וואָרט פון זייערע גאנגע וואס זענען נישט געפעלען אין מיינע

בעיני, אך כמו יד מן השמים פתחה בחזקה את שפתי, ונאלצתי לגלות אוזן אבי מכל הנעשה עמהם, גם הצליח אבי להרחיקם פעמים רבות מנתיבות עקלקלות, ולהטותם על ידי אל הדרך הישר אשר ראו בו ברכה רבה".

ויוסף משה וישאל: „למה שמת כל מעינך לפאר את גויתך בבגדי חמודות וליפות את פניך ומקלעות שערותיך, הלא בגלל זאת נפלת כמעט קט בתוך הרשת הרעה אשר פזרה אשת פוטיפר לרגליך, והמות עמד נגד פניך להאבידך ולהורידך דומה ברב דופי וכלמה?"

ויען יוסף ויאמר: „מה מאד יגדל הרון אף המלך, אם יראה את תבניתו העומדת בראש חוצות והיא מטונפה ומלוכלכה,

---

אויגען, נור וויא א האנד פון הימעל האט מיט געוואלד געעפינט מיינע לעפצען, און איך בין געצווינגען געוועזען צו ענטדעקקען מיין פאטערס אויער אללעס וואס עס איז מיט זייא געשעהען. אויך האט מיין פאטער געגליקט צו פערדרייהען זייא פיעל מאהל פון קרוממען וועג, און נייגען זייא צו דעם ריכטיגען וועג וואס זייא האבען אין איהם א וויכטיגע ברכה געזעהען".

און משה האט נאך מעהר געפרעגט: „צו וואס האסט דוא ארײן געטוהען דיין גאנצען געדאנק צו בעשיינען דיין קערפער מיט גלוסטיגע קליידער און צוא פערפוטצען דיין געזיכט און דיינע געפלאכטענע האאר, דוא ביסט דאך בעננויא געפאללען צו ליעב דעם אין דיא שלעכטע נעטץ וואס פוטיפר'ס פרויא האט פאר דיינע פיס פערשפרייט, און דער טויט איז געשטאנען געגען דיין געזיכט צו פערלירען דיך און ברענגען דיך אין גראבען מיט פיעל שמוטץ און שאנדע?"

און יוסף האט געענטפערט און געזאגט: „וויא פערגרעסערט וועט דעם קייזערס צארן ווערין, ווען ער וועט זעהען דאס זיין בילד וואס שטעהט אויף דיא הויפטגאססען איז בעשמוצט און פער־

כן מה מאד יקצוף אדון היצירה בראותו כי האנשים הנבראים בצלמו משחיתים הדו במלבושים מגואלים וישחירו יפיו, ובגלל זאת תשמח הנפש בהדרת הגויה ותתעצב אם היא מגואלה, וגם אשת פוטיפר לא נתגה עיניה על בגדי החמודות, כי יתר העבדים אשר סרו למשמעתה היו לבושים הוד והדר כמוני, אך יפי תארי והוד תבניתי הקדיחו אש מתלקחת בקרבה, וגם היא היתה אשה חכמה ומלומדת עד מאד, ובעלה היה נבער מדעת ורע מעללים, לכן בחלה נפשה בו ובתהלוכותיו הרעות, ותבחר בי ופעם אחת אמרה לי בשבועה, כי ראתה בחכמת מערכת הכוכבים כי תלד בן ממני, וגודל אמונתה במערכת המזלות הוליכתה שולל ותט מן הדרך הישר".

אונגריינינגט ? אזויא אויך וויא ווערט צערנען דער הערר פון דיא נאטור ווען ער ווערט זעהען דאס דיא מענשען וואס זייא זענען בעשאפען געווארען אין זיין פארם פערדערבען זיין שוינהייט מיט בעשמוצטע קליידער אונ פערשווארצען זיין הערליכקייט, אונ דורך דעם פרייד זיך דיא זעעלע מיט איהר קערפערס שוינהייט אונ זיא טרויערט ווען ער איז בעשמוצט. אונ אויך פוטיפר'ס פרויא האט נישט געגעבען איהרע אויגען אויף מיינע גלוסטיגע קליידער, ווייל דיא אנדערע קנעכט וואס האבען צוא איהר געהערט זענגען געוועזען שיין אונ הערליך געקליידעט וויא איך, נור מיין שיין געשטאלט אונ מיינע הערליכע פיזיגנאמי האבען אין איהר אנגעצינדען א פלאם פייער, אונ זיא איז אויך געוועזען זעהר א קלוגע אונ געלערנטע פרויא, אונ איהר מאן איז געוועזען לעדיג פון בילדונג אונ א שלעכטער כאראקטער, דאדורך האט איהר גייסט איהם פעראונווירדיגט מיט זיינע פירונגען, אונ זיא האט מיך אויסערוועהלט. אונ זיא האט מיר איינמאהל געזאגט אונ געשווארען, דאס זיא האט געזעהען דורך דיא אסטראנאמישע קונסט דאס זיא ווערט פון מיר האבען א זוהן, אונ איהר גרויס גלויבען אין דיא קאמעטען האט זיא שלעכט פער

ויישאלהו משה עוד ויאמר : „מדוע לא נכמרו רחמיך על אביך הזקן אשר כהו עיניו מבכי עליך , ושנים רבות לא הודעת אותו כי הנך בחיים , ויצאת מבית האסורים למלוך , וההצלחה עומדת כסוכנת לימינך ?"

ויצטדק יוסף בשפתו הנאוה והנעימה כנופת , ויאמר : „אם אמנם כי העצב הוא תמיד כרקב בעצמות המתעצב , ורבים חללים מפיל היגון בכל דור ודור , אולם הכעס הוא חרב יותר מרוטה ויותר חדה ושנונה ממנו . העצב הכה באלפיו והכעס ברבבותיו , לכן יראתי וחלתי פן בהודע לאבי החלש ורפה אונים הנבלה הגדולה והשערוריה האכזריה אשר זדו אחי לעשות עמדי , וכי דקרו בערמה את כתנתי וטבלוה בדם בהמה , להונות אותו ,

---

פיערט , אונ זיא איז אוועק פון ריכטיגען וועג".

אונ משה האט איהם נאך געפרעגט אונ געזאגט : „פאר וואס האט זיך דיין ערבארמקייט גישט דערוואַרעמט אויף דיין אלטען פאטער וואס זיינע אויגען זענגען דונקעל געווארען דורך זיין וויינען אויף דיר , אונ דוא האסט איהם פיעל יאהרען גישט בעגאכריכטעט דאס דוא לעבסט . אונ דוא ביסט ארויס פון קערקער קיניגען , אונ דאס גליק שטעהט וויא אַקעבספרויא צו דיינע רעכטע האנד ?"

אונ יוסף האט זיך פערטיידיגט מיט זיין צונג דיא שיינע אונ זיסע וויא האניג , אונ האט געזאגט : „אויבוואהל דאס טרויערקייט איז אימער וויא אַוואָרם אין דעם טרויעריגענס ביינער , אונ פיעל דערשלאגענע מאכט דער טרויער פאללען אין יעדען דור , אבער דער צארן איז נאך מעהר אַשארפע אונ געשליפענע שווערד פאר איהם , דער טרויער האט געשלאגען אין דיא טויזענדער אונ דער צארן אין דיא צעהנטויזענדער , באדורך האב איך געצאגט אונ געשראקען פליייכט ווען מיין שוואַכער אונ ליידענטער פאטער וועט געוואהר ווערין פון דיא גרויסע שאנדע אונ דער בייזער פערברעך וואס מיינע ברידער האבען מיט מיר פליייכט געטוהען . דאס זיא האבען מיט

כי חיה שובבה אכלתני, אז התעורר בקרבו כעס נמרץ וחמה עזה גדולה ונוראה עליהם והיא שמה קץ לחייו, פעמים רבות נדדה שנתי מעיני, ועל משכבי בלילות חפשתי ובקשתי מאין הפוגות עצות ותחבולות שונות, להאיר עיני אבי בבשורה יקרה משיבת נפש, כי עודני חי, וכי מלכות מצרים מסורה בידי. פעם אחת לא יכולתי להתאפק, וערכתי עד מהרה אגרת לאבי, אך מה יכולתי עשות כי כמו יד נעלמה הציתה אש ותשרוף את האגרת לאפר, אז האמנתי כי רצון שדי הוא, להעלים זאת מאבי מסוד הכמוס עמדו. בכל יום ויום הודיעוני פקידי משלומו וממעמדו; פעמים בשבוע פזר פקידי שקלי כסף וזהב בסתר בתוך

פאלשקייט מיין העמד צו שטאכען אונ האבען עם איינגעטונקען אין בהמה'ש בלוט, אב צו נארען איהם דאס א ווילדע מהיער האט מיך אויפגעפרעססען, דאמאלס וואלט זיך אין איהם דערוועקט א אומ־נאטירליכער צארן אונ אגרויסער שרעקליכער כעס אויף זייא, וואס דאס וואלט מיט זיין לעבען א ענדע געמאכט. פיעל מאהל איז מיין שלאף אוועק פון מיינע אויגען, אונ בייא נאכט אויף מיין געלעגער האב איך געזוכט אונ געבראכען אהן אויפהער עצות אונ פערשידענע מיטלען צו בעלייכטען מיין פאטערס אויגען מיט א טהייערע בשורה וואס וועט זיין גייסט דערקוויקען, דאס איך לעב נאך, אונ דאס עגיפטישע קאניגרייך איז איבערגעגעבען אין מיינע האנד, איך האב מיך איינמאהל נישט געקאנט איינהאלטען, אונ האב שנעלל פאר־בריט א בריעף צו מיין פאטער, נור וואס האב איך דען געקאנט מאכען ווען אזויא וויא א פערהוילטע האנד האט אנגעצינדען א פייער אונ האט דעם בריעף פערברענט וויא אש, דאמאלס האב איך געגלייבט דאס דער ווילען פון אלמעכטיגען גאט איז, צו פערהוילען דאס פון מיין פאטער, דורך דיא אורזאכע וואס איז בייא איהם פערשלאססען. יעדען טאג האבען מיינע בעאמטע מיר בענאכריכט פון זיין פרידענהייט אונ זיין בעשטאנד. צוויא מאהל וואכענטליך

החור אשר בדלת ביתו, ולא ידע מי הוא המפזר. פעם אחת שלחתי צַיָר מהולל ויציר מרחוק את תמונת אבי, להרגיע בה את רוחי הסוער בקרבי וכוסף לראותו. ואחרי כל זאת לא ידעתי מנוחה, וקמתי בחצי הלילה ממשכבי לערוך אליו אגרת אחרת, ואז נראתה אלי תמונת רחל אמי, ותאמר: „אנכי שלוחה אליך ממרום בני מחמדי! להזהירך ולהודיעך, כי רצון אל אמת הוא לכסות הדבר ולהעלימו, עדי יגלה לך על ידי מלאכו לשמח את בעלי בבשורה זו". ובשמעי זאת אחזתני פלצות ומאד יראתי לעבור את מצות אלהי".

המלאך אחז בזרועות משה ונשא אותו אל גן אחד אשר

האט מיין עלטסטער געשיט זילבערגעלד דורך דעם לאך וואס איז אין דיא טיער פון זיין שטוב, אונ ער האט נישט געוואוסט ווער איז דער שיטטער. איינמאהל האב איך א בערוהמטען מאהלער געשיקט אונ פון ווייטענס האט ער געמאהלט מיין פאטערס בילד צוא בערוהיגען מיט איהם מיין גייסט וואס האט געשטארמט אין מיר אונ געגלוסט צו זעהען איהם. אונ נאכדעם אללעם האב איך פון קיינע רוהע געוואוסט, אונ בין האלבע נאכט אויפגעשטאנען פון מיין געלעגער צו שרייבען א צווייטען בריעף צו מיין פאטער, אונ דאמאלס האט זיך צו מיר בעוויזען מיינע מוטער רחל'ס געשטאלט, אונ זיא האט געזאגט: „איך בין צו דיר גלוסטיגער זוהן געשיקט געווארען צו ווארנען דיך אונ געבען דיר צו וויסען, דאס דער פערלאנג פון דעם וואהרען גאט איז צו פערהוילען דיא זאך אונ צו פערבארגען זיא, ביז ער וועט דיר ענטדעקין דורך זיין מלאך דאס דוא זאלסט מיין מאן דערפרייען מיט דיא בשורה". אונ וויא איך האב דאס געהערט האט מיך אנגעהאפט א ציטערנים אונ האב זעהר געשראקען אבצוטרעטין פון מיין גאטס פערלאנג".

דער מלאך האט אנגענומען משה'ס ארעמעס אונ האט איהם געטראגען אין א גארטען וואס אויף דיא קערפערליכע וועלט גיבט

אין על עולם־הַגְוִיּוֹת מֻשְׁלוֹ, ריח הכרמל והשרון הוא כאין נגד
ריחו הנעים, וכל פה ייעף ולא יעצור כח לתאר הדרו ויפיו, ועל
כסא זהב משובץ כלו באבני ספיר וברקת הרבה אין מספר, יושב
עמרם אבי משה וקרני אור נוצצות מפניו הנאוים. משה השתחוה
ויקוד לפניו בכבוד גדול, ואחרי כן פער עמרם את פיו ויאמר:
„ידעתי בני מחמדי ידעתי כי באת הנה לקחת התורה בעד אחיך
הנבערים מדעת קדושים, אשר היו רתומים כסוסים ברכבי פרעה,
ואלמדך מעט בינה במה תצליח את דרכיך ותאשר דרכי עמך.
דע כי החכמה הטהורה היא עצם החמלה, ועצם החמלה
הוא עצם אלוה, ולכן כל חכם ונבון אשר נמצא בקרבו שמץ

גישט זיין גלייכען, דער געשמאק פון דעם כרמל און שרון איז וויא
גארנישט געגען זיין זיסען געשמאק, און יעדעם מויל וועט פערמידעט
ווערין און עס וועט נישט האבען קראפטין אב צו שילדערן זיין
הערליכקייט און זיין שוינהייט. און אויף א גאלדענע שטוהל בעזעצט
מיט רובינען און סאפירען אהן א צאהל, זיצט זיך משה'ס פאטער
עמרם, און ליכטיגע שטראהלען בלאשטשען פון זיין הערליך געזיכט.
משה האט זיך פאר איהם געבוקט און געקניעט מיט גרויס עהרע,
און נאכדעם האט עמרם זיין מויל געעפינט און געזאגט: „איך ווייס
מיין גלוסטיגער זוהן איך ווייס דאס דוא ביסט דא אהער געקומען
געממען דיא תורה פאר דיינע ברידער וואס זענען לעדר פון דיא
היילגעם פערשטאנד, וואס זייא זענגען געשפאנט געוועזען אין
פרעה'ס רייטוועגען, און איך וועל דיך לערנען א ביסעל פער־
שטאנד מיט וואס דוא וועסט בעגליקקען דיינע וועגען און דוא
וועסט גליקליך מאכען דיא וועגען פון דיין פאלק.
דוא זאלסט וויססען דאס דיא ריינע חכמה איז דאס
ערבארמקייט אליין, און דאס ערבארמקייט אליין איז דאס גאטהייט
אליין. דאדורך יעדער חכם און פערשטאנדליכער מאן וואס עס
געפונט זיך אין איהם א ביסעל צארן און בייזהייט, איז א ריכטיגער

בעס וחמה, הוא אות נאמן כי חכמתו איננה עוד מזוקקה וצרופה מכל סיגי הבערות ובדילי הסכלות, והחכם אשר הכעס הוא רחוק ממנו ואליו לא יגיע, הוא חכם אמת אשר רוח אלוה נכון לפעמו, ועיניו טהורות ובלתי מעוננות, ויש בו יכולת לראות עתידות ולדעת נעלמות. ולכן שמעני בני מחמדי והטה אזניך להפצרת אביך המשתוקק לראות הצלחתך, אם תראה בעיניך אנשים רעים וחטאים הממרים את פיך ואת ערפם יקשיחו נגדך, תרע להבים עליהם בעיני חמלה וחנינה, כאשר יביט הרופא הישר על החולה במחלת הגו ומבקש רפאות ומזור למענו. כי הכועס והמתאכזר על הרשעים והחטאים ומתמלא עליהם זעם ועברה, הוא כרופא

צייכען דאס זיינע חָכְמָה אִיז נָאךְ נִישְׁט אויסגעלייטערט אונ אויס־געריינִיגט פון אַללע אונרייניגקייטען פון דומהייט אונ נארישען שמוטץ. אונ דער חָכָם וואס דער כַּעַס איז פון איהם ווייט אונ ער קומט נישט צו איהם, דער איז ווירקליך א ריכטיגער חָכָם וואס דער געטליכער גייסט איז פֿארברייט צו קלאפען אין איהם, אונ זיינע אויגען זענען ריין אונ נישט פערדונקעלט, אונ ער פערמוגט קראפטין צוא זעהען וואס עס וועט קוממען, אונ צוא וויססען פערבארגענע זאכען. דאדורך האָרך מיר צו גלוסטיגער זוהן אונ נייג דיין אויער צו דעם געבעט פון דיין פאטער וואס גלוסט צו זעהען דיין גליק. ווען דוא וועסט זעהען מיט דיינע אויגען שלעכטע אונ זינדיגע מענשען וואס זענען נישט געהארכזאם צו דיר אונ מאכען הארט זייער נאקען געגען דיר, זאלסט דוא פער־שטעהן צו קוקען אויף זייא מיט ערבארמדיגע אונ לייטזעליגע אויגען, גלייך וויא דער עהרליכער דאקטאר קוקט אויף דעם וואס איז קראנק אויף א קערפערליכע קראנקהייט אונ זוכט פאר איהם א היילונג אונ א מעדיצין. ווייל דער וואס צערנט אונ איז אכזר אויף רשעים אונ זינדיגע אונ ער ווערט אויף זייא פוהל מיט צארן אונ בייזהייט, דער איז וויא א געטצינדעטער וואס

אליל הכועס על החולה העוזב מעדני מלך ואוכל לחם יבש ופת מגואל ומלוכלך ברפש וטיט, יען קבתו נשחתה ואבדה הכשרון הראוי, כן נפש החטאים נשחתה ובעיניה המעוננות בעננֵי התאוות הרעות, היא רואה את החוחים כשושנים והפרחים כקמשונים, הסלונים והקוצים כהדסים והחבצלות כמו ברקנים; ואם תשמע לעצתי זאת אז תמצא חן גדול בעיני אחיך, וכצאן אחר רועה נאמן ילכו בעקבותיך, וחיתה נפשי פה בגללך"

עמרם כלה דבריו אלה אשר הכו שורש בלב משה בנו; ויען כי פקידי המלך הולכים אליך דניאל יקירי נאלץ אנכי לעזבך, ולא אוכל לספר לך עתה את הכבוד אשר עשו הצדיקים

צערנט אויף דעם קראנקען וואס ער פערלאסט קייזערליכע שפייזעס אונ עסט ליעבער טרוקען ברויט אונ אזויא אעסען וואס עס איז בעשמוצט אונ פעראונרייניגט מיט מיסט אונ ליים, ווייל זיין מאגען איז פערדארבען אונ האט פערלוירען זיין ריכטיג פעהיגקייט. אזויא אויך דיא זעעלע פון דיא רשעים איז פערדארבען, אונ מיט איהרע אויגען וואס זייא זענען פער־וואלקענט מיט דיא וואלקענעס פון דיא שלעכטע תאוות, זעהט זיא דיא דערנער וויא רויזען אונ דיא בלוהמען וויא דערנער, דיא געמיינע שפראצונגען וויא רויזען אונ דיא רויזען וויא געמיינע שפראצונגען. אונ ווען דוא וועסט האָרכען מיין ראטה וועסט דוא דאמאלס געפונען אגרויסען חן אין דיינע ברידערס אויגען אונ זייא וועלען געהן אויף דיינע טריט וויא דיא שאף נאך א עהרליכען פאסטוך, אונ מיינע זעעלע וועט דא לעבען צוא ליעב דיר".

עמרם האט געשלאסען זיינע ווערטער וואס האבען געשלאגען א ווארצעל אין זיין זוהן משה'ס הארץ. אונ ווייל דעם קייזערס פאליציא געהען צו דיר דניאל גלוסטיגער מאן, בין איך געצוואונגען צוא פערלאסען דיך, אונ איך קאן דיר

האחרים למשה בעולם הנשמות, ואת הענינים הגדולים אשר נדברו בינם ובינו, חיה בשלום איש חמודות, אל תירא מאומה, כי שדי ישקיף ממרום וישמרך מכל רע, דניאל חיה בטוב! כי הפקידים באים".

תם

יעצט נישט ערצעהלען דיא עהרע וואס דיא איבריגע צדיקים האבען משה'ן געגעבען אויף דיא גייסטליכע וועלט, אונ דיא גרויסע זאכען וואס זענען געשפראכען געווארען צווישען זייא אונ איהם. לעב מיט שלום גלוסטיגער מאן, זאלסט נארנישט שרעקקין, ווייל דער אלמעכטיגער גאט קוקט פון הימעל אונ וועט דיך אבהיטען פון אלעם בייז. דניאל לעב וואהל! דען דיא פאליציא קומט שוין אן".

ענדא

בטח בד' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה
תהלים לז פסוק ג

רש"י בטח בד', ואל תאמר אם לא אגזול ואגנוב או אתן לעני צדקה, במה אתפרנס: ועשה טוב, ואז תשכון ארץ לאורך ימים: ורעה אמונה, תאכל ותתפרנס משכר האמונה שהאמנת בהקב"ה לסמוך עליו ולעשות טוב.

חובת הלבבות, שער הבטחון פרק ג':

וכן כשירגיש האדם שלא יועילנו ולא יזיקנו אחד מהנבראים אלא ברשות הבורא יתברך, ישוב לבו מיראתם ותקותם ויבטח על הבורא לבדו, כמו שכתוב (תהלים קמ"ז) אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה.

„ארבעה כללים"

א'. כלל זה יהיה בידיך, אם תרצה לגנות שום אדם, תגנה את עצמך במדותיך הרעות.

ב'. ואם תרצה לעשות מחלוקת עם שום אדם תעשה מחלוקת עם יצר הרע שלך המתגבר עליך בכל יום בפתויו הרעים.

ג'. ואם תרצה לכעוס על שום אדם, תתיישב לכעוס על נפש הבהמיות שלך שנאמר עליה וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום.

ד'. ואם תרצה לשבח שום אדם, תשבח את הבורא ברוך הוא, מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, אשר מחיה אותך, ומטיב עמך בכל עת ורגע, ואם תזכור לקיים ד' דברים אלו, תהיה נשמר משום חטא ועון.

(סידור ישועות ישראל דף ק"א עמוד ב)